

Grondbeginsels der verloskunde, ten nutte der vroedvrouwen ten platten lande in vragen en antwoorden opgesteld ... / vertaald door C.S.

Contributors

Baudelocque, Jean Louis, 1745-1810.
S. C.

Publication/Creation

Leyden : A. & J. Honkoop, 1808.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/fv87xza8>

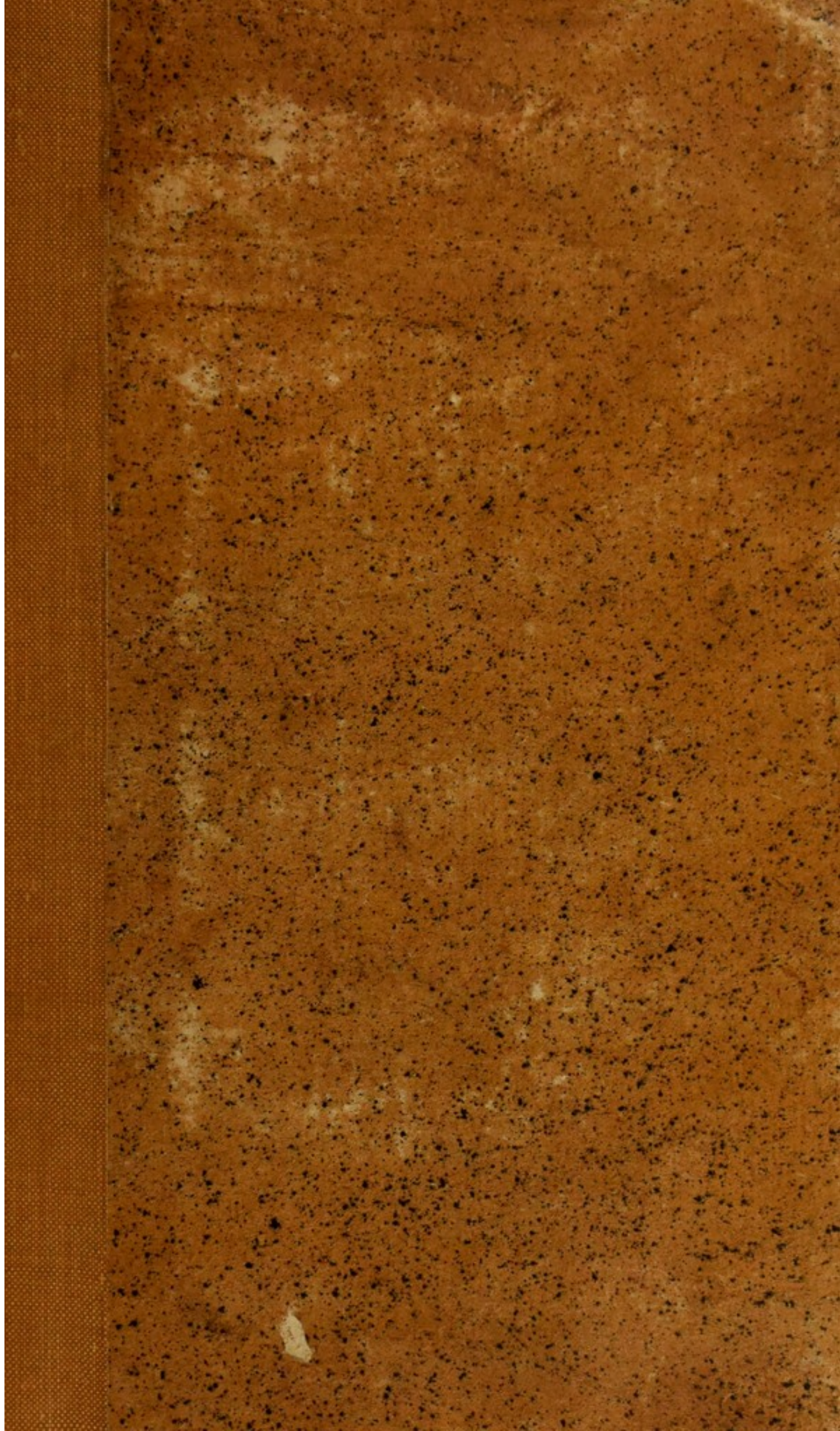
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

12594/B

IV. 3. 1911

~~W. B. ...~~

J. xxv. Bau

GRONDBEGINSELS
DER
VERLOSKUNDE,

TEN NUTTE DER VROEDVROUWEN TEN
PLATTEN LANDE IN VRAGEN EN
ANTWOORDEN OPGESTELD.

DOOR DEN HEER

J. L. BAUDELOCQUE,

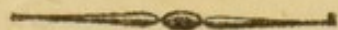
*Heel- en Vroedmeester te Parys, Lid van het
Koninglijk Genootschap der Heelkunde en
Hoogleeraar in de Vroedkunde aldaar.*

UIT HET FRANSCH VERTAALD

DOOR

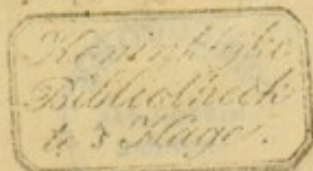
C. S. *Med. Doct.*

TWEEDE DRUK.

TE LEYDEN, BIJ
A. EN J. HONK O O P.

MDCCCVIII.

VERLOSTENDE

DE WOUTER DER VERBODENEN
BEGRIJPE LANDE IN VERBODEN
LANDEN DER VERBODENEN

DOOR DEN HEER

J. L. BAARDLOO

FIRST follow Nature, and your judgment frame
By het just standard, which is still the same.

POPE.

BOOK

DE WOUTER DER VERBODENEN

TWEEDE DEEL

DE WOUTER DER VERBODENEN

DE WOUTER DER VERBODENEN

MDCCLXXII

V O O R S C H E I D
V A N D E N
A A N D E N
V E R T A A L D E R
WEL-EDELEN HOOG-GELEERDEN HEERE

J. L. BAUDELOQUE,

*Wordt de Vertaling van dit zijn werk als
een bewijs van erkenning van menig-
vuldige verplichtingen toegeëigend
door den vertaaler.*

C. S.

VOOR-

V O O R R E D E

V A N D E N

V E R T A A L D E R.

Offchoon de menigvuldige werken in onze dagen over de verloskunde geschreven, die konst ongemeen hebben opgehelderd, scheelt het niet te min zeer veel dat deeze konst hier door voor alle menschen zoo verstaanbaar is geworden dat die alle verdere opheldering kan ontbeeren; hier van zal een ieder overtuigd zijn, zo dra hij weet met welke goedkeuring dit kleine boekje van den Heer Baudelocque tot onderrigting der vroedvrouwen ten platten lande geschreven, bekroond is. Dit werkje heeft niet alleen de goedkeuring der geneeskundige faculteit, en der Koninglijke Academie der Wetenschappen te Parijs weggedragen, maar is ook voor rekening der Regering gedrukt, en binnen den tijd van zes maanden uitverkogt geweest.

5007

weest. Deze algemeene opgang welke het in Vrankrijk gemaakt heeft, deed mij besluiten het zelve mijnen landgenoten in het nederduitsch aan te bieden: het heilkundige gedeelte der vroedkunde, door den geleerden schrijver beloofd, ziet men ten gemeenen nutte met groot verlangen te ontmoet, en verwacht dat het met dezelve goedkeuring zal vereerd, en met dezelve gretigheid zal ontvangen worden.

In de vertaling van dit werkje heb ik zoo veel in mijn vermogen was, mijn best gedaan om aan den waren zin en oogmerk van den schrijver te voldoen; waar toe een vriendelijke briefwisseling met dien Heer mij te beter in staat stelde; dus hoop ik den schrijver een verstaanbare taal heb kunnen doen spreken.

Ik heb het hoofdstuk waar in de Heer Baudelocque beschrijft hoe de kinderen te Parijs gebakerd worden, en de zorg welke men aldaar draagt om de ligchaams gestalte der

VI VOORREDE VAN DEN VERTAALDER.

vrouwen te bewaren overgeslagen, als al te veel verschillende van de gewoontens bij ons in deezen van ouds gehouden: te meer daar ieder land zijn eigene gewoontens en wijzen heeft; en die een ieder gaarne zoo lang hij kan behoud.

Zoo ik nu gelukkig genoeg ben om aan eenig mensch hier door eenige hulp of verligting te hebben toegebracht, zal mij zulks voldoening genoeg zijn; de bijzondere begrippen van goed- of afkeuringen zullen mij onverschillig blijven; doet zig een berisper op, ik zal met P O P E denken:

If wrong, I smile; if right, I kiss the rod.

DEN HOOG-EDELEN HEERE
GRAVE VAN CHOISEUL GOUFFIER,
HEER VAN DAILLECOURT, SAINT
AUBIN &c. &c. &c.

M I J N H E E R !

Gij kent den doorluchtigen patriot, wiens weldoende oogmerken de geboorte aan dit werk gegeven hebben. 't Is een dier menschen, die denken dat een Landheer de eerste vader zijner onderdanen is, en dat dit geslagt het regt heeft, om in hem een waakzame oplettenheid, medelijdende zorgen, en een bestendige bescherming, te vinden. Ik zelfs een zijner aangenomen kinderen, doe hier de hulde van een persoonele erkentenis aan zijne deugden: daar aan ben ik (en dit erinnert mij mijn gemoed onophoudelijk) mijn opvoeding, de vordering in mijn kunst, en de gunsten die ik op mijnen arbeid verkrijg, verschuldigd.

Mogt die geest die UWE liefhebber, en ijverige voorstander van konsten en wetenschappen maakt, U in deze zwakke proeven die onder UWE bescherming verschijnen, de gevoelens waar mede ik bezield ben, uitdrukken. Ik spreek aan een vader en een man, aan wien de hulp mijner konst, deze beide voor zijn hart zoo dierbare titels, onlangs hebben bewaard, en bevestigd. Mij zelf over gelukkig achtende, zijn, en mijn geluk te mogen melden; zoo wel als zijne goedheden en mijne erkentenis.

Ik ben met diepen eerbied.

M I J N H E E R!

UW onderdanigsten en gehoorzaamsten Dienaar.

J. L. BAUDELOCQUE.

VOOR.

V O O R R E D E

V A N D E N

S C H R I J V E R.

Veel moeilijker zou ik mijne afkeerigheid overwonnen hebben, om deze kleine proeven over de verloskunde in het licht te geven, indien veel geoeffender meesters in een konst van zoo veel aangelegentheid, genegentheid getoond hadden, om er de voordeelen van tot alle menschen uit te strekken. Toen ik het begon had ik geen ander oogmerk dan het onderwijs en den voortgang te begunstigen van een jonge vroedvrouw, die een Heer, om veele redenen achtbaar, mij gelast had om voor zijn heerlijkheden te onderwijzen. Zedert dien tijd ben ik gewaar geworden hoe noodzakelijk het was, dat alle die gene, welke geschikt zijn, om het zelve soort van vrouwen bij te staan, meer onderwezen waren. Met dit oogmerk heb ik deze leerstellingen ge-

maakt, om de eerste te onderwijzen, om haar die in die order voor te stellen, die mij de eenvoudigste en het makkelijkste toefcheen, voor menschen die geheel aan de letteroefeningen ongewoon zijn. Indien zij het gewenschte nut voortbrengen, moet er al de eer van worden toegebracht, aan die beroemde mannen, van wiens werken, en gemeenzaam onderwijs ik heb mogen genieten. Dat ik die bronnen verzwegen heb, is om dat de vroedvrouwen voor wien dit werkje is ingerigt, niet in staat zijn om het er zelfs te zoeken, en dat die behalven dat voor meesters in de kunst te bekend zijn, dan dat die er zig in zouden bedriegen.

Dit is het werk niet van den Heer *Solajres* (a) zoo als de Heer du Fot in de voor-
re-

(a) *De Heer Solajres was Medic. Doctor en Lid van het Academie der wetenschappen te Montpellier; na de ontleedkunde met zeer veel roem in die stad onderwezen te hebben, kwam hij te Parijs, daar zijn verdiensten hem het luisterrijkste vooruitzicht bereiden in de oefening der vroedkunde, welke hij met den grootsten voorspoed onderwees. Hij stierf daar in den bloey zijner jaren, wanneer hij op het*
punt

rede van zijn Catechismus meldt: 't is oneindig minder in waarde, dan het geen die Heer hier over zoude hebben kunnen in 't ligt brengen; echter ben ik aan zijn nagedagtenis verschuldigd te bekennen, dat ik bijna in 't geheel niet, dan ingevolge zijn grondbeginsels gewerkt heb. Zijne leerlingen zullen kunnen onderscheiden, wat hem toehoort.

Met deeze verhandeling in vragen en antwoorden af te deelen, is mijn oogmerk geweest, om de aankomende vroedvrouwen in staat te stellen, zig onderling te kunnen oeffenen, en malkander agter een volgende vragen, over 't zelve onderwerp te kunnen doen. Ik heb mij, zoo veel mij immers mogelijk was, naar haar gemene spreekwijzen geschikt, geen uitdrukkingen dan de alleereenvoudigste en 't meest in gebruik zijnde gebruikende. Ik heb getragt om overal op een gelijken voet de korthed en klaarheid in 't oog

punt stond, om onder de meesters der heilkunde aangenomen te worden. De Heer de la Martiniere, die hem met een bijzondere achting vereerde, had hem geschikt tot Hoogleeraar in d'Ecole Pratique.

't oog te houden, om het geheugen der eerst beginnende niet te bezwaren; egter heb ik mij breedvoeriger uitgelaten, dan die gene welke zedert eenigen tijd ten haren nutte hebben gewerkt. De laatstgenoemde werken hebben mij niet voldoende gescheenen, om de weinige, en zelfs gevaarlijke leerstellingen, die zij bevatten; ik heb zelfs jonge vroedvrouwen, over de uitgestrektheid en aangelegentheid van het beroep, waar toe zij zig schikten zien oordeelen, door de grootte van het boek dat zij in de handen kregen; en haar zelven zeer kundig oordeelende, om dat zij zulks mischien eenige rijzen hadden doorlezen. Zijn die menschen niet veel minder te betrouwen, als die gene die haars gelijke in den arbeid om geen andere rede bijstaan, dan om dat zij zelfs eenige rijzen verlost zijn geweest? Zij ondernemen alles met de grootste rockeloosheid, terwijl deeze vreesagtig zijn: zoo geene, gelijk de waarheid is, weinig hulp toebrengen; zeldzaam ten minsten, brengen zij nadeel aan.

Men moet veel meer van het geheugen

de

dezer vroedvrouwen verwagten , als van haar oordeel : 't is alleen door haar te leeren redenkavelen , dat men kan hoopen , om haar te gewennen overwegingen te maken ; dit heb ik in verscheide , welkers onderwijs mij aanbevolen is geweest , waargenomen. Zij kunnen de noodige tijd tot de oeffening besteden , terwijl een oogenblik , en zelfs een enkele handgreep , het leven van de moeder of het kind , en dikwijls van beide te gelijk in de waagschaal stellen. Het is niet genoeg haar te onderrigten van het geen er omgaat , en wat zij doen moeten in de gemeenste verlosfingen ; maar men moet haar nog daar en boven onderwijzen in alle die onder haar vermogens vallen niet alleen ; maar ook de onderscheidene gevallen , welke de hulp , van den in de practijk der vroedkunde geoeffensten vroedmeester vereisfchen. Aan deeze uitgestrekte kennis alleen , zijn een oneindig aantal van moeders en kinderen , die het cieraad deezer hoofdstad geweest zijn , en nog zijn , haare dagen verschuldigd : terwijl er zoo veel andere door dit gebrek , het slag-

of-

offer van geweest zijn. De droevige bewijzen van de onkunde der vroedvrouwen, zijn niet dan te menigvuldig ten platten lande.

Het zou minder gevaarlijk zijn, om deze vroedvrouwen, door een groote menigte leerstellingen, vreesachtig te maken, dan haar, door een enkele te rugte houden, roekeloozer te maken. Er is een trap van volmaaktheid, tot welke zij komen kunnen; men brengt haar daar niet, door haar in het midden van haaren loop staande te houden: men moet die verwagten van den ijver en de bekwaamheid der gene, welke met haar onderwijs belast zijn, en van uitvoeriger en regelmatigiger werken.

Zij zullen hier in voor eerst vinden, een korte beschrijving der deelen van de vrouw die tot de voorteeeling en de verlossing dienen; het verband dat deeze deelen onder malkanderen en met de vrugt hebben; de veranderingen welke die gedurende de zwangerheid ondergaan; en de gebreken welke de verlossing van het kind min of meer bezwaarlijk maken. Ten tweeden; de natuurlijke ver-

verlosfing, deszelfs onderscheid, oorzaken, en teekenen; de wijze om de vrouw gedurende, en na de verlosfing te bestieren. Ten derden; de verlosfingen, die de hulp der konst noodig hebben, maar die met de hand kunnen worden verrigt; 't welk die nog binnen de palen van de vermogens der vroedvrouwen fchijnt te laten. Het zal niet te min van haar kant voorzigtig zijn, om die nooit alleen te ondernemen, wjl die zomtijds zoo veel zwarigheden opleveren, dat de fterkste vroedmeester, zomtijds nog hulp noodig heeft.

De laatste hoofddeelen bevatten iets over de werkelijke verlosfingen; dus genoemd, om dat men werktuigen tot de verlosfing gebruikt. Ik heb mij vergenoegd om er de oorzaken en teeken van aan te wijzen, om de vroedvrouwen daar door in ftaat te fteffen die te kennen, en een vroedmeester ter hulp te roepen. Ik heb de wijze om die in 't werk te fteffen niet befchreven, om mij daar door te meer aan het opfchrift van dit werkje te bepalen, en om de vroedvrouwen
niet

niet buiten haar gewoonen loop te brengen: ik beken niet te min, dat er in deze verdeeling verlosfingen zijn, die minder kennis, kragten, en handigheid vereisfchen, als er noodig is om een kind met de voeten te halen.

Dit werkje is door de zorg van den Heer du Fot, Geneesheer en Leeraar der vroedkunde te Soissons gedrukt, aan wien ik mijn opgesteld gefchrift geleend had. Het zou gelijktijdig met zijn Catechismus (a) hebben

moe-

(a) *Deeze twee werken waren reeds in de maand Junij 1774 gedrukt. Deze Catechismus is niet anders als een uittrekzel dat de Hr. du Fot, uit het fchrift van dit werkje, 't welk ik hem toebetrouwd had, om het aan een boekverkoper te Soissons ter hand te stellen, gemaakt heeft. Zijn eerste voornemen fchijnt geweest te zijn, om het agter dit werkje te laten drukken; om dat hij ieder oogenblik tot dit verzendingen maakt; hij kon ook niet wel anders ingevolge zijne met mij aangegaane beloften. Deze twee werkjes zijn onder hetzelfde opschrift (*) aan het oordeel der Koninglijke Akademie der wetenschappen; en*

die

(*) *Catechisme sur l'Art d'accoucher, &c. par M. Augier du Fot.*

moeten verschijnen; maar een twist, waarin weinig lezers belang hebben, hebben zulks verhinderd; en mogelijk zou het nog in ver-
ge-

die der Geneeskunde te Parijs onderworpen. Alhoewel de goedkeuringen welke het van beide deeze geleerde genootschappen genoten heeft, alleen aan het einde van het uittrekzel of den Catechismus gedrukt zijn, zijn die niet te min in voordeel van dit werk: zij schijnen zelfs aanleiding te geven om te doen denken dat er de Catechismus weinig aandeel aan heeft.

De dood van den Hr. du Fot gebied mij het zwijgen van een menigte dingen die daar mede aanleiding toe geven; maar die ik hier niet verhandelen moet, uit vrees dat men mij niet verdenke dat ik een weerlooze vijand wil aanvallen: behalve dat ben ik aan de eerlijke en edelmoedige handeling van de Weduwe, reeds te veel over het verlies van haar man bedroeft, verplicht, om niet bekend te maken tot wat prijs hij de schrijver van dat werkje geworden is.

Eenige overwegingen hebben mij belet eene nieuwe uitgaaf van dezen Catechismus te geven, na dat mij het privilegie was afgestaan. Er zou niet te min eenig voordeel uit hebben kunnen voortkomen; want door het aanwijzen der fouten, en verkeerde zinnen, welke er de schrijver in gelaten heeft, zouden die gene welke van dit werkje voorzien waren, die zulks met de pen hebben kunnen verbeteren.

getelheid gebleven zijn, zoo de dood van dien Geneesheer mij niet wederom in het bezit gesteld had van de vryheid die ik hem vergund had. De weinige oplettendheid die men in het drukken gehad heeft is oorzaak dat er een menigte fouten in zijn, welkers grootste aantal egter niet wezentlijk zijn; ik zal er eenige aantekenen op dat men die met de pen verbeterere, en verzoek den Leezer verschooning voor de overige, om dat mijn omstandigheden mij niet toelieten die geduurende het drukken naar te zien.

T A F E L

DER VERDEELINGEN EN STOFFEN IN DIT WERK BEVAT.

E E R S T E H O O F D D E E L.

Van de verlossing in 't gemeen; van de hoedanigheden van een vroedkundige, en der kundigheden die in hem vereischt worden. 1

I. AFDEELING. Van de verlossing in 't gemeen 1

Van de verschillende namen welke men aan de verlossing geeft met opzigt van de tijd der Zwangerheid in welke zij geschied. 2

II. AFDEELING. Van de hoedanigheden van een vroedmeester of vroedvrouw. ibid

III. AFDEELING. Van de noodzakelijke kundigheden die er vereischt worden in die genen die de vroedkunde oeffenen. 3

T W E E D E H O O F D D E E L.

Van de vrouwelijke teeldeelen. 4

I. VERDEELING. Van de harde deelen tot de teeldeelen behoorende. ibid

I. AFDEELING. Van de ongenaamde beenderen. 5

II. AFDEELING. Van het Heiligbeen, 7

III. AFDEELING. Van het Staartbeen. 8

IV. AFDEELING. Van de vereeniging der beenderen in het bekken. ibid

V. AFDEELING. Verdeeling van het bekken.	10
Verdeeling van het kleine bekken.	11
Van de wijdtens van het kleine bekken.	12
VI. AFDEELING. Van de zachte deelen die inwendig tot het bekken betrekking hebben.	14
Van de nuttigheid der kennisfe dezer deelen.	15
VII. AFDEELING. Van de gebreken van 't bekken,	16
Van de gevolgen welke de gebreken van het bekken kunnen hebben.	20
Van de gevallen in welke 't noodzakelijk is zig te verzekeren, of het bekken wel of kwalijk gemaakt is.	21
VIII. AFDEELING. Van de wijze om een bekken te onderzoeken, om te zien of het wel of kwalijk gesteld zij.	ibid
II. VERDEELING. Van de zachte deelen tot de teeldeelen behoorende.	24
I. AFDEELING. Van de uitwendige teeldeelen.	25
Van den venusheuvel.	ibid
Van de groote lippen.	ibid
Van de kleine lippen of nijmphen.	ibid
Van den kittelaar.	26
Van de opening der pispijp.	ibid
Van de opening der schede.	ibid
Van het maagdevlies.	27
Van de mijrthwijze knobbeltjes.	ibid
Van het toomtje:	28
Van de scheepswijze holligheid.	ibid

II. AFDEELING. Van de inwendige teeldeelen.	28
Van de baarmoeder.	ibid
Van de banden der baarmoeder.	31
Van de trompetten van Fallopius.	ibid
Van de Eijernesten.	ibid
Van de schede.	ibid
Van de vaten der baarmoeder.	33

D E R D E H O O F D D E E L.

Van de stonden, van de vrugthaarheid, van de onvrugtbaarheid, van de ontvanging, van de zwangerheid, van de vrugt en de nageboorte.

I. AFDEELING. Van de stonden.	35
II. AFDEELING. Van de vrugtbaarheid.	39
III. AFDEELING. Van de onvrugtbaarheid.	ibid
IV. AFDEELING. Van de ontvanging.	40
V. AFDEELING. Van de zwangerheid.	41
VI. AFDEELING. Van de teekenen der zwangerheid	42
VII. AFDEELING, Van 't onderflaan.	43
VIII. AFDEELING. Van de vrugt en de nageboorte.	55
Van de vrugt, van deszelfs grootte en zwaarte.	ibid
Van de verdeeling der vrugt.	56
Van de meetingen der vrugt.	57
Van de maat van 't hoofd in 't bijzonder.	58
Van de nuttigheid dezer kennis.	ibid

Van de gedaante van het ligchaam der vrugt, en van deszelfs plaatfing zoo lang het in den fchoot der moeder is;	59
Van de moederkoek.	ibid
Van de navelftreng.	60
Van de gebreken der navelftreng.	62
Van den dienst der moederkoek en navelftreng.	63
Van den omloop des bloeds tufchen de moeder en het kind,	ibid
Van de vliezen der vrugt.	64
Van de gebreken der vliezen.	65
Van het water ; en van deszelfs nuttigheden.	66

VIERDE HOOFDDEEL.

Verdeeling der verlosfingen, van haar teekenen, en van haar oorzaken.	67
I. AFDEELING. Verdeeling der verlosfingen,	ibid
II. AFDEELING. Van de oorzaken der verlosfing in 't gemeen.	68
III. AFDEELING. Van de teekenen der verlosfing.	71

VIJFDE HOOFDDEEL.

Van de natuurlijke verlosfing in 't algemeen of van die welke zig door de kragten der vrouw voleindigen,	77
I. AF-	

- I. AFDEELING. Van de noodzakelijke vereisch-
 tens op dat de verlossing door de krag-
 ten der moeder alleen kan geschieden. 77
- II. AFDEELING. Van de verlossing wanneer het
 kind het bovenste eijronde gedeelte des
 hoofds of de kruin voordoet. 79
- III. AFDEELING. Van de verlossing door de
 kragten der moeder alleen, wanneer
 het kind met de voeten voor komt. 87
- IV. AFDEELING. Van de verlossing door de krag-
 ten der moeder alleen, het kind met de
 knieën of de billen voorkomende. 93

Z E S D E H O O F D D E E L.

Van het geene waar op een vroedvrouw
 bij een vrouw welke haar hulp be-
 geerd geroepen zijnde, moet letten; zo
 wel geduurende den arbeid als na de ver-
 losing; van het geene men aan 't kind
 geven moet; en van de nageboorte. 94

I. AFDEELING. Van het geene waar op men bij een
 in arbeid zijnde vrouw te letten heeft. *ibid*

Van de dingen die geduurende, en na de
 verlossing kunnen noodig zijn. 95

Van de wijze om een kraambed te bereiden. 98

Van de tijd wanneer men een vrouw moet

doen nederleggen, en op wat wijze haar te plaatsfen,	99
Van het geene men te verzorgen heeft wanneer de vrouw op het kraambed legt.	100
Van 't breken van het water, en van het gunstigste oogenblik om de vliezen te scheuren, en van de manier om zulks te doen.	101
Wat men na 't breken van 't water te doen heeft.	104
Van de oorzaken die het hoofd van het kind in eenige gevallen verpligten weder terug te gaan in het kleine bekken, offchoon het zig van buiten reeds vertoond heeft.	105
Hoe men zig in dat geval gedragen moet	ibid
Wat men te doen heeft na dat het hoofd geheel uitgekomen is.	106
II. AFDEELING. Van het geene dat men na de geboorte aan het kind te doen heeft.	107
Van het afbinden der navelstreng.	ibid
Onderzoek over de al of niet noodzakelijkheid van het afbinden der navelstreng; en van de voordeelen en ongemakken waar van zulks kan gevolgd worden,	108
Van het geene men te doen heeft wanneer het kind zwak ter waereld komt, moeilijk adem haalt, en weinig teekens van leven geeft.	109
Van	

- Van de manier om het kind op te vatten
wanneer men het aan een bewaarster
zal overgeven, en waarop men te letten
heeft eer men 't die aanvertrouwt. 111
- III. AFDEELING. Van de nageboorte. 113
- Van de gevallen inwelke men de nageboorte
moet afhalen zoo dra de vrouw verlost is. *ibid*
- Van die in welke men moet wagten, en
van het gunstigste oogenblik daar toe,
in gemeene omftandigheden. 114
- Van het afhalen der nageboorte in gewoo-
ne of dagelijksche gevallen. 115
- Van de wijze om die af te halen wanneer
de streng zeer zwak, of wanneer die
gebroken is. 116
- Van de beslote moederkoek, en de manier
om die af te halen. 117
- Hoe men zig gedragen moet wanneer de
moederkoek zoo vast aan de baarmoe-
der gehegt is, dat er geen andere hoop
is dan die met stukken af te halen. 118
- Wat te doen, wanneer de moederkoek
zig op den mond der baarmoeder ge-
hegt heeft. 119
- Op wat wijze men een vrouw zal helpen,
wanneer de moederkoek in de baarmoe-
der gebleven is, 't zij na een valsche

- zwangerheid, of na een misdragt in de
eerste maanden. 121
- Van de nageboorte na een verlossing van
verscheide kinderen. 122
- Wat men te doen heeft na dat men een
vrouw de nageboorte heeft afgehaald. 123
- IV. AFDEELING.** Van de zorg die men voor het
kind moet hebben eer men het bakert. 124

Z E V E N D E H O O F D D E E L.

- Van de verlossingen van het tweede foort,
of van die geene welke men niet aan
de zorg van de natuur kan overlaten,
maar alleen door de hand kunnen vol-
eindigd worden. 126
- I. AFDEELING.** Op wat wijze men de vrouw
plaatzen moet in de verlossingen van
het tweede foort, en van de voorzorgē
die men gebruiken moet met de hand
in de baarmoeder te brengen, 127
- II. AFDEELING.** Van de verlossingen in welke
het kind met de voeten voor uit komt,
en van de redenen die ons aanzetten
't zelve niet alleen aan de kragten der
moeder over te laten. 130
- Hoe men zig gedragen moet wanneer de
vrouw eenige toevallen krijgt. 131
- Wat

Wat men doen moet wanneer het kind maar met een voet voor uit komt	132
Van de wijze om het kind met de voeten in de eerste gesteldheid te halen.	133
De manier om de verlossing te voleindi- gen wanneer het kind met de voeten voor uit komt in de tweede gesteldheid, of met den buik naar boven.	138
Het kind in deze gesteldheid nederdalen- de, en met de kin op het schaambeem hakende wat men doen moet.	140
De wijze om te verlossen wanneer de voe- ten in de derde en vierde gesteldheid voor uit komen.	141
III. AFDEELING. Van de verlossingen in welken het kind met de knieën voor uit komt.	142
Hoe men deze verlossingen zal uitvoeren.	143
IV. AFDEELING. Van de verlossing wanneer het kind met de billen voorkomt.	146
Hoe men de verschillende soorten der ver- lossingen in welke het kind met de billen voor uit komt zal uitvoeren.	147
V. AFDEELING. Van de verlossingen in welke het kind met de kruin des hoofds voor komt, en van de oorzaken die ons verpligten die verlossing uit te voeren, door het kind met de beenen te halen.	152
	Van

- Van de manier om het kind met de kruin
voorkomende te keeren, en met de voe-
ten te halen, in de eerste gesteldheid. 154
- Van de wijze om zulks in de tweede ge-
steldheid te doen. 156
- Van de wijze in de derde gesteldheid. 157
- Hoe men zulks in de vierde gesteldheid
verrigt. 158
- VI. AFDEELING. Van de verlossing waar in het
kind met het aangezicht voorkomt. 159
- Van de wijze om die verlossingen te verrigten. 160
- VII. AFDEELING. Van de verlossing waarin 't kind
met het voorste van den hals voorkomt. 164
- De manier om deze verschillende soorten
van verlossingen te verrigten. 165
- VIII. AFDEELING. Van de verlossingen in welke
het kind de borst voordoet, en de wijze
om die te verrigten. 167
- IX. AFDEELING. Van de verlossingen waarin
het kind met den buik voorkomt. 169
- Van de wijze om de verlossingen uit te
voeren, waarin het kind met den buik
voorkomt. 170
- X. AFDEELING. Van de verlossingen in welke
het kind de teeldeelen, of 't voorste
gedeelte van 't bekken, en dat der
dijen voordoet. 173

- XI. AFDEELING, Van de verlosfingen in welke
het kind met het agterhoofd voorkomt. 174
Van de manier om dezelve te verrigten. 175
- XII. AFDEELING. Van de verlosfingen in welke
het kind het agterfte van den hals, of
den nek voordoet. 176
Van de wijze om die verfchillende verlos-
fingen uit te voeren. 177
- XIII. AFDEELING. Van de verlosfingen het kind
met den rug voorkomende, en de ma-
nier om dezelve te doen. 181
- XIV. AFDEELING. Van de verlosfingen wan-
neer het kind de lendenen voordoet. 182
- XV. AFDEELING. Van de verlosfingen in welke
het kind eene der zijde van het hoofd,
of een der ooren aanbied. 186
Om die te verrigten in de eerste gefeld-
heid van het regter of linker oor. 187
Hoe men verlossen zal in de tweede ge-
feldheid van 't oor. 189
Van de verlosfing in de derde gefeldheid. 190
Van de verlosfing in de vierde gefeldheid. 192
- XVI. AFDEELING. Van de verlosfingen wan-
neer het kind eene der zijdelingsche
deelen van den hals voordoet. 193
- XVII. AFDEELING. Van de verlosfing wanneer het
kind met een der fchouderen voorkomt. 195
Van

- Van de wijze om die verschillende ver-
losfingen te doen. 197
- Wat men doen moet wanneer een der han-
den uitgekomen zijn. 200
- XVIII. AFDEELING. Van de verlosfing in welke
het kind een der eigentlijk gezegde zijde
voordoet, met dat gedeelte 't geen
men de flanken noemt, en de wijze om
die verlosfingen te doen. 200
- XIX. AFDEELING. Van de verlosfing in welke
het kind eene der heupen voordoet, en
van de wijze om die te verrigten. 208

A G T S T E H O O F D D E E L.

- Van de werkelijke verlosfingen, of van die
geene die het zij voor de moeder, of
voor het kind niet gelukkig eindigen kun-
nen zonder het gebruik van werktuigen. 213
- I. AFDEELING. Van de oorzaken in 't gemeen,
die 't gebruik van werktuigen vereifchen. 213
- II. AFDEELING. Van het geklemde hoofd, des-
zelfs onderscheid, oorzaken, teekenen,
toevallen, en wat men in diergelijke
gevallen doen moet. 214
- III. AFDEELING. Van de fchuinsche of kwade
gesteldheid, die 't hoofd van het kind,
in het kleine bekken nederdalende,
aan-

- aanneemt; van deszelfs oorzaken, en wijze om het voor te komen, of te verbeteren, wanneer die reeds plaats heeft. 220
- IV. AFDEELING. Van de buitengemeene grootte van het kinds hoofd, met betrekking tot de wijdte der openingen van het bekken. 224
- Hoe men zig in deze verschillende omftandigheden gedragen moet om de vrouw te verlossen. ibid
- Van de teekenen die ons te kennen geven, of het kind in den fchoot der moeder levend of dood zij. 225
- V. AFDEELING. Van de waterzugt des kinds, 't zij in de borst of buik. 226
- VI. AFDEELING. Van het hoofd van het ligchaam gefcheiden, en het eerstgenoemde in de baarmoeder nagebleven zijnde. 227
- VII. AFDEELING. Het ligchaam van het hoofd gefcheiden, en het ligchaam in de baarmoeder nagebleven. 229
- VIII. AFDEELING. Van monfters die de verloffing zonder behulp van werktuigen onmooglijk, of zeer bezwaarlijk maken, 230
- IX. AFDEELING. Van de ziekten der zagte teeldeen van de vrouw, welke de verloffing zonder 't gebruik van werktuigen onmooglijk, of zeer bezwaarlijk maken. 232

- X. AFDEELING. Van de gebreken der zamenstelling van het bekken, welke de verlossing zonder 't gebruik van werktuigen onmogelijk maken. 233
- XI. AFDEELING. Van de ontfanging en zwan-gerheden buiten de baarmoeder, en van deszels affcheuring.

NEGEND E H O O F D D E E L.

Over de valsche weeën, misdragt, vleeschklomp, schuinsche legging der baarmoeder, en van de verlossing van verscheiden kinderen

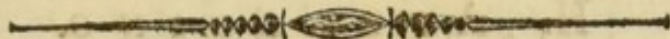
- I. AFDEELING. Over de valsche weeën. 236
- II. AFDEELING. Van de misdragt in 't gemeen. 239
- III. AFDEELING. Van den vleesch-klomp. 240
- IV. AFDEELING. Van de schuinsche ligging der baarmoeder 241
- V. AFDEELING. Van tweelingen, of 't verlossen van verscheiden kinderen. 243

GRONDBEGINSELS

DER

VERLOSKUNDE,

TEN NUTTE DER VROEDVROUWEN
TEN PLATTEN LANDE.

EERSTE HOOFDDEEL.

*Van de verlosfing in 't gemeen; van de hoedanighe-
den van een vroedkundige, en der kundigheden die
dezelve bezitten moeten.*

I. AFDEELING.

Van de verlosfing in 't algemeen.

V. **W**at is de verlosfing?

A. De verlosfing is de uitgang van een of meer kinderen uit den fchoot der moeder, op welke tijd der zwangerheid zulks ook gefchiede.

V. Hoe onderscheid men de verlosfingen, ten aan-

A

zien

zien van de tijd der zwangerheid in welke zij gebeuren?

A. De gene welke voor de zevende maand der zwangerheid geschied, wordt gemeenelijk een *mis-kraam* genoemd. *Vroegtijdige geboorte* noemt men wanneer die na de zevende maand geschied: en eindelijk noemt men eigenlijk gezegd *verlossing*, wanneer die geschied ten einde van negen maanden, of daar omtrent.

II. AFDEELING.

Van de hoedanigheden van een vroedkundige.

V. Welke moeten de hoedanigheden zijn van een vroedkundige?

A. De hoedanigheden zijn zedelijke en natuurlijke. Een vroedkundige moet eerlijk zijn; dit is vooral noodzakelijk in dat gedeelte der geneeskunde; om dat een ondeugend mensch des te meer kwaad zou kunnen doen, wijl hem dikwijls het leven der moeders en der kinderen, 't belang, de eer, en den goeden naam van een gansche familie worden toevertrouwd. Hij moet zachtzinnig, troostelijk, en medelijdend zijn &c. Ten aanzien van het ligchaam moet hij sterk, handig, en vooral een goed gevoel hebben.

Deze hoedanigheden worden niet minder in een

Vroed-

Vroedvrouw vereischt; hebbende dezelve pligten als die van een Vroedkundige te vervullen.

III. A F D E E L T I N G.

Van de noodzakelijke kundigheden welke die gene die de vroedkunde behandelen noodig hebben.

V. Welke zijn de meest noodzakelijke kundigheden voor een vroedmeester, en een vroedvrouw?

A. Beide moeten zij de tēeldeelen der vrouw kennen; het maakfel der vrucht met betrekking tot de verlossing; de beweging of weg die de vrucht houdt in de natuurlijke verlossing, en de hulp welke die kan noodig hebben; zoo als ook de manier om die verlossingen welke men *moeilijke* of *tegen-natuurlijke* noemt te volbrengen, &c; zij moeten weten welke oplettenheden men moet hebben voor de vrouwen, 't zij voor of na de verschillende soorten van verlossingen; zij moeten eindelijk kunnen voorzien aan verscheidene noodwendigheden van het kind.

T W E E D E H O O F D S T U K.

Van de teeldeelen der Vrouwen.

V. **H**oe verdeelt men de vrouwelijke teeldeelen?

A. Men verdeelt die in harde en zachte.

I. Art.

Van de harde deelen die tot de teeldeelen behooren.

V. Onder welke naam zijn de harde deelen die tot de voorteeeling noodig zijn, bekend?

A. Men benoemt die in 't gemeen met den naam van 't *bekken*.

V. Wat is 't bekken?

A. 't Bekken is een groote beenachtige holligheid, aan het onderste der wervelbeenderen of der ruggegraat geplaatst, in bejaarde uit drie beenderen t'zaamgesteld, en uit een grooter getal in eerstgeboorne bestaande. Twee dezer beenderen worden de *ongenaamde* beenderen of *heupbeenderen* genoemd; het derde is het *heiligbeen*, 't welk zoo als men gemeenlijk zegt de stuit uitmaakt: men vindt nog een ander kleintje aan deszelfs top, 't *staartbeen* of 't *stietje* genaamd.

I. AFD E E L I N G.

Van de ongenaamde of darmbeenderen.

V. Welke is de gedaante en de plaatfing der ongenaamde beenderen, en op wat wijze verdeel men dezelve?

A. De ongenaamde beenderen zijn twee platte onregelmatige beenderen, die de zijdelingfche en voorfte gedeelten van het bekken uitmaken. Men verdeelt ze in drie deelen; een breed en dunne het *darmbeen* (*a*) genaamd, en dat de heup uitmaakt; een ander dat dikker is onder het vorige geplaatst en dat het *zitbeen* (*b*) genoemd wordt; en een derde dat voorwaarts is onder den naam van 't *fchaambeen* (*c*) bekend. Deze drie deelen zijn in bejaarden 't zamen vereenigd, en maken niet meer dan een been uit.

Alhoewel deze beenderen van een zeer ongeregelde gedaante zijn, kan men er niet te min twee vlakten en vier randen aan betragten: eene dier vlakten is inwendig, en de andere uitwendig: men merkt nog op, dat de inwendige vlakte door een boord of rand in tweeën verdeeld is, welke in deszelfs midden vrij afgerond is, en dat de vroedkundige de *engte* van het

bek-

(*a*) Os Ilion.

(*b*) Os Ischion.

(*c*) Os pubis.

bekken noemen. Het gedeelte, 't welk boven dien rand is, werpt zig van binnen buitenwaards uit, en men noemt dit de darmbeensput of holte: dat gedeelte dat onder dien rand of boord is, is bijna loodlijvig, een weinig schuins van agter naar voren uitgesneden: men merkt er een groot gat het *eironde gat* genaamd, op,

De uitwendige oppervlakte der ongenaamde beenderen is onregelmatig; op deze oppervlakte vind men een put welke men de *pan* (*a*) noemt, dienende om het hoofd van het dijbeen t'ontfangen. 't Is in het midden van deze put of daar omtrent dat de vereeniging der drie stukken welke het ongenaamde been in kinderen uitmaken geschied. Voor deze put neemt men het eijronde gat waar,

De bovenste boord of rand der ongenaamde beenderen, wordt de kam of rand van 't darmbeen genoemd; de onderste rand vereenigt zig om de zamenvoeging of de bogt van het schaambeen uit te maken, de voorste komt gelijk met de bogt in de liesfen, en de agterste maakt een gedeelte uit van een groote uitsnijding of keep, welke de *heilig- en zitbeenige uitsnijding* genoemd wordt. 't Is op dezen rand dat men een verhevenheid aanmerkt welke min of meer na de lengte uitgestrekt is, en welke men de graat van het zitbeen noemt. De zamenkomst van den agtersten

(a) Acetabulum.

en van den ondersten rand maken zamen de knobbelagtige uitwas van 't zitbeen uit.

II. A F D E E L I N G:

Van het Heiligbeen.

V. Welke is de gedaante van het Heiligbeen, en hoe wordt het verdeeld?

A. Het heiligbeen is een plat been van een driehoekige gedaante, in eerstgeboorne in vijf stukken verdeeld. Twee oppervlaktens en drie randen worden er aan waargenomen: eën der vlaktens is inwendig, en de andere uitwendig, en waar van de inwendige uitgehold is. Men vindt er agt gaten in, in twee rijen geschikt, welke heiligbeens-gaten genoemd worden; deze zijn geschikt om doorgang te geven aan zenuwen van denzelven naam. Op de buitenste oppervlakte wordt aan een ieder dezer gaten een soort van goot waargenomen, welke min of meer diep is.

De buitenste oppervlakte is uitgebogen en ongelijk: de uitsteekfels die op deszelfs midden en in eene reij geplaatst zijn, worden graatachtige genoemd; op de zijden van deze reeks uitsteekzels vind men gaten, welke de agterste heiligbeensgaten genoemd worden. In de dikte van het been is een kanaal dat van boven breed en uitgekerft is, 't welk allengs verminderende in een andere uitkervinge aan het onderste gedeelte van de buitenste oppervlakte van dit been eindigt.

De bovenste rand van het heiligbeen is de dikste; deszelfs middelste gedeelte verbeeld een eironde oppervlakte, overdekt met een kraakbeenige zelfstandigheid, waardoor dit been met het onderste gedeelte van het laatste wervelbeen der lendenen zig vereenigt.

De zijdelingse randen van het heiligbeen zijn van boven dik, en met kraakbeen bedekt: op deze plaats vereenigt zig dit been met de darmbeenderen, het overige van dezen rand is dunner en afgerond. De punt van het heiligbeen verschafft insgelijks een langwerpige kraakbeenige vlakke, waardoor hetzelfde zig met het staartbeen vereenigd.

III. A F D E E L I N G.

Van het Staartbeen.

V. Wat is het Staartbeen?

A. Dit been bestaat uit drie andere; en heeft dezelfde gedaante als het heiligbeen, met welkers punt dit been met zijn bovenste gedeelte vereenigd is.

IV. A F D E E L I N G.

Van de vereeniging der beenderen van het bekken.

V. Op welk eene wijze en door welke zelfstandigheden vereenigen zig de beenderen die het bekken uitmaken?

A.

A. De ongenaamde beenderen zijn in haar voorste gedeelte van het bekken vereenigd, door middel van een zelfstandigheid, welke kraakbeenig en bandagtig schijnt; men geeft aan deze vereeniging den naam van *zamenvoeging* der schaambeenderen, welkers lengte ongeveer van anderhalve duim is. De ongenaamde beenderen zijn van agteren door een diergelijke stoffe als de voorige met het heiligbeen vereenigd: het heiligbeen is door het middelste gedeelte van zijn bovenste oppervlakte vereenigd met het laatste wervelbeen der lendenen, en door deszelfs punt met het Staartbeen. Alle deze punten van vereeniging worden door een menigte sterke banden, zo wel van binnen als aan de buiten zijde van het bekken bevestigd. De twee opmerklijkste banden, worden de *heilig- en zitbeenige banden* (a) genaamd, omdat zij zig van het heilig- tot het zitbeen uitstrekken.

V. Zijn de beenderen van het bekken beweeglijk?

A. Men wordt in den natuurlijken staat geen beweging in de zamenvoeging der schaambeenderen, nog tusfchen het heiligbeen en het agterste gedeelte der ongenaamde beenderen ontwaar; maar het heiligbeen beweegt zig min of meer op de colom der wervelbeenderen, die, welke het bekken uitmaken met zig bewegende: het staartbeen is insgelijks beweeglijk aan het

(a) Ligamenta Sacro Ischiatica.

het heiligbeen , dat merklijk voordeelig is in de verlossing. Op het einde der zwangerheid is de beweeglijkheid van alle de beenderen van het bekken in zommige vrouwen zoo groot, dat het haar zeer hinderlijk is, en 't gaan bezwaarlijk maakt : deze beweeglijkheid komt van de zwellling der band en kraakbeeni-ge zelfstandigheid, welke er tuschen de schaambeenderen &c. is, voort, en van de verflapping der bandagtige breidels, welke de vereeniging der beenderen van het bekken in den natuurlijken staat bevestigen.

V. AFDEELING.

Verdeeling van het bekken.

V. Hoe wordt het bekken verdeeld?

A. Men verdeelt het in groot en klein bekken : het groote bekken is het gansche gedeelte, 't welk boven den boord of rand der ongenaamde beenderen is, welke Vroedkundige den naam van *engte* geven. Deze holligheid wordt bijzonder gemaakt door de laatste lendenwervelen, een gedeelte van het heiligbeen, en twee derde gedeelten der darmbeenderen ; Zij is van voren uitgesneden.

Het kleine bekken wordt zaamgesteld uit het onderste gedeelte van het darmbeen, het zitbeen, het schaambeen, het heilig- en staartbeen ; deeze holligheid is van vooren onder de zamenvoeging der schaambeenen-

beenderen uitgehold, zoals ook van agteren aan de zijden van het heiligbeen: deze laatste uithollingen of keepen worden de *heilig en zitbeensuithollingen* genoemd: deeze twee laatste worden van onderen door de heilig en zitbeens banden gefloten. De voorste uitholling noemt men de *bogt van het schaambeen*; welke van de uiterste aangelegentheid is om wel te kennen: deszelfs breedte moet aan het bovenste gedeelte ten minsten van een duim zijn, en van twee duimen en een half aan deszelfs onderste gedeelte.

V. Hoe wordt het kleine bekken verdeeld?

A. In drieën, een bovenste, een middelste, en een onderste gedeelte; het middelste gedeelte wordt het *uitgeholde* gedeelte, en de twee andere worden *engtes* genoemd; men onderscheidt deze wederom in bovenste en onderste.

V. Welke zijn de kundigheden die men hebben moet van het kleine bekken, met betrekking tot de verlossing?

A. Men moet de gedaante en ruimte van de engtes, zo wel als van het uitgeholde gedeelte wel kennen.

V. Welke gedaante heeft de bovenste engte?

A. De bovenste engte is van een langwerpige ronde gedaante, dus dat deszelfs grootste wijde, van de eene tot de andere zijde is, en de kleinste van het schaam- tot het heiligbeen. Zomtjids is de ge-

daan-

daante van de bovenste engte in bejaarden rond; dat eenige oplettenheid in de oeffening der Vroedkunde verdient, zo als hier na zal opgemerkt worden.

V. Wat maat of wijdte heeft de bovenste engte?

A. Volgens de Vroedkundige heeft de bovenste engte vier en een vierde duim of daar omtrent, van het schaambeene tot het heiligbeen, en vijf en een vierde duim van de eene tot de andere zijde. Maar men moet opmerken dat de wijdte die er tusfchen het bovenste gedeelte der zamenvoeging van de schaambeenderen, en het bovenste gedeelte van het heiligbeen is, zeer dikwijls minder als vier duimen is.

V. Wat maat heeft de bovenste engte welkers gedaante rond is?

A. In dit geval is de wijdte in allen opzigte dezelve, wanneer men het bekken aanmerkt van alle spieren ontbloot te zijn: maar in den tegengestelden staat, is de wijdte van voor tot agter iets grooter: 't welk in zommige verlosfingen niet moet vergeten worden.

V. Welke gedaante heeft de onderste engte, en hoe groot is deszelfs wijdte?

A. De gedaante van de onderste engte is in de meeste bekkens bijna rond, deszelfs wijdte van voor tot agter, en van de eene zijde tot de andere is omtrent van vier duimen. Men moet opmerken dat de wijdte van voor tot agter, of van de punt van het staartbeen tot het onderste gedeelte van de za-

men.

menvoeging der schaambeenderen vermeerdert, of gedurende de verlosfing vermeerderen kan, naar evenredigheid dat het ftaartbeen buitenwaards gedreven wordt.

V. Welke wijdte hebben de engtens van het bekken volftrekt noodig, op dat de verlosfing op de gewoone wijze gefchiede?

A. De bovenfte engte moet van alle zagte deelen die daartoe behooren voorzien zijnde, van voor tot agter ten minften drie duimen hebben, en vier duimen van de een tot de andere zijde: de onderfte engte moet tufchen de knobbelagtige uitwasfen van het zitbeen, ten minften drie duimen hebben en vier duimen tufchen het ftaartbeen en de zamenvoeging der fchaambeenderen, wanneer het ftaartbeen buitenwaarts gedreven is. Deze wijdte is voldoende, maar zij is ook volftrekt noodzakelijk, zo als men gewaar worden zal wanneer men acht geeft op de meetingen des kinds hoofd, ten ware het kind klein en de beenderen van het bekkeneel zeer buigzaam waren.

V. Wat maat of wijdte heeft de uitgeholde gedeelte van het kleine bekken?

A. De holligheid of het uitgeholde gedeelte van het kleine bekken is iets wijder dan de engtens, 't geen voornamentlijk van de kromte van het heiligbeen afhangt. De diepte van deeze holligheid is van vier duimen, vier duimen en een half, of vijf duimen van

van agteren; drie duimen en een half op de zijden, en van ander halve duim van voren.

V. Is het voldoende het bekken droog en van al deszelfs zachte deelen ontbloot te kennen?

A. Neen: men moet het bekken betragten met al de zachte deelen die er toe behooren, en voor al met de inwendige.

VI. AFDEELING.

Van de zachte deelen die inwendig tot het bekken behooren.

V. Welke zijn de zachte deelen die men in het bekken waarneemt?

A. In de darmbeensput vind men de darmbeensspier (*a*); op zijde van de colom der lendewervelen de lendespier (*b*), die zig uitstrekt tot aan den ondersten rand van de darmbeensspier, zig daar mede vereenigt en onder den band van Fallopius doorgaande, eindigen die aan het dijebeen. In de dikte van deze spier vind men de zenuwdraden, welke de voorste dijebeenszenuw uitmaken. Aan den binnensten rand van deeze laatstgenoemde spier, vind men zomtjids nog een andere, welke de kleine lendengespier

(*a*) Musculus Iliacus.

(*b*) Mubeulus Pfoas.

genoemd wordt; men vind er nog de darmbeens-aderen en slagaderen, die zo wel als de heiligbeens-vaten &c. haar oorsprong op het voorste gedeelte der laatste lendenwervelen krijgen. In het kleine bekken vind men den endel- of regten darm, gelegen en vereenigt met het voorste gedeelte van het heiligbeen, in diervoegen dat deszelfs bovenste gedeelte naar de linker zijde is: agter dezen darm leggen de heiligbeens zenuwen en bloedvaten, de speenvaten &c. Agter de samenvoeging van het schaambeen vind men de blaas en de pispipj &c. Tusschen de blaas en den regten darm is de baarmoeder met deszelfs toebehooren geplaatst; in de zijden van het kleine bekken vind men de opliggers van den aars (a) en eenige spieren der deije: het kleine bekken wordt van onder voor het grootste gedeelte gesloten door spieren, en de gemeene bekleedzelen &c.

V. Waar in is de kennis van alle deze deelen nuttig aan Vroedkundige?

A. Om dat het hem leert: 1. dat de bovenste engte door de plaatsing der lendespieren, in zijn wijdte aan wederzijden verliest, te meer om dat die een langwerpig rond uitmaakt. 2. Dat deszelfs grootste wijdte niet moet beschouwd worden overdwers, en van de eene tot de andere zijde, maar schuins van de eene

(a) Elevatores ani.

eene pans holligheid (*a*) tot aan de vereeniging van het darm- en heiligbeen, aan de tegenovergestelde zijde. 3. Dat wanneer de bovenste engte van een ronde gedaante is, deszelfs uitgestrektheid van voor tot agter de grootste moet wezen; 't geen in zommige gevallen nuttig is om op te merken.

Aan de drukking welke de darmbeens-vaten en haar verdeelingen op zekere tijden der zwangerheid, of in zommige verlosfingen ondergaan, moet men toeschrijven de bloedspuigingen en bloedbrakingen, welke zwangere of barende vrouwen overkomen; de zugtige zwellingen der beenen en dijen, de aderspatten (*b*), en speenen moeten aan dezelve oorzaak worden toegeschreven. Zo is ook aan de drukking, welke de heiligbeens-zenuwen ondergaan, wanneer het hoofd van het kind tot in de holligheid van het kleine bekken gekomen is, dat men moet toeschrijven de pijnen, kramptrekkingen, ongevoeligheid, en trillingen der onderste ledematen der vrouwen.

VII. AFDEELING.

Van de gebreken van het Bekken.

V. Welke zijn de gebreken van het bekken die eeni-

(*a*) Acetabulum;

(*b*) Varices.

eenige oplettenheid van de zijde des Vroedkundigen verdienen?

A. Alle die gebreken kunnen tot de grootheid of engheid van het bekken gebragt worden, en de een en de andere, kunnen en het groote en het kleine bekken aandoen.

Het groote bekken is te wijd wanneer de wijdte tuschen de twee opperste randen der darmbeenderen de ruimte van negen duimen veel overtreft; het is te naauw wanneer deszelfs ruimte veel minder dan de zoo even bepaalde wijdte is. Het eerste gebrek geeft aanleiding tot een schuinsche ligging der baarmoeder; en het laatste kan hare uitzetting hinderlijk zijn, en een miskraam verwekken.

Wanneer de colom der wervelbeenderen te veel vooruitspringt, is dit mede een gebrek van het groote bekken 't welk aanleiding geeft tot het vooroverhangen der baarmoeder.

De engten van het kleine bekken zijn te groot wanneer hare ruimte de hier voren aangewezen wijdte overtreft: Zij zijn te naauw wanneer die wijdten minder hebben dan de vereischte ruimten die tot de verlossing noodig is.

V. Waar hangen de gebreken van het kleine bekken hier boven aangetoond van af?

A. Die gebreken hangen af van een bijzonder samenstel der beenstukken welke deze holligheid uitmaken,

B

ken,

ken, en dikwijls ook van de wijze op welke zij zamengevoegd zijn. De al te groote wijdte van de bovenste engte hangt voornamenlijk af van de grootheid zelfs der stukken die een gedeelte van deze engte uitmaken, of om dat het bovenste gedeelte van het heiligbeen te veel buitenwaarts over gebogen is; 't welk van deszelfs vereeniging met de ongenaamde beenderen voortkomt. De nauwheid van de bovenste engte heeft plaats wanneer de schaambeenderen niet genoeg van het heiligbeen verwijderd zijn, 't welk van de horizontaal loopende stukken der beide schaambeenderen afhangen, of van de al te groote bogt van het heiligbeen; of wel van de zamenvoeging van dit been met de ongenaamde beenderen, en 't laatste wervelbeen der lendenen.

V. Hoe kan de kromte van het heiligbeen de wijdte van de bovenste engte verminderen?

A. Wanneer het heiligbeen heel krom is nadert deszelfs bovenste gedeelte te veel naar het schaambeen, en vermindert bijgevolg de ruimte van de bovenste engte van voor tot achter.

V. Hoe kan het heiligbeen, door zijn zamenvoeging met de ongenaamde beenderen en het laatste wervelbeen der lendenen, verandering aan de ruimte van de bovenste engte toebrengen?

A. De zamenvoeging van het heiligbeen met de hier bovengenoemde beenderen is zomtjids zoo, dat

des-

deszelfs bovenste gedeelte te veel te rug of te veel vooruitspringt: in het eerste geval is de ruimte van het bekken te groot, en in het tweede te klein. De vroedkundigen hebben den naam van dwarsboom (a) gegeven aan de te groote nadering van het schaam en heiligbeen.

V. Waar van hangt de al te groote wijdte of nauwte van de onderste engte af?

A. Deze gebreken hangen van dezelve oorzaken af als die van de bovenste engte: bij voorbeeld, wanneer het bovenste gedeelte van het heiligbeen buitenwaarts gebogen is, is het onderste gedeelte van dit been nader aan het schaambeen, waar door de ruimte van de onderste engte verminderd wordt; en wanneer het bovenste gedeelte van hetzelfde been het schaambeen te veel nadert, word er het onderste gedeelte van verwijderd, en de wijdte der onderste engte vermeerderd. Hier uit ziet men dat het heiligbeen door zijn zamenvoeging met deszelfs nabijgelege beenderen tegenstrijdige gebreken in de engten kan voortbrengen; 't is ook ligt te begrijpen dat een al te groote bogt van dit been de ruimte van de onderste engte verminderen moet; zoo wel als de te groote nadering van de knobelagtige uitwasfen des zitbeens.

V. Welke zijn de gebreken van de holligheid van het kleine bekken? A

(a) In 't fransch word het *barre* genoemd.

A. Deze holligheid kan of te wijd of te eng zijn. Het eerste gebrek heeft plaats wanneer het heiligbeen heel krom is; in dit geval is de wijdte der holligheid van het kleine bekken te groot in vergelijking van de engten, die door hetzelfde gebrek van 't heiligbeen te veel gesloten zijn: wanneer de holligheid van het kleine bekken te eng is word zulks veroorzaakt door dat de bogt van het heiligbeen ontbreekt, of dat die niet genoegzaam is.

De graat van het zitbeen te lang of te veel binnenwaarts ingebogen kan deze holte mede gebrekkig maken, zoo wel als dat het zitbeen te na bij komt, naar het schaambeen.

De diepte der holligheid van het kleine bekken veel meerder zijnde dan de door ons opgegevene maat, kan mede als een gebrek beschouwd worden.

V. Wat zijn de gevolgen die de gebreken van het bekken hier boven door ons opgegeven voortbrengen?

A. De uitwerksels moeten naar mate van de verschillende gebreken onderscheiden zijn; ook moeten zij min of meer gevaarlijk zijn. De al te groote ruimte van het kleine bekken, geeft gelegenheid tot de uitzakking der baarmoeder op de verschillende tijden der zwangerheid, zelfs in die der baringe: de al te groote engte maakt de verlossing min of meer moeilijk, en zomtjids volstrekt onmogelijk door den gemeenen weg

V. Kan men door de vrouw t' onderzoeken de gebreken van het bekken onderscheiden? A.

A. Ja.

V. In wat geval is 't noodzakelijk om zig te verzekeren of een bekken wel of kwalijk gemaakt zij?

A. Bijzonderlijk ten tijde van een eerste verlossing, en voor al wanneer een vrouw mismaakt, en lang in arbeid is, zonder dat het hoofd van 't kind iets vordert, of schoon het wel geplaatst zij. Een vroedkundige kan geroepen worden om het bekken van een jong mismaakt mensch dat men uithuwlijken wil te onderzoeken of het wel of kwalijk gesteld, en of zij zwanger wordende zou kunnen verlossen. Deze laatste omstandigheid is zomtjids zeer netelig voor een vroedkundige.

VIII. A F D E E L I N G.

Van de wijze om een bekken te onderzoeken om te zien of het wel of kwalijk gesteld zij.

V. Hoe moet men handelen om zich te verzekeren of het bekken gebrekkig dan of het wel gesteld zij?

A. Men moet te werk gaan volgens de persoon die er het onderwerp van is. De persoon kan zijn of een zwangere vrouw, of wel een vrouw in arbeid om te verlossen.

Wanneer het een maagd is, moet men de schatbare bewijzen van dien staat zorgvuldig bewaren, en bij gevolg den vinger niet in de schede brengen. De per-

foon staande, brengt men de handen onder de rokken, men onderzoekt of de kaminen of randen der onge- naamde beenderen wel afgerond zijn, of zij van we- derzijde dezelve hoogte hebben, en wat voor een af- stand zij aan haar voorste gedeelte hebben, door de- zelve met de vingers of met een pasfer te meeten.

Om zig van de wijdte der bovenste engte te verzeke- ren, onderzoekt men: 1 of de venusheuvel verheven of plat zij; 2 of er een merkelijke diepte of indrukking zij aan 't agterste gedeelte van 't bekken, ter plaatse waar zig het heiligbeen met de laatste lendenwervel vereenigt: indien men deze indrukking vindt, en dat de venusheuvel niet zeer verheven is, zal de bovenste engte van voor naar agter te eng zijn; maar zoo in te- gendeel deze indrukking gering is, en de venusheuvel verheven, zal de bovenste engte ruimte genoeg kun- nen hebben. Om de wijdte der bovenste engte nauw- keuriger te weten, zou men zich van een soort van pasfer kunnen bedienen welke geschikt is om de dikte van lighamen te meten; deszelfs punten bekleed zijn- de, plaatst men den eenen op den venusheuvel, te- gen het bovenste gedeelte van de zamenvoeging der schaambeenderen, en de andere op de ingedrukste plaats van het achterste gedeelte van het bekken; vervolgens meet men de wijdte die er tusschen de- ze twee deelen is, en indien er acht en een halve, of negen duimen tusschenstand bevonden wordt, zal de

bovenste engte ongeveer vier duimen wijde hebben van het schaambeen tot het heiligbeen; wanneer de wijde tusfchen de twee punten van den pasfer niet meer, als zeven duimen is, is de bovenste engte wat nauw, egter kan die nog voldoende zijn tot de verlossing. Indien de wijde der bovenste engte van het schaambeen tot het heiligbeen groot genoeg is, is die van de eene zijde tot de andere het ook.

Om de wijde der onderste engte te erkennen, brengt men een vinger op de punt van het staartbeen, en een ander onder de zamenvoeging der schaambeenderen, om den tusfchenstand ongeveer te kunnen opmaken; 't Zelve doet men ten aanzien der knobbelagtige uitwasfen van het zitbeen: dit onderzoek is niet te min zeer moeilijk.

De wijde van het uitgeholde gedeelte van het kleine bekken kent men op eenige linien na, wanneer men die van de engten heeft.

Men oordeelt over de lengte der zamenvoeging van de schaambeenderen door een vinger van boven op dezelve, en een ander van onder tegen dezelve te plaatfen.

V. Geschied het onderzoek van het bekken op dezelye wijze op een zwangere vrouw, en op eene die reeds in barensnood is?

A. Behalven de wijze die ik zoo even voorgesteld heb, kan men wanneer het onderwerp een zwangere vrouw is, den vinger in de schede brengen, om zig met

meer nauwkeurigheid van de wijdte der onderste engte te verzekeren. Wanneer de vrouw reeds eenige tijd in barensgood is geweest, en de uitwendige teeldeelen wel uitgezet zijn, kan men verscheide vingers en zelfs de gantsche hand in de schede brengen, waar door het veel maklijker is om van de ruimte der engten te kunnen oordeelen; maar dezen weg moet niet ingeslagen worden, dan wanneer men redenen heeft om te denken dat het bekken gebrekkig is. (1)

II. VERDEELING.

Van de zagte deelen tot de teeldeelen behoorende.

V. Hoe verdeelt men de zagte deelen die tot de teeldeelen behooren?

A. Men verdeelt die in uit en inwendige.

V. Welke zijn die deelen?

A. De uitwendige zijn de venusheuvel, de grootte en kleine lippen, de kittelaar, de opening der pispijp, de ingang der schede, 't maagdevlies, de mirthwijze knobbeltjes, het toomtje, en scheepswijze holte.

De inwendige deelen zijn de baarmoeder, deszelfs banden, de trompetten, de eijer-nesten, de schede, en de vaten van alle deze deelen.

I. AF-

(1) Dit onderzoek moet met de grootste zedigheit, en hee veel zagtzinnigheit geschieden.

I. A F D E E L I N G.

Van de uitwendige teeldeelen.

V. Wat is de Venusheuvel?

A. 't Is die verhevendheid, welke er voor de schaambeenderen gevonden wordt, en welke op de huwbare jaren met hair gedekt wordt; en bestaat gedeeltelijk uit het celagtig vlies, vet, en de verhevene uitspringing van 't schaambeen.

V. Wat moet men verstaan door de groote lippen?

A. De groote lippen zijn twee omslagen der huid, welke zig van het onderste gedeelte des venusheuvels uitstrekken, tot op een duim breed na van den aars; inwendig zijn zij in maagden rood, maar bleeker in vrouwen; uitwendig zijn zij gelijk aan 't vel, waar van zij een verlenging zijn; deze oppervlakte is gelijk de venusheuvel met hair bedekt. Men heeft den naam van *vereeniging* aan de zamenkomst der lippen gegeven, zoo wel van vooren als van agteren.

In de dikte der groote lippen vindt men een celagtig weefzel, klieren en vaten.

V. Welke deelen noemt men de kleine lippen?

A. De kleine lippen of *nimsen* zijn twee ahangzels, gelijk aan de lellen van een hen, welke men gewaar wordt door de groote lippen te openen; zij worden gemaakt uit een plooi van het binnenste vlies der groote lippen.

V. Wat is de kittelaar?

A. Het is een klein ligchaam, geplaatst onder de voorste vereeniging der groote lippen, en te gelijk eenigzins boven de kleine lippen; dit neemt zijn oorsprong van twee andere kleinder ligchamen, welke van de takken van het zitbeen voortkomen, en welke de *sponsagtige ligchamen* genoemd worden; 't uiterste van den kittelaar, dat men den *eikel* of het hoofd noemt, en 't geen het eenigste gedeelte is dat verschijnt, door de groote lippen van elkander te verwijderen, is bedekt door een vliesagtig gedeelte, 't geen een soort van voorhuid vertoont.

De kittelaar heeft zeer veel gevoeligheid: hij heeft twee spieren, welke men de oprigters noemt, een aan ieder zijde; deze spieren komen van het voorste gedeelte der knobbelagtigheid des zitbeens, en eindigen op den wortel der sponsagtige ligchamen, welke zij door een peesagtige uitbreiding omvatten. De kittelaar heeft insgelijks zijn eigen vaten en zenuwen.

V. Wat is de opening der pispijp?

A. 't Is die opening, welke men door het van elkander verwijderen der kleine lippen ontdekt, tusschen welke die geplaatst is. De pispijp strekt zig van deze opening uit tot aan de blaas; zij is agter de zamenvoeging der schaambeenderen vastgehegt.

V. Wat is de opening der schede?

A. Dit is een min of meerder wijde opening, wel-

welke men tusfchen de onderfte uiterften der kleine lippen ontwaar wordt, en den ingang tot de fchede uitmaakt.

V. Wat is 't maagdevlies?

A. 't Is een vliesagtig uitbreidfel, van een halfmaanswijze gedaante, 't welk het grootste gedeelte van de opening der fchede, en zomtijds zelfs geheel toefluit. In dit laafte geval is het een rond vlies. In eenige voorwerpen vind men niet anders dan een kleine opening in dezze!fs midden, waar door, wanneer zij tot huwbare jaren gekomen zijn, de ftonden vloeijen. Wanneer het maagdevlies den weg geheel fluit, blijft het bloed dat zig niet ontlasten kan in de fchede en baarmoeder leggen, tot dat er een infnijding gedaan is om het ontlasting te geven.

Het aanwezen van het maagdevlies is altijd geen bewijs van 't aanwezen des maagdoms, zoo min als de verfcheuring daar van 't tegengeftelde bewijft.

V. Wat verftaat men door de mirthwijze knobeltjes? (*a*).

A. Dit zijn die kleine aanhangfels die men in de vrouwen waarneemt, en welke voortgebragt worden door de verfcheuring van het maagdevlies. Haar getal verfchilt meer dan haar gedaante; meestentijds worden er drie gevonden.

V. Wat

(*a*) Carunculae myrthiformes.

V. Wat is het toomtje? (*b*)

A. Het is een halfmaanswijze zamenkomst van het binnenste vlies der groote lippen, geplaatst voor de agterste vereeniging derzelve.

Dit toomtje wordt bijna altoos in de eerste verlossing gescheurd, 't geen egter niet gevaarlijk is als de scheuring niet verder gaat.

V. Wat noemt men de scheepswijze holligheid?

A. Dit is een kleine diepte welke gevonden wordt tuschen de uitwendige oppervlakte van het maagdevlies en het toomtje.

II AFDEELING.

Van de inwendige teeldeelen.

V. Wat is de baarmoeder?

A. 't Is een hol, vleesch- en vliesagtig ligchaam, schuins tuschen den regtendarm en de blaas, in het kleine bekken, op zulk een wijze geplaatst, dat deszelfs bodem agterwaards en naar boven is, en deszelfs hals nederwaards en eenigzins voorwaards.

V. Wat gedaante heeft de baarmoeder, en hoe wordt zij verdeeld?

A. De gedaante der baarmoeder is driehoekig, wel gelijkende naar een peer die een weinig plat gedrukt is;

(*b*) Frenulum.

is: men merkt er twee vlakten, een voorste en een agterste aan op; drie randen, waar van een de bovenste en de twee andere zijdelingsche zijn; drie hoeken, te weeten twee boven en zijdelingsche, en een van onderen. De baarmoeder verdeelt men gemeenlijk in bodem, ligchaam, en hals: de bodem is het bovenste gedeelte van dat ligchaam, en sluit alles in wat zig boven de inplantingen van de trompetten van Fallopius bevindt: het ligchaam is het middelste gedeelte, en strekt zig uit van de inplantingen der trompetten van Fallopius, tot aan die plaats daar de twee zijdelingsche randen 't naast aan elkander komen; op deze plaats zelfs begint de hals, waar van het onderste gedeelte een uitpuiling van eenige linien in de schede maakt, en zig daar, door een overdwars geplaatste spleet opent; men geeft aan dat gedeelte van den hals der baarmoeder gemeenlijk den naam van *zeelte bekje*.

V. Wat grootte heeft de baarmoeder?

A. In een vrouw tot zekere jaren gekomen, heeft die omtrent twee en een halve duim lengte, anderhalve duim breedte aan deszelfs bovenste gedeelte, en een duim min eenige linien dikte.

V. Van wat natuur, en wat loop hebben de vezelen die de baarmoeder uitmaken?

A. De order ofschikking der vezelen, die de baarmoeder uitmaken, is alzo moeijelijk te bepalen wanneer dit ligchaam ledig is, als derzelve natuur: men merkt

merkt egter op dat de vezelen rooder en niet zoo vast geflooten zijn in den bodem als in het ligchaam zelfs: zij zijn witter en veel vaster in den hals, alwaar zij als peesagtig schijnen. Op het einde van de zwangerheid zijn alle deze vezelen vleesig of schijnen zodanig. De baarmoeder is uitwendig gedekt door het buikvlies, en iawendig door een zeer dun vlies bekleed.

V. Wat gedaante en grootte heeft de holligheid der baarmoeder.

A. De holligheid is driehoekig: en zou op zijn best een witte boon kunnen bevatten.

V. Wat merkt men op in de holligheid der baarmoeder?

A. Men vind in de bovenste hoeken van deeze holligheid de openingen van de trompetten van Fallopius; de onderste hoek kan de *inwendige moedermond* genoemd worden, om die te onderscheiden van de gene die zig in de schede vertoont, en welke men *buitenste moedermond* noemt.

Men merkt in de holligheid der baarmoeder nog heele kleine openingjes aan, door welke het bloed der stonden uitsijpert,

Gedurende de tijd der zwangerheid vindt men nog andere en grooter openingen, en die zomtjids eenige linien over kruis groot zijn; maar die ontdekt men niet als op de plaats daar de koek of nageboorte gezeten heeft.

V. Wel-

V. Welke zijn de banden der baarmoeder?

A. De banden der baarmoeder zijn vier in getal volgens eenige schrijvers; volgens andere wederom zes en zelfs agt. En zijn twee voornamelyke welke men breedte, en twee andere welke men ronde banden noemt.

De breedte banden zijn plooijen van het buikvlies, zig uitstreckende van de bovenste en zijdelingsche deelen der baarmoeder, naar de bijgelegene deelen van het kleine bekken; van boven zijn zij verdeeld in twee kleine vleugeltjes, waar van de voorste de trompetten van Fallopius omvatten, en de agterste de eijernesten.

De ronde banden zijn twee kleine band- en vaatagtige strengen, voortkomende van de zijdelingsche en bovenste deelen der baarmoeder dalen zij neder tusschen twee lagen der breedte banden, doorboren de voorste, en uitgaande door den liesring verliezen of eindigen zij met verscheide takken op de bovenste deelen der deijen.

De andere vier banden zijn niet anders dan plooijen van het buikvlies; twee derzelve worden gevonden tusschen den endeldarm en de baarmoeder, en even zo veel tusschen dit lighaam en de blaas.

V. Wat verstaat men door de trompetten van Fallopius?

A. De trompetten van Fallopius zijn twee vleesch en vliesagtige buizen, een aan ieder zijde, welke ha-
ren

ren oorsprong nemen van de bovenste en zijdelingsche deelen der baarmoeder, uit een heel eng beginsel, en die allengs dikker wordende, door een loshangend uiteinde zig bepalen omtrent de zijdelingsche deelen van het kleine bekken. Dit gedeelte der trompetten is uitgesneden als met franjes; en door een dezer uitsnijdingen aan het eijernest gehegt.

V. Wat verstaat men door de eijernesten?

A. De eijernesten zijn twee klieragtige lighamen welke haar naam van haar gedaante ontleend hebben: haar grootte is omtrent gelijk aan een groote witte boon: zij zijn aan de baarmoeder gehegt door het agterste vleugeltje der breede banden, in het welk zij als omwonden zijn, en volgens ontleedkundige door een bijzonderen band.

V. Van wat dienst zijn de eijernesten?

A. Volgens eenige schijvers die haar als de ballen der vrouwen beschouwen, zijn zij geschikt om een zaad af te secheiden, 't welk in de baarmoeder moet gebracht worden: volgens andere schrijvers zouden de eijernesten eijers bevatten.

V. Wat is de schede? (a)

A. 't Is een vliesagtige uit twee rokken bestaande buis waar van de binnenste veel plooijen of rimpels maakt, welke de wijdte van deze buis in maagden zeer

(a) Vagina.

vermindert; maar die door 't bijflapen en 't baren verdwijnende, dezelve verwijdert, 't geen de rede is waarom de schede in maagden nauw, en bij de vrouwen ruimer is: deze buis omvangt den hals der baarmoeder, op welke zij schuins vastgehegt is, en opent zich uitwendig tusfchen de groote, en onder de kleine lippen.

V. Wat vaten heeft de baarmoeder, en de andere teeldeelen?

A. Zij heeft bloedvaten, watervaten, en zenuwen: de bloedvaten zijn slagaderlijke en aderlijke. De slagaders komen van de ftam der nederdalende groote slagader, van de binnenfte darmbeens-slagader, van de onderfte darmscheels-slagader, en van de deij slagader. De gene welke van de ftam der groote slagader voortkomen worden *zaatvaten* genoemd; die welke van de inwendige darmbeens-slagader voortkomen worden *baarmoeders slagaders* genoemd: en die gene welke van de dijebeens-slagaders voortkomen worden de *schaam-slagaders* genoemd. De aders dragen denzelven naam en volgen bijna denzelven loop als de slagaders. De zenuwen hebben mede verscheide oorsprongen als van de niervlegt (*a*) onderbuiks-vlegt, (*b*) heiligbeens-zenuwen enz.

V. Is

(*a*) Plexus Renalis.

(*b*) Plexus Hypogastrica.

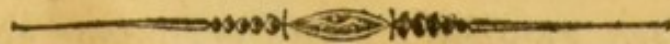
C

V. Is het voldoende voor iemand die de vroedkunde wil oefenen de baarmoeder ledig te kennen; dat is te zeggen van een vrouw die niet zwanger is?

A. Neen: men moet daar en boven kennen de veranderingen welke dit ingewand ondergaat op bijzondere tijden der zwangerheid: want volgens deze veranderingen oordeelt men over den tijd der zwangerheid en van die der verlossing. (1)

(1) Men zal de onderscheidene veranderingen, welke de baarmoeder ondergaat, waarnemen, als men nagaat, het geen wij zeggen zullen over de zichtbare teekenen der zwangerheid.

DERDE HOOFDDEEL.

Van de Stonden, van de Vrugtbaarheid, van de Onvrugtbaarheid, van de Ontvanging, van de Zwangerheid, van de Vrugt en de Nageboorte.

I. AFDEELING.

V. **W**at verstaat men door de stonden?

A. Men heeft den naam van stonden gegeven aan de op zekere tijden bepaalde ontlasting van bloed der vrouwen, die van haar twaalf of veertiende jaren, dikwijls later, en zeldzaam vroeger komt, en tot haar veertig, vijf en en veertig, en zomtjids vijftigste jaar voortduurt.

V. Waar komt het bloed der stonden van daan?

A. Dat komt uit de vaten der baarmoeder, doorsijperende in de holligheid van dit ingewand, zoo als ook uit die van het zeeltebekje, door de kleine openingen die wij gezegd hebben er waargenomen te worden.

V. Hebben alle vrouwen de stonden, en krijgen zij die ontlasting dikwijls?

C 2

A. Men

A. Men vindt vrouwen die nooit de stonden hebben, andere hebben die alle maanden, andere om de twee maanden, en zelfs vele nog zeldzamer: eenige worden er gevonden, die ze om de veertien dagen hebben.

V. Hebben de zwangere vrouwen ook de stonden?

A. Eenige hebben die gedurende de eerste maanden van haar zwangerheid, maar zeer weinige tot aan het einde.

De zuigende vrouwen hebben die gemeenlijk ook niet.

V. Waar komt het bloed der stonden van daan in zwangere vrouwen?

A. Het bloed der stonden gedurende de zwangerheid kan nergens anders van daan komen, als van het binnenste des zeeltenbeks, mogelijk ook van deszelfs uitwendige oppervlakte, en uit de vaten der schede; om dat de moederkoek en het adervlies aan de gansche uitgestrektheid der binnenste zijde van de baarmoeder gehegt is.

V. Zou het gevaarlijk zijn de ontlasting der stonden te verwarren, met den bloedvloed aan welke de vrouwen gedurende haar zwangerheid onderworpen zijn?

A. Zekerlijk; want de stonden moeten beschouwd worden als een natuurlijke ontlasting die voordeelig is, wanneer zij niet te sterk is; terwijl de bloedvloed schadelijk is voor vrouw en vrugt.

V. Waar

V. Waar komt het bloed van daan in den vloed?

A. Dat komt uit de vaten der baarmoeder zelfs, en mogelijk van de moederkoek; deze ontlasting kan geen plaats hebben, ten zij er een gedeelte van de moederkoek van de baarmoeder los geraakt is.

V. Hoe onderscheid men het bloed der stonden in zwangere vrouwen, van dat van een bloedvloed?

A. Alhoewel deze onderscheiding moeilijk te maken is, kan men er niet te min toe komen. Eerstelijk verschijnen de stonden op haar gewonen tijd, zonder door eenige merkelijke oorzaak voorgegaan te zijn. Ten tweeden is het bloed der stonden vloei- baarder en klontert niet ligt: daarentegen is het bloed dat in een vloed ontlast wordt, dikker, zwarter, en komt meestentijds met klonters af, of klontert ligtelijk; behalven dat komt de vloed op ongezette tijden, en is meestentijds voortgebracht door een uitwendige en zichtbare oorzaak.

V. Wat gedrag behoort men een vrouw te doen onderhouden, welke haar stonden heeft gedurende haar zwangerheid?

A. Indien de stonden niet al te overvloedig zijn kan zij na haar gewoone wijze leven: maar indien zij veel bloed verliezen, moet zij een nauwkeurige levenswijze houden, eenige verdikkende en matigende dranken gebruiken, en zich zeer stil houden.

De zelve manier moet gehouden worden in een

bloedvloed, indien die niet al te sterk is; maar zoo zij veel bloed verliezen, zal men zijn toevlugt tot kragtiger middelen moeten neemen, zoo als aderlatingen min of meer herhaalt &c. na de oorzaak van den vloed is.

V. Hoe lang duren de stonden?

A. Bij zommige vrouwen agt dagen, in andere zes, vier, en zelfs maar twee: men vindt ook vrouwen bij dewelke deze ontlasting bij na zoo schielijk verdwijnt als zij begonnen is.

V. Hoe veel bloed verliezen de vrouwen wel langs dezen weg?

A. Dit is zeer onderscheiden zoo ten aanzien van de jaren, de gesteldheid, de lichaamsbeweging, de bewoonde landstreek, en zelfs van het jaargetij. Bij de meeste vrouwen gaat deze hoeveelheid tot twee a drie oncen.

V. Van wat natuur is het bloed der stonden?

A. Dit bloed is van dezelve natuur als dat op dezelve tijd uit eenig ander gedeelte van de vrouw haar ligchaam zou kunnen komen: zoo men het zomtjids niet goed bevindt, is zulks toe te schrijven aan eenige ziekte der schede of der baarmoeder, of van de weinige oplettenheid van zommige vrouwen om zig rein te houden.

II. AFDEELING.

Van de Vrugtbaarheid.

V. Wat is de vrugtbaarheid?

A. De vrugtbaarheid is de geschiktheid om 't ontvangen.

V. Op wat jaren kan een vrouw bezwangerd worden?

A. De vrouwen zijn gemeenlijk geschikt tot de voorttelling van de tijd af dat zij beginnen haar stonden te krijgen, tot dat die ophouden te verschijnen.

V. Welke gesteldheden zijn de gunstigste tot de vrugtbaarheid der vrouwen?

A. De goede zamenstelling der deelen tot de voorttelling geschikt, de goede gesteldheid der vogten die ze besproeijen, en een matige gevoeligheid, gevoegt bij de goede gesteldheid van de vrouw, zijn de gunstigste geschiktheden tot de vrugtbaarheid.

V. Is het noodzakelijk dat een vrouw haar stonden gehad heeft om vrugtbaar te zijn?

A. Neen; want er zijn vrouwen zwanger geworden voor dat zij haar stonden gehad hadden.

III. AFDEELING.

Van de Onvrugtbaarheid.

V. Wat is de onvrugtbaarheid?

A. De onvrugtbaarheid de tegengestelde staat van vrugtbaarheid zijnde, is bijgevolg een ongeschiktheid om te ontvangen.

V. Welke zijn de oorzaken der onvrugtbaarheid?

A. Eenige zijn toe te schrijven aan ziekten der baarmoeder, der trompetten, der eijernesten, en der schede; eenige aan de kwade zamenstelling dezer deelen: maar het grootste getal is ons onbekend.

V. Is het gemakkelijk om over den vrugtbaren of onvrugtbaren staat eener vrouw te oordeelen?

A. Neen; om dat de oorzaken dezer twee staten ons meesten tijds onbekend zijn.

IV. A F D E E L I N G.

Van de Ontvanging.

V. Wat is de ontvanging?

A. Dit is een verrigting van de natuur, waar door er in den schoot eener vrouwe zich een nieuw wezen vormt, voortkomende door de vermenging.

V. Hoe verdeelt men de ontvanging?

A. In goede en kwade; van de goede komt er een nieuw wezen, dat aan zijn ouders gelijk is voort; de kwade daar en tegen brengt een vleeschklomp voort (a).

De goede ontvanging kan verdeeld worden in die der baarmoeder, en in die, welke buiten de baarmoeder geschied: de ontvanging der baarmoeder is die, in

(a) Mola.

in welke de vrugt in de baarmoeder gevonden wordt; de ontvanging buiten de baarmoeder heeft plaats, wanneer zich de vrugt in de trompetten van Fallopius ontwikkelt, of dat die in de holligheid van den buik valt, en daar groeit.

V. Hoe geschied de ontvanging?

A. Dit geheim is te ondoorgrondbaar, dan dat men 't zoude kunnen verklaren. Van de gevoelens die op dat stuk 't meest vast gesteld zijn, wordt dat der eijeren 't meest aangenomen: een der eijeren in de eijernest der vrouw bevat, bevrugt zijnde door den geest van 't mannelijke zaad, in de tijd der vereeniging, zwelt, maakt zich van dit ligchaam los, en wordt door de trompetten van Fallopius in de baarmoeder gebragt: daar groeit de in 't eij bevatte vrugt en ontwikkelt zich.

V. Welke zijn de teekenen dat een vrouw ontvangen heeft?

A. Er zijn er zeer weinige, en die zijn nog zoo onzeker dat zij weinig aandacht verdienen.

V. Onder wat naam beschrijft men een vrouw die ontvangen heeft?

A. Men zegt haar zwanger te zijn.

V. A F D E E L I N G.

Van de Zwangerheid.

V. Wat is de zwangerheid?

A. De zwangerheid in 't gemeen is de staat in welke zich een vrouw bevindt van het oogenblik dat zij ontvangen heeft, tot de ontlasting van het ligchaam dat het voortbrengfel der ontvanging is.

V. Hoe verdeelt men de zwangerheid?

A. In die der baarmoeder, en in die buiten de baarmoeder, zoo als aanstonds van de ontvanging gezegd is.

V. Hoe verdeelt men de zwangerheid nog meer?

A. Men verdeeltze nog in goede en kwaade: men noemt goede zwangerheid die gene die uit een of twee kinderen in de baarmoeder bevat, bestaat: kwade, die gene daar het kind in de trompetten of elders zit. Men kan nog een kwade zwangerheid noemen, wanneer er een vleeschklomp wordt voortgebracht.

Zekere schrijvers hebben nog andere soorten van zwangerheden gesteld. Zij hebben ware, en valsche, simpele, zaamgestelde en meer zaamgestelde: Welke men daar over kan nalezen.

V. Wat is 't gevolg der ontvanging?

A. Gemeenlijk een of twee welgeschapen kinderen met haar nageboorte, zeldzaam een monster, en zomtjids een vleeschklomp of valsche vrugt.

VI. A F D E E L I N G.

Van de teekenen der Zwangerheid,

V. Welke zijn de teekenen van een goede zwangerheid,

heid, dat is te zeggen, van zulk een die wij *zwangerheid der baarmoeder* genoemd hebben?

A. Deze teekenen zijn onderscheiden, in redelijke en in gevoelige of tastbare. De teekenen die door de rede worden opgemaakt zijn: de opstopping der stonden, de mattigheden, onlust, walgingen, brakingen, de lust tot het eeten van buitengewoone dingen, de pijn en spanning der borsten &c.; maar men moet te gelijk aanmerken dat alle deze teekenen zeer onzeker zijn. De gevoelige teekenen zijn die gene welke zich door de zintuigen ontdekken, en voornamentlijk door het onderflaan. Deze laatste teekenen brengen veel meer waarschijnlijkheid met zich.

VII. A F D E E L I N G.

Van 't Onderflaan.

V. Wat is 't onderflaan?

A. Men verstaat er gemeenlijk door het onderzoek door een of twee vingeren in de schede van een vrouw om den staat der baarmoeder en vooral van deszelfs hals of zeeltebek te onderzoeken: men kan denzelven naam ook geven aan de plaatsing der handen op eenig ander deel, met oogmerk om zich te verzekeren of een vrouw zwanger is, of dat haar bekken wel gemaakt is.

V. Om wat redenen onderflaat men een vrouw?

A. Om

A. Om zich te overtuigen eerstelijk over de goede of kwade gesteldheid der teeldeelen; 2. om te weten of zij zwanger is of niet; ten 3. om te weten hoe ver zij in haar zwangerheid gevorderd is; ten 4. om te weten of de pijnen waar over zij klaagt, barensweën zijn; ten 5. hoe verre de arbeid gevorderd is, en eindelijk welke het deel van het kind zij, dat zich aan den mond der baarmoeder voordoet.

V. Hoe geschied het onderflaan?

A. Eer men onderflaat moet men de vrouw welvoeglijk plaatzen: men kan haar staande onderflaan zoo zij gevorderd is in haare zwangerheid, of indien er redenen zijn die haar het bed doen houden, leggende: een vrouw die maar in de eerste maanden harer zwangerheid is, moet men altijd leggende onderflaan, om zich des te beter van den omtrek of grootte der baarmoeder te verzekeren: men plaatst haar op die wijze dat de spieren van den buik niet gespannen zijn, tot dat einde laat men de deijen en de beenen buigen, plaatsende het ligchaam zoo, dat de borst verheven legt, en het hoofd voor over hellende: de vroedvrouw vervolgens den voorsten vinger met *pomade* of ander vet besmeerd hebbende, brengt de hand onder de rokken, zoekt op een zachte wijze de opening der schede, den vinger daarin brengende op die wijze dat de palm van de hand naar voren, en de rug naar agter is, de overige vingers in de hand gebogen zijn

zijnde, en de duim op een ligte wijze op den venusheuvel geplaatst. Wanneer het uiterste van den voorsten vinger dus den hals der baarmoeder bereikt heeft, onderzoekt men deszelfs lengte, gedaante, de hardigheid, en gesteldheid daar van, zo wel als den staat van deszelfs opening.

V. Op wat wijze ontdekt men hier door of een vrouw zwanger zij of niet?

A. In de eerste maanden der zwangerheid is het zeer moeilijk voor menschen die door 't onderstaan niet een zekere hebbelijkheid gekregen hebben om de grootte der baarmoeder ledig zijnde, te onderscheiden: want het is alleen door de veranderingen zo wel van haar gedaante, als van haar legging die zij ondergaat dat men besluiten kan of een vrouw zwanger zij of niet. Deze onzekerheid heeft alleen plaats in de twee eerste maanden.

V. Hoe onderscheid men de natuurlijke grootte der baarmoeder?

A. Door dezelve tusfchen het uiterste van den vinger die tot aan den hals der baarmoeder in de schede gebragt is, en de andere hand die op den onderbuik der vrouw geplaatst is, te bepalen: men drukt met deze hand den buik min of meer sterker, om de bekleedzelen binnewaards in deze holligheid te drukken, om daar door de darmen die op den bodem der baarmoeder leggen, op zijde te fchuiven en dit ligchaam dus

onder de toppen der vingeren te krijgen; 't welk men tusfchen deze vingeren, en den voorften vinger die in de fchede is, bepaald houd om op die wijze van deszelfs gewigt en grootte te oordeelen.

Deze handgreep is moeilijk om met alle de oplettendheid die er in zommige omftandigheden vereischt wordt, uit te voeren.

De baarmoeder vertoont zich als een vrij hard ligchaam tegens de hand die op den buik der vrouw geplaatst is, waardoor men haar van de andere ingewanden onderscheid.

V. Welke omftandigheden van de baarmoeder doen ons vermoeden dat een vrouw federt zes weeken of twee maanden zwanger is?

A. Wanneer men een vrouw die federt omtrent twee maanden zwanger is, onderflaat, wordt men gewaar dat de baarmoeder lager, grooter, zwaarder, en onbeweeglijker is, als in den natuurlijken ftaat; haar legging in het kleine bekken is meestentijds bijna waterpas, en de hals zinkt dieper in de fchede. Deze veranderingen komen ook bij eenige ziekten der baarmoeder, voor, en moeten daarom altijd niet als zekere tekenen der zwangerheid aangenomen worden: in de eerfte tijd moet men acht geeven op de redelijke tekenen die haar vergezellen.

V. Welke zijn de tekenen der derde en vierde maand der zwangerheid?

A. De

A. De baarmoeder vult meestentijds de holligheid van het kleine bekken in de derde maand: 't is maklijk om haar tusfchen den in de fchede gebragten vinger, en de andere hand op den onderbuik geplaatst, te bepalen, en daar door van haar grootte en gedaante oordeelen: de hals der baarmoeder begint zich dan op te trekken. In de vierde maand verheft zich den bodem der baarmoeder een weinig boven de bovenfte engte, en de hals der baarmoeder nadert aan het heiligbeen: bij eenige vrouwen kan men de golving van het in de baarmoeder bevatte vogt gewaar worden, en zelfs de ligchaams beweging van het kind, welke wij den *fchok* noemen.

V. Zijn de golving van het in de baarmoeder bevatte water, en de *fchok* zekere tekenen van zwangerheid?

A. Offchoon de golving plaats heeft in een waterzugt der lijfmoeder, zoo wel als in de zwangerheid, kan men ze egter om de groote zeldzaamheid dezer ziekte als een zeker teeken beschouwen; zoo is 't echter niet gelegen met den *fchok*, die men niet ontmoet dan wanneer er een of meer kinderen zijn, en is dus altijd een zeker teeken van zwangerheid.

V. Waar komt die beweging onder den naam van *fchok* beschreven, van daan, en op wat wijze kan men die ontdekken?

A. Het ligchaam der vrugt, zoo klein men het ook

vooronderstellen kan , is altoos zwaarder als een diergelijke hoeveelheid waters , en hangt bij gevolg op het laagste deel der baarmoeders holligheid ; wanneer men het daar van daan door de allerligste schudding verwijdert , zal het ingevolge zijn zwaarte met meer of min [snelheid op hetzelfde punt neder vallen , en op den vinger die onder dat gedeelte der baarmoeder geplaatst is , een aandoening verwekken , welke wij met den naam van *schok* beschrijven : hij is zoo gering in de vierde maand der zwangerheid , dat hij meestentijds het onderzoek van de geoeffendste in de kunst van onder slaan ontsnapt : maar wordt gevoeliger naar mate dat het gewigt van de vrugt vermeerdert , en het water met betrekking tot des kinds grootte minder wordt : hierom is hij maklijker in de agtste maand te onderscheiden als in de zevende , en gemaklijker in deze dan in de zesde of in de vijfde. Om die te ontdekken moet men de vrouw onder slaan als of men de baarmoeder tuschen de twee handen bevestigen wilde : men begint met den vinger zoo hoog in de schede op het ligchaam der baarmoeder agter den zeeltebek te brengen als mogelijk is ; vervolgens plaatst men de andere hand op den buik een weinig onder den navel , men beweegt de baarmoeder zagtelijk , als wilde men die schielijk opligten door den in de schede gebragten vinger , daar na geeft men een kleine schudding met de van buiten geplaatste hand : door
de

de eerste beweging verwijdert men de vrugt van dat punt der baarmoeder op welke het rust, hetzelfde noodzakende zich een weinig in het water dat het omringt te verheffen; door de beweging die met de hand welke op den buik geplaatst is aangebragt wordt, verhaast men den val van dit ligchaam, naar de eerste plaats die het besloeg, en onder welke den vinger nog is, die er de aandoening van den val door de wanden van de baarmoeder van gewaar wordt.

Deze laatste schudding is in de laatste maanden der zwangerheid onnodig, egter is de schok zeer gevoelig; om die gewaar te worden, brengt men den vinger voor de opening der baarmoeder of zeeltebek op dat gedeelte der baarmoeder welke overde bovenste engte legt, en men beweegt dat deel.

V. Welke teekenen doen ons onderscheiden dat de vrouw in de vijfde of zesde maand harer zwangerheid is?

A. In de vijfde maand vindt men den bodem der baarmoeder in de meeste vrouwen twee vingers breed onder den navel; de zeeltebek op het voorste gedeelte des heiligbeens geplaatst, eenigzins naar de linkerzijde en zeer zeldzaam naar de regterzijde hellende: de vrouwen worden doorgaans in deze maand de eerste bewegingen van haar kind gewaar.

In de zesde maand schijnt de zeeltebek minder verlengt, en is meer gezwollen, dikker aan deszelfs bovenste gedeelte, en meer links en agterwaards hellende, men wordt den bodem der baarmoeder een weinig boven den navel gewaar, en de bewegingen van het kind zijn gevoeliger.

V. Hoe onderscheid men de zevende maand der zwangerheid?

A. Men ontdekt den bodem der baarmoeder dan twee of drie vingeren breed boven den navel der vrouw; de buik zwellt sterk; de zeeltebek is zomtijds heel moeilijk te bereiken, hij is korter en dikker; deszelfs buitenste opening is in vrouwen die reeds gebaard hebben, min of meer geopend; maar in die voor de eerstemaal zwanger zijn, zoo gesloten, dat men het nauwlijks onderscheiden kan; eindelijk vind men in de zevende maand het hoofd van het kind op de bovenste engte, dat aan de grootste menigte der Vroedkundige heeft doen zeggen, dat het kind op deeze tijd keerde.

V. Wat verstaat men door de keering des kinds?

A. De Vroedkundige hebben door dit woord verstaan een beweging van het kind, welke minder of meerder schielijk zoude geschieden, waar door het deszelfs hoofd, 't welk zij begrepen, dat geduurende
de

de zeven eerste maanden der zwangerheid tegens den bodem der baarmoeder zat, volgens dat begrip zoude brengen op de bovenste engte.

V. Moet men deze omwenteling toe staan?

A. De omkeering heeft geen plaats als in heel weinig gevallen. Men kan zelfs verzekeren, dat dat gene dat Vroedkundige als een algemeene regel hebben opgegeven, zeer zeldzaam gebeurd, en dan geschied zulks nog niet op die wijze, als zij voorgesteld hebben: want zomtjids wordt het hoofd dat op den baarmoeders-mond is, door deze keering naar den bodem van dit ingewand gebragt.

V. In welke gevallen kan de keering plaats hebben?

A. Die kan niet geschieden dan wanneer er een zeer groote kwantiteit water, ten aanzien van de grootte der vrugt in de baarmoeder is: want in het tegengestelde geval, dat bijna bij alle vrouwen na de vijfde, en vooral na de zesde maand der zwangerheid plaats heeft, omvatten de wanden der baarmoeder de vrugt te nauw, en laten het niet toe zulke groote bewegingen te maken. Heel anders is het in de eerste maanden, wanneer het kind zeer klein is, met betrekking tot de kwantiteit water, 't welk het omringt; want dan kan het alle soorten van bewegingen maken, en zulke verschillende plaatsingen aannemen als de moeder zelfs. In deze eerste tijden is het hoofd

van het kind altoos rustende op het laagste gedeelte van de holligheid der baarmoeder; 't welk zeer verschillende is, van het gene Vroedkundige gezegd hebben van de plaatsing van het kind in dit ligchaam. Indien de bodem der baarmoeder lager komt te worden als de hals, dat niet geschieden kan dan door de plaatsing der vrouw, zal zig het hoofd naar die plaats wenden door een beweging van omwenteling, die met de vastgestelde strijdigheid is; en wederkeeren op de bovenste engte of den inwendigen moedermond, zoo dra als de vrouw van gesteldheid verandert, en dat deze plaats lager wordt als de bodem. Door het ter neder gestelde ziet men, dat deze keering niet kan geschieden, als in de vier of vijf eerste maanden der zwangerheid, en nog daar bij, dat zij onverschillig hoe, en op allerlei wijzen geschied; dat is te zeggen, dat het hoofd zig door de beweging nu naar den bodem der baarmoeder, dan naar de regter zijde, dan wederom naar de linker zijde keert, om vervolgens wederom op de moedermond terug te komen (1).

V. Hoe

(1) *Het zelve kan op het einde der zwangerheid, en zelfs terwijl de vrouw in barensood is, gebeuren, zoo als ik bij verscheidene vrouwen gezien heb. Maar in alle deze gevallen was het kind klein, en omringt met een groote menigte waters.*

V. Hoe bewijst men dat het kind in de zevende maand der zwangerheid niet en keert, of schoon zulks door het grootste getal Vroedkundige vastgesteld zij?

A. Ten eersten, door dat de plaatsing welke zij aan het kind in de holligheid der baarmoeder gegeven hebben voor den tijd der keeringe, de moeilijkste is die het nemen kan: 2. Dat die van het hoofd op de bovenste engte die op de keeringe volgt, heel zeldzaam is: 3. Dat in alle miskramen welke voor de zevende maand gebeuren, het kind bijna altijd met het hoofd voor uit komt: 4. Door 't onderflaan van een vrouw kan men het hoofd op den mond der baarmoeder onderscheiden van de zesde maand af, en zomtjids nog vroeger: 5. Eindelijk heeft de opening der lijken van zwangere vrouwen getoond, dat het hoofd van het kind, in alle tijden der zwangerheid, meestentjids naar om laag was.

V. Waarom vindt men het hoofd van het kind bij de meeste vrouwen niet op de bovenste engte, voor de zevende maand?

A. Dat hangt af van de uitzetting der baarmoeder, van deszelfs trap van schuinsheid, van de gedaante van deszelfs holligheid, van de gedaante van het kind, en dikwijls van de manier van onderflaan, &c. (1).

V. Wel-

(1) *De enge palen van dit werk laten niet toe, om de nodige bewijzen van het geen wij hier zeggen, bij te brengen; wij zullen die voor een uitgebreider werk bewaren.*

V. Welke zijn de teekenen van de agtste en negende maand?

A. In de agtste maand beslaat de bodem der baarmoeder in bijna alle vrouwen, een gedeelte van den opperbuik, de zeeltebek is kort, gezwollen en zagt aan deszelfs onderste gedeelte; deszelfs opening is in vrouwen die reeds meer gebaard hebben min of meer verwijderd; en die is zomtjids om deszelfs verheffing en schuinsheid, zeer moeilijk te bereiken.

In de negende maand zinkt de bodem der baarmoeder bij zommige vrouwen ongevoelig, en bij anderen eensklaps: maar wanneer dat op de laatste wijze geschied, zijn de vrouwen niet lang meer zonder den arbeid te krijgen. De zeeltebek wordt zagter en dikker als in de agtste maand, en deszelfs opening veel wijder; de inwendige moedermond verwijdert zig ook; maar behoud een zekere trap van hardigheid, welke hij niet dan in de laatste dagen voor de verlossing verliest. In vrouwen die van haar eerste kind, zwanger zijn, opent zig de moedermond zeldzaam voor dat de arbeid begint: de zeeltebek zwelt niet, maar wordt, om zoo te spreken, hoe langs hoe meer als uitgewist, zomtjids nauwlijks meer dan een verhevendheid van twee of drie linien vertoonende, en zomtjids in 't geheel geen. Bij dit soort van vrouwen is het meestentjids zeer moeilijk de opening der baarmoeder in het eerste begin van den arbeid te ontdekken.

Wan-

Wanneer men een vrouw eenige dagen voor de verlosfing onderflaat, den vinger in den binnenften mond der baarmoeder tot op de vliezen van de vrugt brengende, en men dan gewaar wordt dat deze vliezen zig ligtelijk in een oogenblik spannen, en vervolgens wederom verflappen, is zulks een voorloper der weëen: men befchouwt deze verfchijning als het tijdstip van den verlosfings-arbeid.

VIII. A F D E E L I N G.

Van de Vrugt en de Nageboorte.

V. Wat is de vrugt?

A. Men geeft die naam aan 't kind van ongeveer na de zesde week der zwangerheid wanneer het die van *embryo* aflegt, tot dat het uit den fchoot der moeder voortkomt, wanneer men 't die van kind geeft.

V. Wat grootte en zwaarte heeft de vrugt op 't einde van de negende maand der zwangerheid?

A. Dat verfcheelt in 't oneindige; de lengte is gemeenelijk van zestien of zeventien duimen, tot een-en-twintig of twee-en-twintig duimen: er zijn kinderen welke niet meer als vijf ponden wegen, andere zes, eenige zeven, en zelfs agt ponden. Men vind er weinige die negen ponden wegen. Die gene welke vijf-en-twintig, twee-en-twintig, vijftien, en zelf twaalf ponden woegen, zijn zekerlijk niet op de

fchaal gelegd geweest, en zijn niet als door het oog gewogen (1).

V. Wat moet men omtrent de vrugt met betrekking tot de verlosfing opmerken?

A. Men moet hoofdzakelijk kennen deszelfs oppervlaktens, zijn verdeelingen, zijn maat of dikte, en boven al die van het hoofd, de wijze op welke deszelfs deelen zig het maklijkst bewegen, en deszelfs plaatsing in den fchoot der moeder.

V. Hoe verdeelt men de oppervlakte der vrugt?

A. Men kan die verdeelen in vier vlaktens; te weten, een voorfte, een agterfte, en twee zijdelingsche: ieder vlakte heeft zijn afdeelingen; van vooren telt men op het aangezigt, het voorfte gedeelte van den hals, de borst, den buik, 't voorfte gedeelte van het bekken waar aan de teeldeelen; het voorfte gedeelte der dijen en der beenen, en eindelijk de kniën. Op de agterfte vlakte onderscheid men het agterhoofd, het agterfte van den hals, den rug, de lendenen, de billen, het agterfte der deijen, der knieën en der beenen.

Op

(1) Ik heb een zeer groot kind laten zien aan een Vroedmeester, welke zeide er een van vijf en-twintig ponden ontfangen te hebben, hij fchatte het zelfs drie-en-twintig of vier-en-twintig ponden zwaar, daar bij voegende, dat het gene dat hij gewogen had, niet veel kloeker was geweest; wij wogen het, en hij was ooggetuigen, dat het niet meer als zeven en drie vierde ponden woog.

Op de zijdelingsche vlakten vindt men de zijden van het hoofd, waar aan 't oor, de zijde van den hals, de stomp of punt van de schouder, de eigenlijk gezegde zijde en flank, de heup, het uitwendige gedeelte der deijen, der knie en des beens.

Bij alle deze afdeelingen voegt men nog het bovenste gedeelte van het hoofd en de zolen der voeten.

't Is noodzakelijk de kenmerken van alle deze deelen te kennen, ten einde die door 't gevoel te kunnen onderscheiden, wanneer zij zich aan den mond der baarmoeder in den tijd der verlossing voordoen: maar wij zullen die niet aanwijzen tot dat wij van de handgrepen der verlossing handelen.

V. Konnen alle deze deelen zich aan den mond der baarmoeder voordoen?

A. Er is er geen die zich in den arbeid niet kan voordoen: het eene in der daad zeer gemeen, en het andere van tijd tot tijd, maar het grootste getal zeer zeldzaam.

V. Wat is de lengte der vrugt?

A. Het ligchaam der vrugt in de baarmoeder geboren zoo als wij hier na zeggen zullen, heeft een uitgestrektheid van tien a elf duimen van het topje van het hoofd tot aan de hielen welke op de dijen gebogen zijn, en een andere van vier duimen en een half, zomtijds vijf duimen, en zelfs meer, van het uiterste gedeelte der eene schouder tot het uiterste gedeelte der andere gemeten.

V. Wat gedaante heeft het kinds hoofd, en wat maat heeft het?

A. Het hoofd van 't kind heeft de gedaante van een eijrond, dat in verscheide opzigten een weinig plat gedrukt is, zoo dat men er vijf oppervlaktens aan kan betragten; te weten, een bovenste, 't opperste ovaal genoemd, den top of eigenlijk gezegd de kruin; een onderste welke den grond van 't hoofd uitmaakt; twee zijdelingsche en een voorste, dat eigenlijk gezegd 't aangezigt uitmaakt.

De lengte van het hoofd is van vier duimen of daar omtrent, van het midden van het voorhoofd, tot aan den knobbel van het agterhoofd gerekend, deszelfs breedte onder de ooren, is van drie en een vierde duim, dikwijls eenige linien minder en zeldzaam meer: eindelijk van de kin tot aan het achterste einde van den pijnnaad, vindt men omtrent vier duimen en een half of vijf duimen.

Men moet opmerken dat de uitgestrektheid dezer linien; welke men kruislijnen noemt, gedurende den tijd der verlossing veranderen; want wanneer het hoofd met betrekking tot het bekken der vrouw wat dik is, vermeerdert deszelfs lengte, terwijl de dikte vermindert.

V. Waar in kan de kundigheid van de metinge der vrugt een Vroekundige nuttig zijn?

A. De kunst van Vroedkundige bestaande in de
vrugt

vrugt door het bekken van een vrouw in het licht te brengen, moet hun de kennis van de metingen van dit ligchaam niet min nuttig zijn, als die van het bekken: 't is dan deze kennis welke hen moet leeren, dat het niet onverschillig is of zich dit of dat gedeelte der vrugt aan den mond der baarmoeder voordoet, op dat de verlosfing gemakkelijk zij; en zelfs dat die door de kragten der moeder alleen kan gefchieden. Deze zelve kennis moet hun ook leeren, dat er zekere plaatsingen zijn van het hoofd, en zelfs van de kruin, welke de verlosfing zeer moeilijk, en dikwijls zonder behulp der konst onmogelijk maken, zoo als wij bij 't vervolg aantoonen zullen.

V. Waarom moet men de wijze kennen op welke zich de voorname deelen van de vrugt het gemakkelijkst bewegen?

A. Om dat men de grootfte oplettenheid moet hebben in moeilijke verlosfingen, daar men verpligt is om de vrugt te keeren, de deelen op de voor haar voordeeligfte wijze te buigen. Deze oplettenheid is volftrekt noodzakelijk voor de veiligheid van het kind; het maakt de handgreep min pijnlijk voor de moeder, min vermoeijende voor die ze verrigten moet, en beveiligt hen dikwijls voor veel onaangenaamheden en berispingen.

V. Wat gedaante heeft het ligchaam van de vrugt

en

en hoe is deszelfs plaatsing gedurende den tijd dat het in den schoot der moeder is?

A. Het lighaam van de vrugt is voor over gekromt, het hoofd op de borst gebogen; de dijen en beenen zijn op die wijze gebogen dat de knien van elkander verwijderd zijn, en de voeten bij elkanderen op de billen geplaatst: de armen zijn gebogen of op die wijze geplooid dat de handen meestentijds op het aangezicht leggen,

't Kind op deze wijze gebogen, is dus geplaatst dat het hoofd naar om laag, en 't agterhoofd naar de regter of linker zijde van het bekken gekeerd is, bijna altijd een weinig naar voren, en zeer zeldzaam agter de zamenvoeging der schaambeenderen zoo als de meeste vroedkundige willen; in deze gestalte zijn de billen naar boven, overhellende naar die zijde van de vrouw werwaards de bodem der baarmoeder overhelt.

Alle andere plaatsingen van het kind in de baarmoeder zijn zeldzaam; uitgezondert in de eerste tijden der zwangerheid.

V. Wat is de nageboorte?

A. Alles te zamen genomen is het de moederkoek, de vliezen, de navelstreng en 't water.

V. Wat is de moederkoek?

A. 't Is een spongieus en vaatachtig lighaam, bijna van een ronde gedaante, zes a zeven duimen groot, en

in deszelfs midden omtrent van een duim dikte; want hij word naar deszelfs omtrek dunner. Men kan er twee oppervlaktens aan opmerken, de eene uitwendig verheven, en vrij glad, wanneer er niet veel aan de moederkoek getrokken is geweest; maar wanneer dit sponsagtig lighaam eenigzints is gehandeld, of dat het van de baarmoeder gescheiden is, door met de streng te trekken is die in verscheide kwabben verdeeld: op deze oppervlakte vind men min of meer groote openingen, welke met foortgelijke openingen in de baarmoeder overeenstemmen. De inwendige oppervlakte des moederkoeks is uitgehold en met een vlies gedekt; men vind er de takken der navel-vaten in, en haar zamenloop om de navelstreng uit te maken.

V. In welk gedeelte der baarmoeder kan zig de moederkoek vasthegten, en op wat wijze geschied haar vereeniging?

A. De moederkoek kan zig onverschillig inwendig aan alle punten der baarmoeder vast hegten. Men vind ze nu aan den bodem van dat lighaam gehegt, dan aan deszelfs voorste gedeelte, dan wederom van agteren, of aan een der zijden; men heeft die zelfs op den mond der baarmoeder gehegt gevonden.

De vereeniging van de moederkoek met de baarmoeder geschied door een vrij teder celagtig vlies, en niet door inenting zoo als eenige gesteld hebben.

V. Wat is de navelstreng?

A. 't

A. 't Is een foort van koord, door de vereeniging van twee slagaders en een dikke ader gemaakt, welke zig van des kinds navel tot aan de moederkoek uitstrekt: deszelfs lengte is van ongeveer een halve el.

V. Van waar komen de vaten die de navelstreng uitmaken, en waar gaan die heen?

A. De twee slag-aders zijn een vervolg der onderbuiks slag-aders van de vrugt; zij verliezen zig door een oneindig aantal takjes in het sponsagtige gedeelte van de moederkoek, na voor of over deszelfs binnenste oppervlakte menigvuldig slangswijze kronkels gemaakt te hebben, de takken der ader verzellende. De navel-ader komt met een ontelbare menigte takjes uit het sponsagtige gedeelte des moederkoeks voort, en gaat zig ontlasten in de poort-ader en benedenste holle ader der vrugt. De vereeniging der navelvaten geschied somtijds in het midden der inwendige oppervlakte des moederkoeks, en op andere tijden op eenige afstand van deszelfs omtrek. In dit laatste geval zegt men de moederkoek als een racquet te zijn. Deze vaten zijn door de gansche uitgestrektheid der navelstreng slangswijze gebogen, en door het vaatagtig en lam-vlies omkleed.

V. Welke gebreken heeft de navelstreng?

A. Die kan of zeer lang of zeer kort zijn; te dik of te dun, wanneer die te lang is kan die zig om het lighaam of den hals van het kind slingeren, en aan deszelfs

zelfs beweging hinderlijk zijn; er kan zelfs volgens 't berigt van eenige Vroedkundige een knoop in komen, en de vrugt doen omkomen; 't welk mij niet te min onmooglijk voorkomt: wanneer die te kort is, kan zulks insgelijks aan de beweging van 't kind hinderlijk zijn, en trekkingen op den moederkoek veroorzaken: wanneer die te dik is komt zulks voort van een zugtige swelling, in welk geval die wanneer men de vrouw wil verlossen ligt afbreekt; dit geschied ook wanneer die al te dun is.

V. Wat dienst doen de moeder-koek en navelstreng?

A. Deze beide deelen dienen tot den omloop des bloeds welke tusschen de moeder en 't kind plaats heeft

V. Hoe geschied deze omloop?

A. Het bloed door de vaten der baarmoeder tot in het sponsagtig gedeelte des moederkoeks gebragt, word door de takjes der navel-ader opgenomen welke het voor een gedeelte ontlast in den boezem der poortader, en voor een gedeelte in de holle ader der vrugt, deze laatste brengt dit bloed, met al dat gene dat zij van de deelen der vrugt ontfangen heeft, over in het regter oor van het hart, waar van daan er een gedeelte door de opening van Botallus overgaat in het linker oor, en het overige gedeelte in de regter holigheid van het hart en daaruit door deszelfs beweging in de long-slag-ader. Het bloed 't welk in deze
slag-

flag-ader gedrongen word verdeelt zig wederom in twee deelen waarvan 't eene alle de verdeelingen van dit vat doorloopt, om in de aders van denzelven naam over te gaan, en in het linker oor van het hart overgebracht te worden, het andere gedeelte van dit bloed gaat door middel van de flag aderlijke buis over, in de nederdalende stam der grote flag-ader: het bloed der long-aders tot in het linker oor van het hart gekomen zijnde, vermengt zig met dat gene, 't welk door het gat van Botallus gevloed heeft, en word door de zamentrekking van dit oor, in de linker holigheid van het hart voortgedreven, waar van daan het in de groote flag-ader overgaat, die het aan al de deelen van de vrugt verspreid. Een gedeelte van het bloed der nederdalende groote flag-ader, keert door de navel-flagaders naar den moederkoek te rug, en daar van daan voor een gedeelte in de aders van denzelven naam, en voor een gedeelte in de vaten der baarmoeder.

V. Welke vliezen omringen de vrugt?

A. Er zijn er twee, een uitwendig 't welk men het vaatagtige noemt, en een inwendig 't lam-vlies genaamd.

Het vaatagtige is een vlies dat uit verscheide lagen van een celagtig weeffel is zaamgesteld; het is door zijn buitenste oppervlakte aan de binnenste oppervlakte der baarmoeder gehegt, uitgezondert op die plaats
daar

daar de moederkoek vastgehegt is, om dat dit vlies over de holle zijde der moederkoek heen gaat. Dit vlies is dikker in den omtrek van de moederkoek als in deszelfs overige uitgestrektheid.

't Lamvlies is een zeer dun vlies, 't welk door zijn buitenste oppervlakte aan de binnenste oppervlakte van 't vaatagtig vlies gehegt is, en het water en de vrugt onmiddellijk bevat.

V. Welke gebreken hebben de vliezen?

A. De vliezen kunnen te sterk of te teder zijn: in het eerste geval wederstaan zij de samentrekkingen der baarmoeder te lang, en vertragen den arbeid; in het laatste geval breken zij te vroeg, en dikwijls zelf voor dat de arbeid begonnen is, 't welk aanleiding geeft tot een te vroegtijdige afloop van het water, en tot een zeer langwijlige en pijnlijke verlossing.

V. Waar komt het water dat de vrugt omringt van daan, en hoe groot is deszelfs kwantiteit met betrekking tot hetzelve?

A. dit water zijpert in de holligheid van het begin der zwangerheid af tot aan deszelfs einde toe, en komt na alle waarschijnlijkheid uit de vaten der baarmoeder. Deszelfs hoeveelheid met betrekking tot de vrugt is zeer opmerkelijk in het begin der zwangerheid, het vermindert naar mate dat de vrugt groeit, en is zeer weinig op het einde.

V. Wat dienst doet het water?

E

A. Men

A. Men gelooft dat het in de eerste tijd der zwangerheid voedsel aan de vrugt verschaft. Het dient om de baarmoeder te verwijderen, maakt dat de bewegingen der vrugt minder lastig zijn voor de moeder; beveiligen het zelve voor de werking van van buiten aankomende kragten, immers tot een zekere trap; en dienen in tijd van verlossing tot de verwijdering des moedermonds.

V. Wat dient het water?

A. Men gelooft dat het in de eerste tijd der zwangerheid voedsel aan de vrugt verschaft. Het dient om de baarmoeder te verwijderen, maakt dat de bewegingen der vrugt minder lastig zijn voor de moeder; beveiligen het zelve voor de werking van van buiten aankomende kragten, immers tot een zekere trap; en dienen in tijd van verlossing tot de verwijdering des moedermonds.

V. Wat dient het water?

A. Men gelooft dat het in de eerste tijd der zwangerheid voedsel aan de vrugt verschaft. Het dient om de baarmoeder te verwijderen, maakt dat de bewegingen der vrugt minder lastig zijn voor de moeder; beveiligen het zelve voor de werking van van buiten aankomende kragten, immers tot een zekere trap; en dienen in tijd van verlossing tot de verwijdering des moedermonds.

 VIERDE HOOFDDEEL.

Verdeeling der Verlosfingen, en hare Teekenen.

I. AFDEELING.

Verdeeling der verlosfingen.

V. **O**p wat wijze kan men de verlosfingen verdeelen?

A. In drieën: in het eerste zoort zullen opgesloten zijn alle die gene welke zig door de kragten der moeder alleen kunnen voleindigen; in het tweede zoort die gene welke men met de hand alleenig uitvoert, en waar toe de kragten der moeder niet kunnen voldoen; eindelijk in het derde, de verlosfingen welke enig werktuig vereisfchen.

V. Onder wat naam hebben de fchrijvers deze bijzondere zoorten van verlosfingen befchreven?

A. Zij hebben die van het eerste zoort natuurlijke of gemaklijke verlosfingen genoemd: tegennatuurlijke of moeilijke die van het tweede zoort; en werkelijke die van het derde zoort.

V. Moeten de Vroedvrouwen deze verfchillende zoorten van verlosfingen kennen?

A. Offchoon de gewoonte zoo veel als de zwakheid of de aandoenlijkheid der fexe, de Vroedvrouwen aan het eerste en tweede zoort van verlosfingen bepaald heeft, moeten zij niet te min die van het derde zoort, en de oorzaken die haar zoo moeilijk maken of die het gebruik van werktuigen vorderen kennen; wijl deze kennis haar zal onderrigten van de gevallen in welke zij een Vroedmeester te hulp moeten roepen.

II. A F D E E L I N G.

Van de oorzaken der Verlofing in 't gemeen.

V. Welke zijn de oorzaken der verlofing?

A. Alle dingen welke in ftaat zijn den uitgang der vrugt uit den fchoot der moeder te bevorderen.

V. Hoe verdeelt men de oorzaken der verlofing?

A. Men kan die verdeelen in bepalende, en in uitwerkende: de eerste zijn die gene welke de zamentrekking der baarmoeder of de pijnen der verlofing veroorzaken; en de uitwerkende zijn die gene welke den uitgang van het kind voortbrengen.

V. Welke zijn de bepalende oorzaken van een natuurlijke verlofing die ten einde van negen maanden gefchied?

A. Zommige fchrijvers hebben gedagt dat het kind niet langer als negen maanden in de baarmoeder konde blijven om dat het na die tijd voedzel ontbrak, waar door het verpligt wierd geweldige bewegingen te

maken om den uitgang te zoeken; anderen hebben gesteld dat het de noodzakelijkheid was om adem te halen welk het kind aanzette om pogingen te doen om uit de baarmoeder te komen; anderen hebben gezegd dat het tot die pogingen aangezet wierd door den drek welke de ingewanden prikkelde. Anderen eindelijk hebben haar toevlugt genomen tot de uitzetting der baarmoeder en de spanning van haar vezelen, om de bepalende oorzaak der zamentrekkingen van dit ingewand te vinden, 't welk ons 't waarschijnlijkste voorkomt; offchoon het met dit te vooronderstellen, ons even moeilijk is uit te leggen, waarom de verlosfing bij de meeste vrouwen niet geschied dan omtrent het einde der negende maand.

V. Welke zijn de uitwerkende oorzaken der verlosfing?

A. De zamentrekking der baarmoeder, die der spieren van den onderbuik, en die welke tot de ademhaling dienen, zijn de uitwerkende oorzaken van de eerste soort. De werking der hand van den Vroedmeester of Vroedvrouw, is de uitwerkende oorzaak der verlosfingen van het tweede soort; en de werking der werktuigen die der verlosfingen van het derde soort.

V. Hoe kunnen de zamentrekkingen der baarmoeder den uitgang der vrugt te weeg brengen?

A. Wanneer de baarmoeder zig zamentrekt vermin-

dert hare holligheid in allen opzichte; de vliezen en vogten worden naar den moedermond, welkers werking zwakker is, gedreven; daar, op de wijze van een kegel ingedrongen zijnde, verpligten zij die, zig te verwijderen; wanneer deze vliezen gebroken zijn, en het water ontlast is, dringt het hoofd of eenig ander deel van het kind in die opening, welke zig te meer verwijdert, naar mate er dit ingedrongen wordt; de zamentrekking der baarmoeder vermeerderende en deszelfs holligheid voortgaande zig te vernauwen, komt er het kind geheel uit, en weinig minuten daar na volgt de nageboorte.

V. Hoe kunnen de spieren van den onderbuik en der ademhaling zamenwerken tot uitdrijving der vrugt?

A. De spieren des onderbuiks zig zamentrekkende verminderen de holligheid van den buik, dringen de daar in bevatte ingewanden nederwaards, en dus bijgevolg ook de baarmoeder met de vrugt. De spieren der ademhaling, de borst verwijderende, maken den ingang van meerder lugt, in de longen gemaklijk, waar door het middelrif meer nedergedreven wordt, 't geen de holligheid van den buik vermindert, behalven dat de spieren die de borst verwijderen in werking zijnde, een des te vaster steunpunt verschaffen aan de spieren van den buik, 't geen haar werking op de ingewanden, en bijgevolg op de baarmoeder vermeerdert.

V. Werkt

V. Werkt het kind van zig zelve om zijn uitgang te bevorderen?

A. Men heeft alle rede om te denken dat het kind lijdelijk, of aan een onbezield ligchaam gelijk zij in dit werk: want de verlossing van een dood kind, van de moederkoek, of van een vleeschklomp, geschied volstrekt op dezelve wijze als die van een levend welvarend kind.

III. A F D E E L I N G.

Van de teekenen der Verlossing.

V. Hoe verdeelt men de teekenen der verlossing?

A. Men kan die verdeelen, 1. in zulke die 't aannaderen van den arbeid voorspellen; 2. in teekenen welke te kennen geven dat de arbeid plaats heeft; 3. in zulke die deszelfs voortgang en einde te kennen geven.

V. Welke teekenen geven te kennen dat een vrouw niet lang meer gaan zal?

A. Om uitspraak te doen of een vrouw nabij de tijd der verlossing zij of niet, moet men letten op de tijd die er verlopen is, zedert dat haar stonden hebben opgehouden, en zedert wanneer de vrouw de eerste bewegingen van haar kind is gewaar geworden; 't welk gemeenlijk in de vijfde maand geschied, zoo als wij gezegd hebben &c.; maar deze teekenen zijn bedrieglijk,

daarom moet men de vrouw onderflaan, en de gesteldheid van den hals der baarmoeder en deszelfs opening onderzoeken, of die hals kort en zagt is, of de openingen en vooral de binnenste eenigzints verwijderd zijn, en of die gemakkelijk voor den vinger wijken; dit zoo zijnde, kan men veilig zeggen, dat de vrouw niet lang meer gaan zal, of schoon zij de negende maand niet bereikt had.

V. Is het niet al zoo noodzakelijk, wanneer men bij een vrouw geroepen wordt om haar te helpen, acht te geven op de teekenen die de laatste maand der zwangerheid eigen zijn?

A. Ja, deeze oplettendheid is zelfs van de grootste aangelegendheid, want door den tijd der zwangerheid te onderzoeken, leert ons dit den arbeid te begunstigen, of de middelen te zoeken om die te bedaren. 't Is bij gevolg de kennis der bovengemelde teekenen, die ons den natuurlijken arbeid doet onderscheiden, van die welke een miskraam of te vroegtijdige geboorte aanbrengt.

V. Welke teekenen doen ons den waren arbeid erkennen?

A. Een vrouw is in verlosfings arbeid, zoo dra de baarmoeder zig t'zamentrekt om het kind uit te drijven: deeze zamentrekkingen zijn van pijnen verzeld, welke in een der gedeeltens des onderbuiks beginnen, en omtrent het fundament eindigen; maar de

vrouw

vrouw kan die verwarren met andere pijnen, welke niet van de zamentrekking der baarmoeder voortkomen, en die in den loop der zwangerheid kunnen plaats hebben; bijgevolg is het noodig de vrouw te onderflaan, om uitspraak te doen of de vrouw in arbeid is of niet. Indien de pijnen ware weeën zijn, zal men vinden dat de mond der baarmoeder, die voor de wee, zagt en verwijderd was, zig gedurende dat dezelve plaats heeft, verhard en toetrekt: dat de vliezen die flap waren, zig spannen; dat het gedeelte van het kind, dat men voelen kan zig schijnt te verwijderen: maar na dat de wee over is, keert alles tot zijn voorige staat weder te rug.

V. Welke teekenen duiden aan dat de arbeid vermeerdert?

A. In den voortgaanden arbeid worden de weeën sterker en schielijker op elkander volgende, de mond der baarmoeder verwijderd zig, en word dunner; er komen eenige druppelen bloed, welke de slijmige vogtigheid, die de scheede bevogtigt, rood verft; waarom men gemeenelijk zegt, dat *de vrouw teekent*. De vliezen worden gedurende de weeën, meer gespannen, en die maken op den mond der baarmoeder naar mate van deszelfs verwijdering een gezwel: wanneer deze opening wijd is, dringen de vliezen weinig of niet in de scheede; maar wanneer die eng is, en de vlie-

zen slap zijn, verlengen zij er zig door heen, en maken een foort van darm.

Men zegt gemeenlijk dat het water wel staat, wanneer de mond der baarmoeder wel verwijderd is, en de vliezen gedurende de weeën wel gespannen zijn. Wanneer de vliezen in dien staat zijn, breken zij gemeenlijk en het water ontlast zig.

V. Bersten de vliezen altijd wanneer de arbeid in dezen staat is?

A. Dat gebeurt gemeenlijk, maar men vind vrouwen welkers vliezen zoo sterk zijn dat zij de allerge-weldigste zamentrekkingen der baarmoeder wederstaan; in dit geval vertragen zij den arbeid wanneer men ze niet en scheurt: bij andere vrouwen zijn die zo teder dat die door de eerste wee bersten, en zomtijds wel voor dat de weeën verschijnen; dit geschiedende loopt het water af voor dat de mond der baarmoeder genoegzaam geopend zij om't hoofd des kinds in te laten, en dan wordt de arbeid zeer langwijlig en pijnlijk voor de vrouw; dit is het dat de vroedkundige een *droge verlossing* noemen. Zomtijds breken de vliezen in 't geheel niet; in dit geval dat zeer zeldzaam gebeurt, ontsnapt alles uit de baarmoeder te gelijk, en het kind komt ter wereld in al zijn vliezen omfloten, en in het water leggende: het gebeurt oók dat de vliezen even boven den moedermond afscheu-

scheuren; in dit geval loopt het water af, en het kind komt zomtjids in een gedeelte van deszelfs vliezen ter wereld. Dit is naar de voorzegging der goede vrouwtjes een voorteken van geluk; en men noemt dat met *een helm geboren* worden.

V. 't Water in de gunstigste tijd brekende, wat merkt men daar na op?

A. Zoo dra de vliezen scheuren loopt het water in een grooter of kleiner hoeveelheid af; indien er veel afloopt vind zig de vrouw verligt, zij geniet een kalmte welke eenige minuten en zomtjids zelf eenige uren duurt; daar na worden de weeën sterker en menigvuldiger; men wordt gewaar dat het hoofd der vrugt in den moedermond raakt, en in de schede vordert, de vrouw wordt meestentjids kramp in de dijen en beenen en min of meer ongemakkelijke trillingen gewaar, de pols verheft zig en wordt menigvuldiger, en het aangezicht wordt rooder; eenige vrouwen hebben neigingen tot braken, en zommige braken zelf, enz.; alle deze teekenen t'zaamgenomen geven te kennen dat de arbeid op zijn hevigste is.

V. Uit welke teekenen besluit men dat de arbeid ten einde loopt?

A. Het hoofd in de schede vorderende, schiet door den mond der baarmoeder, en vertoont zig in de tijd der weeën voor de schamelheid: het vordert in den be-
gin-

ginne weinig wanneer het groot is, en verdwijnt altijd zoo dra de wee over is; wanneer het verder vordert wordt de bilnaad der vrouw meer na buiten gedreven en staat meer gespannen, de vrouw wordt een zwaarte aan haar fundament gewaar, waar door zij zig verbeelt te moeten afgaan; het oogenblik komt dat het hoofd na de weeën niet meer te rug keert, maar op de plaats daar het gedreven is blijft staan: in dit oogenblik is de bilnaad heel zeer uitgezet; zoo die zegt, en de schamelheid wel verwijderd is, zal er het hoofd met de volgende wee uitkomen; maar indien die hard is, moet men op zijn hoede zijn, dat die in deeze wee niet scheure, zoo als wij elders zeggen zullen.

 VIJFDE HOOFDDEEL.

Van de natuurlijke verlossing in 't gemeen, of van de gene welke zig alleen door de kragten der moeder voltrekken.

I. AFDEELING.

Van de vereischens die noodzakelijk zijn op dat de verlossing door de kragten alleen der moeder kan geschieden.

V. **W**elke zijn de noodzakelijke vereischens op dat de verlossing door de kragten der moeder alleen kan geschieden?

A. De vrouw moet 1 sterk genoeg zijn; 2. moet zij geen toevallen zoo als bloedstorting, stuipen, slauwtens enz. hebben; want in dit geval moet men niets van de kragten der moeder verwagten, men moet haar, wil men vrouw en vrugt behouden verlossen; 3. moet het bekken wijd genoeg zijn; 4. de schuinsche ligging der baarmoeder moet niet al te opmerkelijk zijn, en deszelfs opening in staat van verwijdering te kunnen ondergaan; 5. de grootte van het kind moet de uitgestrektheid der openingen waar door het doorgaan moet niet overtreffen; 6. eindelijk moet zig een geschikt

schikt deel voor den mond der baarmoeder aanbieden.

V. Welke gedeeltens van het ligchaam der vrugt moeten zig voordoen op dat de kragten der moeder alleen voldoende zijn?

A. Het kind moet het opperste gedeelte of den top des hoofds, de voeten, de kniën, of de billen aanbieden. Dit zijn de eenigste deelen die de vrouw kunnen toelaten alleen door haar eige kragten te verlossen ten zij het kind niet voldragen is.

V. Kan men derhalven die verlosfingen als natuurlijk beschouwen, in welke het kind de voeten, de kniën, of de billen aanbied; wijl zij zig door de kragten alleen der moeder kunnen voleindigen?

A. Ja, men zou die als zodanig kunnen beschouwen, indien het bewezen was, dat het voordeeli-ger ware, dat soort van verlosfingen, aan de zorg van de natuur over te laten, dan de vrouw bij te staan, en tot de verlossing van het kind te helpen: waarlijk, om vrouwen in dit soort van verlosfingen te helpen, moet men voor af weten wat er geschied, wanneer zij aan de natuur worden toebetrouwd, en de wijze waargenomen hebben, hoe het kind uit de baarmoeder komt; want zonder deze kennis zijn de zorgen des genen die zig voorstelt de vrouw te helpen, dikwijls veel nadeeliger als nuttig.

II. AFDEELING.

Van de Verlossing, wanneer het kind het bovenste eironde gedeelte des hoofds of de kruin voordoet.

V. Hoe onderscheid men of het kind het bovenste des hoofds of de kruin aanbied?

A. Men weet dat zig dit gedeelte aan den mond der baarmoeder voordoet, door de vrouw te onderslaan: men ontdekt door de vliezen, wanneer die nog niet gescheurd zijn, de voorste fontanel, den pijlnaad, den winkelnaad, de vereeniging dezer twee naden, 't welk wij de agterste en bovenste fontanel zullen noemen. Deze tekenen onderscheid men veel gemakliker, wanneer de vliezen gescheurd zijn.

V. Kan de verlossing met gemak en door de krachten der moeder altijd alleen geschieden, wanneer het bovenste eironde gedeelte van het hoofd zig voordoet?

A. Neen; 't is daarenboven nog nodig, dat dit gedeelte zig in een gunstige legging voordoe, en dat het een voordeelige weg houde, anders kan de verlossing langwijlig, moeilijk en zelfs onmooglijk voor de krachten der moeder worden; en dat zelfs in die gesteldheden die men goede noemt.

V. Welke gesteldheden van den top des hoofds zijn de gunstigste ter verlossing?

A. Dat zijn die gene, in welke het agterhoofd van het kind, naar de een of de andere panswijze holligheid

heid der ongenaamde beenderen van de moeder geplaatst is, of agter de vereeniging der schaambeenderen. Deze laatste plaatsing is de min gemeenste en de min voordeeligste van de drie, of schoon die door bijna al de Vroedmeesters, zelfs van onze dagen, als een *goede* en meest *algemeene* opgegeven word.

V. Waarom is deze gesteldheid min gemeen en min voordeelig als die gene, in welke het agterhoofd naar de panswijze holligbeden legt?

A. Wij zullen niet ondernemen te verklaren, waarom deze plaatsing ongemeender is dan de twee andere; de ondervinding leert dat zij zeer zeldzaam is, en dat die zig nauwlijks in vijftig verlossingen, eens voordoet. Om zig t'overtuigen dat zij min voordeelig is, moet men zig de maat van de bovenste engte van 't bekken der vrouw, en dat van het hoofd des kinds erinneren, dan zal men zien, dat in die plaatsing waar in het agterhoofd, agter de vereeniging der schaambeenderen geplaatst is, en het voorhoofd naar het heiligbeen, de grootste lengte van het hoofd geplaatst is in de kleinste ruimte van de bovenste engte; en dat in de twee andere plaatsingen, de grootste lengte van het hoofd, geplaatst is in de grootste ruimte dezer engte?

V. Waarom hebben de Vroedmeesters deze plaatsing dan als de gemeenste en voordeeligste beschouwd?

A. Dat komt waarschijnlijk voor eerst, om dat zij
de

de plaatsing van het hoofd niet opgemerkt hebben, dan wanneer het uit de schamelheid voortkomt; want dan is het agterhoofd bijna altijd naar boven of naar het schaambeent, en het aangezicht naar onderen: ten tweeden, om dat het grootste aantal der verlosfingen gelukkig afloopt; maar deze plaatsing is nog gemeender, nog voordeelijker dan de twee anderen, als ten aanzien der onderfte engte.

V. Zijn de plaatsingen in welke het agterhoofd met de panswijze holligheden van het bekken overeen stemmen, even menigvuldig en voordeelig?

A. Neen; want op de agt verlosfingen zal men er nauwlijks een ontmoeten, in welke het agterhoofd overeenstemt, of ter plaatze der regter pans holligheid gelegen is; dus is deze gesteldheid veel zeldzamer dan de andere; zij is ook min voordeelig; maar dit zou te langwijlig zijn, om er hier de reden van op te geven.

V. Waarom zijn die gesteldheden goede of voordeelige genoemd?

A. Om dat zoo dra het hoofd in deze drie gesteldheden tot in het kleine bekken gekomen is, het agterhoofd zig onder de boog van het schaambeent komt aanbieden; en dan schikt de figuur van het hoofd zig op de voordeeligfte wijze naar de gedaante der onderfte engte van het kleine bekken.

V. Welke gesteldheid van den top des hoofd is

is de min voordeeligste voor deszelfs uitgang?

A. Dat is die in welke het agterhoofd naar het heiligbeen der moeder geplaatst is, 't zij regt op dit been of een weinig zijdelings regts, of zijdelings links van hetzelfde. Deze gesteldheden zijn moeilijk, om dat in de eene het aangezigt agter de bogt van het schaambeen geplaatst is, en dat in de andere zoo dra het hoofd in het kleine bekken valt, het er zig van zelfs komt plaatzen. In dit geval wordt de verlossing langwijlig en moeilijk, om dat de gedaante of gesteldheid van het aangezigt, niet beantwoorden aan de bogt van het schaambeen, waar door het belet wordt, om er gelijk in de goede plaatsingen van het agterhoofd geschied, in te gleijen.

Van de drie gesteldheden, die men als niet voordeelig kan beschouwen, die in welke het agterhoofd regt naar het heiligbeen, en de voorhoofds knobbels (of het voorhoofd) naar de vereeniging der schaambeenderen legt, is de ergste, ook is zij de zeldzaamste van de drie. Deze gesteldheden ontdekken zig behalven dat heel raar.

V. Wanneer deze gesteldheid plaats heeft, kan dan de verlossing nog alleen door de kragten der moeder geschieden?

A. Ja, mits dat het bekken der vrouw met betrekking tot de grootte des kinds hoofd zeer wijd zij; en dat de zamentrekkingen der baarmoeder, behalven dat

geweldig zijn; en met deeze gunstige omstandigheden is de verlossing daarenboven nog altijd veel langwijziger dan in de andere plaatsingen. Wanneer zig deeze omstandigheden niet ontmoeten, is de hulp der kunst nodig, om de vrouw te verlossen.

V. Hoe onderscheid men de gesteldheden van den top des hoofds, wanneer dat gedeelte nog in de bovenste engte is?

A. Men komt tot die kennis door de vrouw te onderslaan, vooral wanneer de vliezen gebroken zijn; men zoekt naar de voorste fontanel, en naar die, welke wij de agterste genoemd hebben, (te weten de samenkomst des pijls en winkel-naad) nauwkeurig acht gevende, naar welke punten van het bekken die geplaatst zijn: indien de agterste fontanel omtrent de linker pans-wijze holligheid legt, en de voorste omtrent de regter zijde van het heiligbeen, is dit de gemeenste en voordeeligste legging; zoo de agterste fontanel zig naar de regter pans-wijze holligheid uitstrekt, of zig agter de zamenvoëging der schaambeenderen bevind, kan men de gesteldheid nog eengoede noemen, offchoon die min voordeelig is dan de voorgaande, vooral wanneer de agterste fontanel zig agter de zamenvoëging der schaambeenderen bevind. Maar indien men de voorste fontanel in de voorgemelde punten van het bekken geplaatst vindt, is de gesteldheid niet goed. Echter is het de allerergste, wanneer

men deze voorste fontanel achter de zamenvoeging der schaambeenderen vind.

V. Wat weg houd het hoofd in de verlossing wanneer het zig in een goede plaatsing bevind?

A. De weg des hoofds in een goede gesteldheid, is dus: het agterhoofd of de zamenloop des pijls en winkelnaad komen het eerste in de holligheid van het kleine bekken, om vervolgens onder den boog van 't schaambeen te gleijen, en zig voor den venusheuvel te verheffen; wanneer het hoofd geheel uit het bekken is, draait zig het aangezigt naar de regter of linker deij der moeder, en het overige der romp volgt maklijk, om dat zig eene schouder onder de vereeniging der schaambeenderen, en de andere naar het heiligbeen plaatst.

V. Houd het hoofd altijd dezen weg?

A. Neen; het gebeurt zomtjids dat het voorhoofd het eerste neder komt; wanneer het hoofd dan de holligheid van het kleine bekken bereikt heeft, zal het omtrent het middelpunt der onderste engte met de voorste fontanel voorkomen, 't geen de verlossing voor de kragten der vrouw alleen onmoglijk zal maken; ten ware het bekken zeer wijd, of 't hoofd heel klein was; en dan zal de arbeid nog altijd zeer langwijlig zijn.

V. Waar in zijn de voordeelen gelegen van den eersten weg des kinds hoofd, en waar van daan komen de moeilijkheden in den tweeden?

A. Wan-

A. Wanneer het agterhoofd het eerste op die wijze nederdaalt, dat het onder den boog des schaambeens glijd, om uitkomende zig voor den venus - heuvel te verheffen, dan heeft het hoofd in de openingen van het kleine bekken niet meer, dan een omtrek van tien à elf duimen, en zomtjids minder; waarin eigenlijk het voordeel van dezen doortogt legt. Maar wanneer het voorhoofd van het kind vooruit komt, komt het kind met zijn grootsten omtrek in het bekken, welke dikwijls drie of vier duimen meerder omtrek heeft dan de vorige plaatsing; bijgevolg is het klaar, dat het bekken van de vrouw of wijder moet wezen, of de verlossing langwijziger, ja zelfs onmogelijk voor de kragten der vrouw alleen.

In dit laatste geval hebben zeer beroemde Vroedmeesters staande gehouden, dat de schouders van het hoofd in de bovenste engte geklemd zaten.

V. Hoe kan men dezen onvoordeeligen weg van het hoofd voorkomen, of wanneer die plaats heeft, verbeteren om den eersten te verkrijgen?

A. Door de vrouw gedurende den arbeid een tegenstellige legging te doen houden, aan de gesteldheid van het hoofd, op de bovenste engte: bij voorbeeld wanneer het agterhoofd naar de linksche pans - wijze holligheid des heupbeens gelegen is, en dat de bodem der baarmoeder naar dezelve zijde overhelt, moet men de vrouw eenige tijd op de regter zijde

doen leggen; zoo het agterhoofd naar de rechter pans holligheid strekt moet men de vrouw op de linker zijde doen leggen, enz.

Wanneer men gewaar wordt dat het voorhoofd verder gevorderd is dan het agterhoofd, moet men het terug drijven, en het agterhoofd doen dalen. Deze handgreep verrigt men door middel van eenige vingers, welke men op het voorhoofd plaatst, acht gevende dat men de vrouw eerst op de tegenovergestelde zijde, der gene naar welke het agterhoofd geplaatst is, doet leggen, en wanneer er dan een wee komt, duwt men het voorhoofd terug. Indien men zulks gedurende de eerste wee niet verrigten kan, wagt men op de tweede, enz. Wanneer men het agterhoofd heeft doen nederdalen, houd men de vrouw in dezelve gedaante, waarin men haar geplaatst heeft, en men verwacht het overige van haar eigen kragten.

V. Wanneer zig het hoofd in een der aangetoonde kwade gesteldheden bevindt, volgt het dan denzelve weg als in de goede gesteldheden?

A. In deze kwade gesteldheden des hoofds, daalt het agterhoofd meestentijds het eerste neder, zomtjids gebeurd het nogtans dat het voorhoofd vooruit komt wanneer dit eerste geval plaats heeft en het hoofd tot in de holligheid van 't kleine bekken gekomen is, is het het agterhoofd dat het eerste uitgleid, voortschietende over de agterste zamenkomst der groote lippen,

om

om zig vervolgens op den bilnaad agter over te buigen; wanneer het voorhoofd vooruit komt, ver-
toont zig de kin onder de vereeniging der schaambeenderen, en dan komt het agterhoofd het laatste uit.

Schoon deze laatste doorgang wel min voordeliger is dan de voorgaande, leiden de uitwendige teeldeelē der vrouw in beide gevallen veel meer, dan in goede gesteldheden, en de verlosfing is altoos zeer langwijlig.

III. A F D E E L I N G.

Van de verlosfing door de kragten der moeder alleen, wanneer het kind met de voeten voorkomt.

V. Hoe weet men of een kind met de voeten voorkomt?

A. De vrouw onderslaande vindt men de voeten, welke men door de teenen en hielen onderscheid.

V. Bieden zig de voeten altijd op dezelve wijze aan, voor den mond der baarmoeder?

A. Neen: zomtjids zijn de hielen naar de schaambeenderen der moeder en de teenen naar het heiligbeen gekeerd; op andere tijden zijn de hielen naar het heiligbeen, of de regter, of de linker zijde der moeder gekeerd; 't welk vier voorname gesteldheden uitmaakt.

V. Zijn deze vier gesteldheden even voordeelig?

A. Neen: de gesteldheden in welke de hielen naar

de regter- of linkerzijde van het bekken gekeerd zijn, zijn de voordeeligste; de legging der hielen naar de schaambeenderen is min gunstig; en wanneer die naar het heiligbeen gelegen zijn is 't een kwade gesteldheid.

V. Waarom zijn alle deeze gesteldheden niet even voordeelig?

A. Ik zeg dat de twee gesteldheden der voeten, in welke de hielen naar de zijde van het bekken gelegen zijn de gunstigste zijn voor de verlossing, om dat het hoofd op de bovenste engte komende op die wijze geplaatst is dat deszelfs grootste uitgestrektheid overeenkomt met de grootste ruimte van die engte. Wanneer het hoofd in de twee andere gesteldheden op de bovenste engte komt, komt het met deszelfs grootste uitgestrektheid, in de kleinste dezer opening, en raakt met veel meer moeite tot in de holligheid van 't kleine bekken; in deze twee gesteldheden blijft het hoofd zomtjids op de bovenste engte, door dat de kin zig plaatst op de verhevenheid welke het heiligbeen maakt ter plaatze van deszelfs vereeniging met de colom der wervelbeenderen, terwijl het agterhoofd door het schaambeen terug gehouden wordt; of wel is de kin op 't schaambeen, en 't agterhoofd op 't heiligbeen, naar dat de legging der voeten geweest is: indien men de plaatsing van het hoofd in deze twee gevallen niet verandert, kan de verlossing door de kragten der moeder alleen niet volvoerd worden. Zo men deeze

voor-

voorzorge nalaat, en dat men met de romp die buiten het ligchaam is met eenige kragt trekt, zal men 't kind doen omkomen, en zelf zou men de romp van 't hoofd kunnen trekken. Deze zwaarigheden ontmoet men veel meer, wanneer de kin op het schaambeene te rug gehouden word, als in 't andere geval, en daarom is de plaatsing der teenen agter de schaambeenderen de ergste; zoo als het bijna alle die de vroedkunde oefenen, hebben opgemerkt, dewijl die aanbevolen hebben den buik van 't kind naar onderen te brengen, om daar door voor te komen dat de kin niet op de schaambeenderen haakt, maar men moet dien regel in zijn gantsche uitgestrektheid niet volgen, wijl de plaatsing welke zij aanbevolen hebben om aan 't kind te geven, aan dezelve gevolgen onderworpen is.

V. Welken weg houd de romp en het hoofd van 't kind, wanneer de voeten vooruitkomen, en dat men de verlossing aan de zorg van de natuur overlaat?

A. Deeze weg is in zeker opzichte onderscheiden naar de verschillende plaatsing der voeten aan of in den moedermond. Eerstelijk, wanneer de hielen agter de schaambeenderen zijn, komen de onderste ledematen in dezelve gesteldheid voort, tot dat de deijen in de onderste engte beginnen te glijen; in dat oogenblik plaatst zig een der heupen van het kind bijna onder de vereeniging der schaambeenderen, terwijl de andere zig omtrent de heilig- en zitbeenige band der te-

gen overgestelde zijde bevind; dan is de rug tegen de een of de ander panswijze holligheid der vrouw geplaatst, en de borst naar de vereeniging van het heiligbeen met het darmbeen der tegen over gestelde zijde. In deeze gesteldheid des romps, zijn de schouders volgens of in de grootste ruimte van de bovenste engte geplaatst, en de grootste lengte van het hoofd, bied zig meede aan voor de grootste ruimte dezer engte. De beweging of weg die wij zoo aanstonds beschreven hebben door de verplaatsing van het hoofd, belet dat de kin niet door het heiligbeen tegen gehouden wordt, wijl de links of regts gedraaid is, eer het hoofd tot op de bovenste engte komt: ook wend zig de kin meestentijds naar de vereeniging des heiligbeens met het darmbeen der regter zijde. Dit gedeelte van het hoofd daalt het eerste in het kleine bekken neder, en wanneer die een weinig onder de heilig en zitbeenige band gekomen is, wend het zig naar de bogt van het heiligbeen, dan komt het agterhoofd naar de vereeniging der schaambeenderen, en het agterste gedeelte van den hals, voegt zig onder deze vereeniging; en de kin de bogt van het heiligbeen, staartbeen en bilnaad volgende, komt het eerste uit de schamelheid, vervolgens het voorhoofd, en eindelijk het agterhoofd het laatste.

2. Wanneer de hielen naar de linker of regter zijde van het bekken gekeerd zijn, dalen de onderste lede-

ma-

maten in dezelve linie neder, in welke de voeten aan den mond der baarmoeder waren, tot dat de dijen aan de onderste engte gekomen zijn. wanneer de heup welke onder de vereenigiug der schaambeenderen is, zig naar den steel van dit been, en die van het zitbeen wend; de andere heup, welke tegen het heiligbeen legt, wordt naar de heilig-en zitbeenige band der tegenovergestelde zijde bestierd, zoo dat de romp, schouders, en het hoofd van het kind, zig noodzakelijk op dezelve wijze plaatzen, als in de voorgaande gesteldheid, en het hoofd volgt denzelfen weg om uit te komen.

3. In die gesteldheid der voeten, in welke de teenen agter het schaambeen zijn, verandert de romp, even als in de eerste gesteldheden, naar mate de dijen dieper in de onderste engte komen, het eenige onderscheid is, dat de rug van het kind na deze verandering, op de vereeniging van het heiligbeen met het ongenaamde been, van de linker of regter zijde, rust; waar door de kin op het lighaam van het schaambeen, niet ver van de panswijze holligheid der tegen overgestelde zijde valt, alwaar dezelve tegen gehouden kan worden; terwijl het agterhoofd, dat van agteren, en een weinig op zijde is, zal neder dalen, om vervolgens in de bogt van het schaambeen te glijen, en het eerste uit te komen: op andere tijden daalt de kin het eerste neder, om dat het agterhoofd te rug
ge-

gehouden wordt; en in dat geval vertoont zij zig onder de vereeniging der schaambeenderen, en komt voor het agterhoofd uit.

In die gesteldheid der teenen voorwaarts, is de doorgang van het hoofd veel moeilijker, als in de drie eerste.

V. Is het van veel aangelegendheid den weg dien wij aangewezen hebben, van het hoofd zoo wel als die van den romp wel te kennen?

A. Indien men acht geeft op de voordeelen, welke van de bewegingen van het ligchaam des kinds, zoo wel als die van deszelfs hoofd, voortkomen, zal men gewaar worden, dat de kennis van dezen doortogt van des te meer aangelegendheid is, dat die de regel moet zijn van die gene, welke zig voornemen om de vrouw te helpen, wanneer zig de voeten het eerste aanbieden: zoo wel als in die gevallen, in welke men verplicht is, om die in de holligheid der baarmoeder zelfs te gaan zoeken. Men ziet dan in deezen doortogt, dat de uitgestrektheid der schouderen, en de grootste lengte van het hoofd, altoos geplaatst zijn met betrekking tot de openingen of engtens van het bekken, en dat het hoofd altijd zijn kleinste omtrek voordoende nederdaalt, en ruimte zoekt.

IV. AFDEELING.

Van de verlossing door de kragten der moeder alleen, het kind met de kniën, of de billen voorkomende.

Alhoewel het klaar zij dat de verlossing door de kragten der vrouw alleen kan geschieden, wanneer het kind met de kniën of billen voorkomt, prijzen wij niet aan, om het dus aan zig zelfs over te laten; wijl het voordeeliger is de vrouw te helpen, dan dit gedrag te houden. Wat nu de wijze betreft hoe de verlossing in de verschillende plaatsingen der knieën en der billen, aan de zorg van de natuur overgelaten, geschied; die is volstrekt dezelve als die, in welke de voeten voorkomen. Daarom zullen wij die hier niet afzonderlijk behandelen, den lezer naar de III. en IV. Afdeeling van het VII. Hoofddeel verzendende, alwaar wij van de voordeeligste wijze om de vrouwen in die soorten van verlossingen bij te staan, spreken zullen.

ZESDE HOOFDDEEL.

Van het geene waar op een Vroedvrouw bij een vrouw welke haar hulp begeert geroepen zijnde moet letten, zoo wel geduurende den arbeid, als na de verlossing; van het gene men aan het kind geven moet; en van de nageboorte.

I. AFDEELING.

Van het gene waar op men bij een in arbeid zijnde Vrouw te letten heeft.

V. **W**at heeft een vroedvrouw te doen bij een in barensood zijnde vrouw?

A. Alhoewel het grootste gedeelte der verlossingen alleen door de kragten der moeder geschiede, is het niets raars er zulke te ontmoeten welke van dien regel afwijken, en welke door een kundige hand gemakkelijk te regt te brengen zijn. Men vind ook andere welke volstrekt niet tot dit soort behooren; 't is alleen door 't onderslaan der vrouw, dat men beide deze soorten kan onderscheiden: dit moet een vroedvrouw bijgevolg aanzetten om zoo dra zij bij een vrouw geroepen word door deze handgreep te onderzoeken of de

ver-

verlosfing maklijk of moeilijk zijn zal; want haar gedrag dat zij houden moet, moet in die twee algemeene foorten van verlosfingen eenigzints verschillende zijn, of schoon de hulp der vroedvrouw in de natuurlijke verlosfing, tot de eigenlijk gezegde ontlasting van het kind niet volstrekt noodzakelijk zij, kan zij de vrouw niet te min met hulp en troost bijstaan. Indien zij niet verzekerd is van den tijd der zwangerheid moet zij de vrouw onderflaan, om te onderscheiden of het ook valsche weeën zijn, en middelen zoeken om die te bedaren. Zo het ware weeën zijn, 't geen zij door de door ons reeds opgegeven kenmerken kan onderscheiden, en de vrouw voldragen is, moet de vroedvrouw letten op de gesteldheid en plaatsing des moedermonds. Indien die wel verwijderd en zagt is, brengt zij alles wat geduurende, en na den arbeid nodig kan zijn, zoo wel voor de moeder, als het kind, in gereedheid: indien de moedermond weinig opening heeft, en er nog eenige hardigheid plaats heeft, en zig omtrent in het midden der bovenste engte van 't bekken bevind, kan de vrouw zig in zulk een gedaante houden, welke zij voor haar gemak verkiest, en eenig voedzel gebruiken indien zij 't begeert, ten zij er eenige toevallen plaats hadden. Wanneer de mond der baarmoeder sterk naar het een of andere punt van 't bekken overhelt, moet de Vroedvrouw zorgen, dat zig de vrouw op dezelve zijde neder-

derlegt, dat is te zeggen, op de linker zijde, wanneer de moedermond naar de linker zijde overhelt; en op den rug, wanneer die veel naar agter is; door deeze voorzorge begunstigt men de verwijdering des moedermonds veel, en men verkort den arbeid opmerklijk.

Indien de vrouw die verlossen moet hardlijvlg is, of zedert eenige tijd geen ontlasting gehad heeft, geeft de Vroedvrouw haar een *clysteer* van eenig verzag- tend afkookzel, of zelfs maar enkel water: indien zij klaagt over hoofdpijn, het aangezigt rooder dan naar gewoonte is, de pols sneller en sterker, en er veel hitte op de huid is, moet zij de vrouw op den arm doen aderlaten: dit moet insgelijks geschieden wanneer de moedermond maar weinig geopend is, en de buitenste moedermond dik, pijnlijk en hard is: de uitwendige teeldeelen hard en droog zijnde, hebben dezelve hulp nodig; behalven dat men nog in deeze twee laatste gevallen de vrouw op een pot met een sterk afkookzel van verzagende kruiden warm doet zitten, om die deelen daar door te verzagten en te bevogtigen, en deszelfs pijnlijke gevoeligheid te verminderen. In alle gevallen, en vooral in die, welke boven gemelde hulp vereisfchen. moet de Vroedvrouw zorg dragen, dat de vrouw geen geestrijke dranken, als *eau des carmes*, anijs, brandewijn of andere sterke dranken, hoe genaamd gebruike; al

zoo min moet er kandeel of soortgelijke dingen gebruikt worden, wyl al die dranken de vrouwen aan bloedstortingen blootstellen, die dikwijls doodelijk zijn, vooral wanneer die aanstonds na de verlossing gebruikt worden. Zoo de vrouw dorstig is, kan men haar water met heel weinig wijn te drinken geven, thee, garstewater met zuiker en citroen-zap, *orgeade*, *limonade*, of soortgelijke.

V. Welke dingen kunnen er onder en na de verlossing nodig zijn, die vooraf moeten vervaardigd worden?

A. Deze dingen bestaan 1. in het noodige linnen, zoo wel om de vrouw geduurende den arbeid te verschoonen, als anderzints voor het kind, handdoeken &c.; 2. Moet het bed vervaardigd worden, waar op men de vrouw zal plaatzen, wanneer het tijd wordt; 3. Er moet garen zijn tot afbinding van den streng en een schaar om die af te snijden; 4. Ongezoute boter of pomade om de uitwendige deelen der vrouw van tijd tot tijd te besmeren, zoo wel als de vingers der vroedvrouw zoo dikwijls zij die zal onderflaan; 5. Azijn, brandewijn, of *eau des Carmes*, om het te verkwikken in geval het zwak en kwijnend ter wereld kwam, zoo als wij op zijn tijd zullen zeggen, zoo we! als om de kragten der vrouw te herstellen, zoo zij in flauwtens viel door er haar aan te laten ruiken, en de slapen des hoofds enz. mede te bestrijken.

V. Op wat wijze moet het verlosfings-bed vervaardigd worden?

A. Wanneer men een rustbank met cingels gemaakt, vind, legt men daar een matras op in zijn gantsche lengte, vervolgens een tweede matras dubbeld toegevouwen, zoodanig geplaatst dat die maar iets meer als de helft of het midden der eerste bedekt: dit bed bedekt men met verscheide lakens, welke zes of agt dik toegevouwen zijn, om de matrassen voor het water en bloed dat de vrouw ontlasten zal, te beveiligen; men plaatst verscheiden kussens om het hoofd en schouders der vrouw te ondersteunen; aan het onderende van de rustbank maakt men een dik stuk hout over dwars vast, of men plaatst er een vast lichaam waar tegens de vrouw gedurende de weeën steunen kan; dit bed dekt men met eenige dekens in wintertijd, en met een enkeld laken in de zomer &c. Wanneer men geen rustbank met cingels heeft, legt men de matrassen op een ordinair bed en verzorgt het tot het nodig gebruik.

V. Is dit bed volstrekt noodzakelijk om een vrouw te verlossen?

A. Wanneer de verlossing door de kragten der moeder alleen geschied, kan men zig ten aanzien van de plaatsing der vrouw schikken naar het land waar in men is: men vind plaatzen daar zij staande verlossen; in andere zitten zij op de knieën, rustende op haar el-

ellebogen; in eenige landen heeft men bijzondere floelen om in te verlossen: ondertusfchen zijn de vrouwen veel beter op het bed, zoo als wij 't aanbevolen hebben, en men kan haar veel maklijker helpen en bijftaan.

V. Wanneer moet men de vrouw te bed leggen, en hoedanig moet men haar plaatzen?

A. Men moet de vrouw niet te bed leggen, voor dat de arbeid hevig wordt; dat is te zeggen, wanneer de mond der baarmoeder heel zagt en verwijdert is, en wanneer de weeën fterk en menigvuldig worden; ten ware dat zij zig eerder wilde nederleggen om te rusten; of dat de mond der baarmoeder fterk naar agter, of naar de een of andere zijde overhelde. In geval men de vrouw nederlegt om te verlossen, plaatst men haar dus dat het hoofd en fchoulers door de kufens onderfteund worden, de voeten fteunende tegen het hout, 't welk aan 't onderende der rustbank is vast gemaakt, en de billen half weg op 't uiterfte der dubbeld gevouwe matras rustende. Men dekt de vrouw naar 't jaargetij waar in men is, ten minsten met een laken, op dat zij voor de oogen der bijftanders niet bloot legge, zelfs niet voor de gene die haar verlost, die niet noodig heeft er naar te zien, en van alles door 't gevoel moet oordeelen.

Deze plaatzing is de voordeeligfte voor de vrouw, en den uitgang van het kind. Zij fteunt geduu-

rende de weeën heel ſterk tegens het dwars hout van onderen vast gemaakt, terwijl iemand op haar knieën rust, en een ander haar een ſteun voor de handen verſchaft, 't geen haar veel verligt, en gelegendheid geeft haar weeën ſterker voorttezetten.

Indien de vrouw door lendepijnen vermoeid wordt, kan men haar te hulp komen door haar een ſervet onder haar lenden door te ſteken, waar door twee menſchen geduurende de weeën haar liggende onderſteunen, 't welk in deze door ons aangeprezen legging, maklijk te doen is, maar op geen der andere wijzen.

V, Welke oplettenheid is er noodig wanneer de vrouw op 't verlosfings - bed legt?

A. Men onderſlaat de vrouw van tijd tot tijd om de vordering van den arbeid op te merken, om te onderzoeken of het het hoofd is dat zig voordoet, en hoe danig dezelfs legging is; indien men daar nog niet van verzekerd is: men ſmeert de uitwendige teeldeel en met een weinig pomade, om ze te maklijker te doen rekken. Men moet niet te min vermijden te dikwijls te onderſlaan, en verſcheide vingers in de ſcheede brengen onder voorwendzel de vrouw te helpen met de deelen tot de rekking te bereiden; want deeze handelwijze is niet alleen onnuttig, maar zelfs gevaarlijk: door het dikwijls onderſlaan neemt men een gedeelte van het ſlijm weg, 't welk den mond der baarmoeder, de ſcheede, en de uitwendige deelen

be-

bevogtigt; men verdroogt die deelen en prikkelt ze; vervolgens ontfteken die en worden pijnlijk; 't geen de verlosfing vertraagt en moeilijk maakt. Men moet zorg dragen dat de vrouw niets aan heeft 't geen den omloop des bloeds kan hinderlijk zijn; en bijgevolg moeten kousfenbanden, roks- en andere banden worden losgemaakt. Indien de vliezen te hard zijn en de zamentrekking der baarmoeder te veel wederstaan, moet men die scheuren; zorg dragende egter, dat zulks niet te vroegtijdig geschiede.

V. Welk is het gunstigste oogenblik om de vliezen te scheuren, en welke voordeelen verkrijgt men daar door?

A. Wanneer de arbeid met geen sterke bloedstorting verzeld is, moet men wagten met de vliezen te breken, tot dat de mond der baarmoeder heel zagt is, en meer dan de grootte van een drie gulde stuk verwijderd is; wanneer in dit oogenblik de weeën sterk en menigvuldig zijn, verhaast men de verlosfing door de ontlasting van 't water; om dat de zamentrekkingen der baarmoeder daar na meer uitdrijvender worden; dit ingewand werkt dan meer onmiddelijk op 't kind; en behalven dat, dit, dan een uitgang vindende, welke hem te voren door de vliezen gefloten was, dringt er zig bij ieder wee in, om er eindelijk buiten te raken (1).

V. Op

(1) 't Is moeilijk om aan eerst beginnende het geschikte

V. Op wat wijze moet men te werk gaan om de vliezen te breken?

A. Men brengt een vinger zoo diep in de schede tot dat deszelfs uiterste op de vliezen welke den moedermond dekken, geplaatst zij; men wacht dan tot die wel gespannen zijn, 't welk gebeurt wanneer de wee op haar hevigste is, dan drukt men met geweld om dezelve te scheuren; lukt zulks de eerste rijs niet, moet er op de volgende wee gewagt worden, en dan weder op dezelve wijze zulks trachten te verrigten, terwijl men geduurende deeze tuschenpozing de vliezen, welke over 't middelpunt des moedermonds zijn, met den nagel der vinger zoo dun schrabt als mogelijk is.

V. Is het altijd mooglijk om de vliezen op de voorgeschreve wijze te breken?

A. Neen: zomtjids zijn die zoo hard, dat men die met den vinger alleen niet breken kan; hetzelfde gebeurt ook wanneer zij zoo los van weefzel zijn, dat zij zig niet dan zeer slap in de sterkste wee spannen.

V. Wat

oogenblik aan te duiden, wanneer de vliezen moeten gebroken worden: men kan dat niet wel begrijpen, dan na alvorens veele verlosfingen te hebben bijgewoond. 't Is beter te lang hier mede te wagten, dan het te vroegtijdig te doen: want in dit laatste geval kan zulks met min of meer kwade gevolgen verzeld zijn.

V. Wat moet men in dit geval doen?

A. Wanneer de vliezen zoo sterk zijn, dat men die op de gewoone wijze niet breken kan, en dat die de sterkste en herhaalde zamentrekkingen der baarmoeder wederstaan, en de arbeid de vrouw begint af te matten, brengt men twee vingers in den moedermond, welkers uiteindens men op de vliezen plaatst, die men daar laat, tot zij wederom gespannen zijn: dan brengt men er een schaar in op zijn plat, langs het binnenste der vingers, op welkers punt men een bolletje Was heeft gestoken, welk bolletje, wanneer de schaar tot op de vliezen gekomen is, men met de vingers die in de schede zijn, er afstoot; vervolgens de vliezen nog wel gespannen zijnde, door voorzigtig te stooten, er mede breekt.

Eenige vrouwen hebben de gewoonte een korrel zout tusfchen de twee vingers in te brengen; andere een stuk gelds, om de vliezen daar op te breken, maar deze middelen zijn zo maklijk niet, als de door ons voorgeschreeve manier.

Ondertusfchen moet men opmerken dat het ongemeen zeldzaam is, de vliezen zoo hard te vinden, dat men deze middelen nodig heeft.

Wanneer de vliezen heel flap zijn, en die zig niet wel en spannen, moet men twee vingers in de schede brengen, om die te vatten, en dezelve al draaijende te scheuren.

V. Waar heeft men na 't breken van 't water op te letten?

A. Men moet de vrouw onderflaan om zig op nieuws te verzekeren van het voorkomende deel des kinds, en deszelfs gesteldheid of plaatsing; indien het het hoofd is, moet men opletten of het deszelfs agterste gedeelte is, dat gedurende de wee nederdaalt: wanneer het dezen voordeeligen weg hondt, moet men wagen tot dat het in de onderste engte begint te gleijen; dan smeert men een weinig pomade vooraan in de schede, en op den bilnaad. Zoo de vrouw klaagt van drukking of zwaarte aan 't fundament, en noodzakelijkheid van te moeten afgaan, moet men haar niet toelaten, zig op een pot &c. te zetten, dan na haar alvorens te hebben onderlagen; want heel dikwijls verwekt het hoofd deeze aandoening, 't welk er met de eerste wee zoude kunnen uitschieten, dat onaangenaam zijn zoude: wanneer het hoofd in de tijd der wee den bilnaad buitenwaards drijft, moet men de hand op dat deel leggen, en de vrouw aanraden wat minder te persen, ten einde om aan dit deel tijd te geven, zig uit te zetten en te verflappen; deze oplettenheid is in de eerste verlossing vooral noodzakelijk; zoo ook wanneer het hoofd tot dat punt gekomen is, dat het na ieder wee niet weder in het kleine bekken terug keert, zoo als wij elders opgemerkt hebben want anders zou de bilnaad zomtjids gantsch doorscheu-

scheuren; 't is juist in dit oogenblik, dat men dit deel het meest moet ondersteunen, naar mate het sterk uitgespannen is, en de zamentrekkingen der baarmoeder het geweldigst zijn, om dus deszelfs kragt met de ondersteunende hand te bepalen, en te beletten, dat het hoofd niet door en schiete, voor dat de uitwendige teeldeelen genoegzaam verwijderd zijn, en er dus geen scheuringe gebeure.

V. Waar door keerd het hoofd van 't kind na ieder wee in de holligheid van 't kleine bekken te rug?

A. Dit is een noodzakelijk gevolg van de gedaante van het kinds hoofd; van deszelfs grootte met betrekking tot de wijdte der onderste engte; van de wijze op welke het zig in deze engte inlaat, en van de zwaarigheid welke het ontmoet om dat te doen; en zomtjids alleen van den tegenstand des bilnaads. Men moet dit in 't geheel niet toeschrijven aan de navelstreng, dat die om den hals van 't kind zou geslingerd zijn, zoo als eenige gedaan hebben, en bij gevolg moet men die handgrepen, welke men in haare werken vind, niet werkstellig maken, om te beletten, dat het hoofd niet te rug keere.

V. Wat moet men dan in diergelijk geval doen?

A. Wanneer dit van een al te groote spanning der uitwendige teeldeelen voortkomt, moet men wagten, en van tijd tot tijd wat *pomade* op die deelen sineeren, om haar verflapping te bevorderen. Zoo de onderste

engte te nauw gesloten is, moet men onderzoeken, of er het hoofd door zal kunnen of niet; indien die wijd genoeg geoordeeld wordt, moet men nog wat wagten; maar indien het te nauw zij, de uiterlijke teeldeelen wel verwijderd zijnde, en dat het in een lange tijd weinig of niet vordert, zal het voordeeligt zijn de tang te gebruiken.

V. Wat moet men doen na dat het hoofd van 't kind geheel uit het bekken is?

A. Men neemt het vast, eene hand onder en de ander van boven plaatsende; men bestuurt het aangezigt van het kind vervolgens naar de regter, of linker dijen der moeder, acht gevende het te draaijen naar die zijde daar men bespeurt dat het maklijkste glijd: door deze beweging plaatsfen zig de schouders van het kind de eene onder de vereeniging der schaambeenderen, en de andere naar het heiligbeen, waar door de uitgang der romp zeer gemaklijk wordt. Wanneer het niet lukt om deze plaatsing aan de schouders te kunnen geven, door het aangezigt van het kind naar de dijen der moeder te draaijen, heeft men veel moeite om er die uit te krijgen; in dit geval moet men twee vingers van de eene hand op het voorste gedeelte van de eene schouder inbrengen, en twee vingeren van de andere hand op het agterste gedeelte der andere schouder, om er op die wijze een onder de vereniging der schaambeenderen en de ander naar agter te draaijen; vervolgens

plaatsz

plaatst men de handen op boven beschreeve wijze aan het hoofd, men brengt hetzelfde een weinig nederwaarts, zonder snokken trekkende, om de schouder die onder het schaambeen zit, los te maken; daar na ligt men het een weinig op, om die, welke van agter is, uit te brengen. De schouders uit gekomen zijnde, volgt het overige van het ligchaam maklijk.

II. A F D E E L I N G.

Van hetgeene dat men na de geboorte aan het kind te doen heeft.

V. Wat heeft men te doen na dat het kind geboren is?

A. Men legt het op het bed tusschen de beenen der vrouw op eene zijde neder zoo dat het met den rug naar de moeder gekeerd legt, en de streng boven op deszelfs ligchaam, daar na bind men dezelve tweemaal af, de eerste band drie a vier vingeren breed van den navel, en den tweeden een weinig verder; men scheid de streng tusschen de twee banden af, en geeft het kind over in den schoot van een bewaarster, tot dat men de nageboorte afgehaald heeft.

V. Waarom bind men den navelstreng tweemaal af, eer men die doorsneid?

A. De band die op dat gedeelte van de streng dat
aan

aan den navel is, legt, is om te beletten dat het kinds bloed niet door de navel-flagaderen weg vloeije; en die gene welke aan dat gedeelte is dat nog aan de moederkoek vast is, belet het bloed der moeder door de navel-ader uit te vloeijen gedurende den tijd dat de baarmoeder in rust is, en er de moederkoek nog aan vast gehegt zit.

V. Zijn die banden volstrekt noodzakelijk?

A. Neen; men moet onderscheid maken in de gevallen in welke zij te pas komen; die, in welke zij onnuttig zijn; en in die, in welke zij (bijzonder ten aanzien van het kind) schadelijk kunnen zijn.

Het afbinden van dat gedeelte der streng dat tot het kind behoort, kan zonder ongemak gedaan, of nagelaten worden, indien het kind zoo dra het uit den schoot der moeder gekomen zijnde sterk is, kragten heeft, en maklijk adem haalt.

Dit afbinden is noodzakelijk wanneer men de streng afgesneden heeft van een kind 't welk zeer verzwakt is, door dat de moeder veel bloed verloren heeft; maar in dat geval is het beter den navelstreng in 't geheel niet af te snijden, zoo als wij bij 't vervolg zeggen zullen.

Wanneer het kind lang in den doorgang van 't bekken is geweest, of na het afloopen van al het water, langen tijd aan de zamentrekkingen der baarmoeder is bloot gesteld geweest, is het kind dikwils bij deszelfs

geboorte violet couleurig, en ademt bezwaarlijk; in dit geval is het afbinden nadeelig, zoo als wij hier na zien zullen.

Het afbinden is nooit nadeelig wanneer men het kind bakert; het zou zelfs dikwijls gevaarlijk zijn het na te laten, of het met geen genoegzame oplettendheid te doen.

Het afbinden van dat gedeelte der streng dat aan de moederkoek vast is, is onnoodig wanneer de baarmoeder zoo dra er het kind uit is zig te zamentrekt, wijl er dan geen bloed uit de streng komt, of ten minsten maar dropswijze. Wanneer de baarmoeder na de geboorte van het kind, in rust blijft, en er de moederkoek nog aan gehegt zit, vloeit het bloed met een vrij vluggen stroom uit de navel ader, tot dat de baarmoeder zig zamentrekt: in dit geval is het afbinden voordeelig, zonder nogtans volstrekt noodzakelijk te zijn, wijl men het bloed zonder dat kan stuiten.

V. Wat moet men doen wanneer het kind zwak is, moeilijk adem haalt, en aanstonds na de geboorte geen teekens van leven geeft?

A. Indien het kind zwak is, door dat de moeder veel bloed verloren heeft, door dat het kind niet voldragen is, of door eenige andere oorzaak, plaatst men het kind warm tusfchen de beenen der moeder, op die wijze, dat het gene uit de baarmoeder vloeit er niet op vallen kan; men snijdt de streng niet af, op
dat

dat de omloop des bloeds tusfchen het kind en de moederkoek, en zelfs met de baarmoeder, wanneer die buiten werking, en er dit sponsagtig ligchaam nog aan vast is, zig kan onderhouden. Indien de moederkoek aanstonds met het kind afkomt, zal men wel doen, die in een pot met water, dat een weinig meer als lauw is, te leggen, zoo als ook de navelstreng, en het ligchaam van het kind tot boven den navel, om dus den genoemden omloop t'onderhouden. Gedurende deze tijd blaast men het kind zagtjes in de mond, de neus toehoudende, op dat de lugt niet door de neusgaten uit kome; vervolgens drukt men de borst zagtjes, om de lugt die tot in de longen doorgedrongen is, er uit te drijven: men blaast wederom in den mond, de borst beurtelings drukkende, om dus een door konst gemaakte ademhaling daar te stellen; men wrijft de flapen van 't hoofd met een doekje in wat azijn, brandewijn, *eau des carmes*, of diergelijke nat gemaakt: 't zelve doet men ook op de ruggegraat, op 't hart, en zelfs over de geheele borst, zoo lang tot dat het kind ademt; waar na men den navelstreng afbind, afsnijdt en 't laat opbakeren.

Wanneer het kind violetverwig of blauwagtig ter wereld komt, voor al in het aangezicht, 't welk gebeurt wanneer het langen tijd in den doortogt van het bekken is geweest enz. moet men wijl deze couleur een aanmerkelijke ophooping van bloed in de

vaten des aangezichts, der herzenen enz. aanduid, zoo dra het kind geboren is de navelstreng zonder afbinden, 'affnijden; ten einde er eenig bloed door de navel-slag-aderen kan uitloopen, en bovengemelde ophooping van bloed kan verminderen: gedurende deze tijd geeft men het kind de bovengemelde bijstand om de ademhaling, en den vrijen omloop des bloeds door de longen aan te zetten; welke onverhinderd geschiedende, zal het bloed ophouden door de streng uit te vloeijen. Men moet egter niet altijd wagen tot dat het bloeden van zig zelf ophoud; maar zulks stuiten zoo dra er eenige lepels uit zijn.

V. Op wat wijze vat men een kind aan om het aan een bewaarster over te geven; en welke oplettendheid moet die hebben voor deszelfs veiligheid?

A. Men moet het kind op die wijze houden dat het niet uit de handen glijden kan; want dikwils is het zeer slibberig: men plaatst tot dat einde eene hand agter 't kinds hals welke men met den voorsten vinger en duim omvat, terwijl de andere vingers onder een der oxels van het kind komen, en 't zelve met de schouders in de hand ruste; men plaatst den voorsten vinger van de andere hand tusfchen de beenen, de dijnen tusfchen denzelfven, den middelsten vinger en den duim omvattende, zoo dat de billen in de hand rusten. Men moet vermijden het kind met eenen

arm

arm op te vatten, zoo als eenige vrouwen doen, wijl zulks een kwade en gevaarlijke wijze is.

De baker of vrouw die het kind ontvangen moet, moet zorg dragen om haar voorschoot met linten op die wijze vast te maken dat die niet op eenmaal kan los schieten. De meeste dier vrouwen maken zig een voorschoot van een servet, welke zij slegts met twee spelden vast maken: men moet haar het kind in deze servet niet toevertrouwen, om dat de spelden los schieten kunnen, waar van dit onnozel wigt het slagtoffer zou wezen. Men moet deze vrouwen derhalven aanraden een voorschoot met linten vast gemaakt voor te doen, of het kind op een oorkusfen neder leggen.

V. Wat moet men doen na dat men zig van 't kind ontslagen heeft?

A. Men moet eene hand op den buik der vrouw leggen, om op te merken in wat staat de baarmoeder is; indien die zagt is moet men dezelve aanzetten, door er met de hand een weinig op te drukken, en over te bewegen, om haar daar door te doen zamen trekken. Wanneer men vind dat de baarmoeder zig zamengetrokken heeft dat dezelve klijn, hard is, en de vrouw behalven dat op nieuws pijnen krijgt, haalt men de nageboorte af.

III. AFDEELING.

Van de Nageboorte.

V. Wat verstaat men door 't afhalen der nageboorte?

A. Dit de ontlasting zijnde des moederkoeks en der vliezen uit de holligheid der baarmoeder, verstaat men daar door dien uitgang bevorderen, of er die met de hand uit te halen.

V. Is 't volstrekt noodzakelijk de nageboorte af te halen?

A. Alhoewel de meeste vrouwen deze hulp zouden kunnen ontberen, en de nageboorte van zelfs afkomen zoude, is het altijd voordeeliger haar te helpen; maar men moet de geschiktste tijd uitkiezen, om zulks te doen: want men vindt gevallen, in welke men verpligt is de nageboorte aanstonds na de verlossing van het kind af te halen; men vindt wederom andere, in welke het gevaarlijk zoude zijn, het in dit oogenblik te doen; en zelfs in de meeste gevallen, is er een oogenblik, voor welke men hier toe niet moet overgaan.

V. In welk een geval moet men de nageboorte afhalen, zoo dra het kind geboren is? In welk geval moet men wagten? En eindelijk welk is het gunstigste oogenblik voor dit werk in de gemeenste gevallen?

A. Wanneer de verlossing van het kind met een hevigen bloed-vloed verzeld is, welke door de afscheuring of loswording van een gedeelte des moederkoeks voortkomt, moet men dit sponsagtig ligchaam mede uithalen, de baarmoeder aanzetten, en door den buik met eene hand te wrijven, prikkelen; of zelfs de hand in dit ingewand brengen, om het des te schielijker te doen zamentrekken.

Wanneer de baarmoeder na de ontlasting van het kind zacht en in rust blijft, wanneer er geen bloedvloed is, of die maar gering is, moet men wagten met de nageboorte aftehalen tot zij zig zamentrekt. Indien men zulks eer werkstellig maakt raakt men in gevaar de baarmoeder om te keeren, of er komt een bloedstorting na de ontlasting van den moederkoek,

Ten zij er een aanmerkelijke bloedstorting plaats heeft, moet men in alle gevallen wagten met de nageboorte af te halen, tot dat de baarmoeder wel samengetrokken is, en dat die zig aan de hand op den buik der vrouw geplaatst, voordoet als een rond, klein en hard ligchaam, en dat de vrouw eenige ligte pijnen gewaar wordt.

V. Hoe moet men zig gedragen om de nageboorte af te halen?

A. Zulks moet naar de volgende omstandigheden verschelen. De navelstreng kan in zijn geheel, of
van

van de moederkoek afgescheiden zijn; de moederkoek kan besloten zitten, of zoo vast aan de baarmoeder gehegt, dat men er die niet als met stukken kan afkrijgen; dezelve kan op den binnensten moedermond gehegt zitten; of wel is het na een misdragt dat men een nageboorte moet afhalen.

In een gewoon geval, en dat de streng nog heel is, neemt men het einde daarvan in een droogen doek vast, men brengt twee vingers van de andere hand in de schede zoo dicht bij den mond der baarmoeder als mogelijk is, om de streng daar ter plaatse te vatten, en van dat gedeelte des moedermonds waar op hij legt, te verwijderen, dan trekt men met de hand welke het einde vast heeft min of meer sterk, naar den tegenstand die men ontmoet, te gelijker tijd links en regts, op en neer groote bewegingen makende, maar die langzaam en zonder snokken moeten geschieden. Wanneer nu de moederkoek op den mond der baarmoeder gevallen legt, doet men de twee vingers op de inplanting van de streng dieper ingleijen, ten einde dezelve zoo veel mogelijk naar agter te bestieren, terwijl men ondertuschen met de buiten het ligchaam zijnde hand, op dezelve wijze blijft werken. Wanneer de nageboorte zig voor de schamelheid vertoont, plaatst men eene hand onder dezelve om die te ondersteunen, terwijl men met de andere zagtjes trekkende die oprold, ten einde om de vliezen in de gedaante

van een streng te verzamelen, langzamerhand los makende om die dus geheel uittehalen.

V. Hoe gaat men te werk wanneer de navel-streng zeer zwak is, of wanneer die geheel van de moederkoek is afgescheiden?

A. De navel-streng zo teer zijnde dat men die vreest te zullen breken, moet men vermijden om daar aan te trekken: men spant die zagtjes met de eene hand; terwijl men eenige vingers van de andere hand tot aan den mond der baarmoeder brengt, om den moederkoek die meestentijds los is, en op dat gedeelte gevallen legt, te vatten, en uittebrengen. Indien men hem daar niet vindt, wagt men een weinig; wijl de zamentrekkingen der baarmoeder hem los maken zullen en er dus komen zal. Indien die er in eenige minuten niet komt, of de vrouw een bloedstorting heeft, brengt men de geheele hand in de baarmoeder, den navelstreng volgende; men zoekt of de moederkoek zig niet reeds in een of andere plaats van zijn omtrek heeft beginnen los te maken; dit gedeelte grijpt men met de vingers, om het overige gedeelte door zagtjes te trekken los te maken. Zoo de moederkoek zig nog nergens heeft beginnen los te maken, tragt men die of in deszelfs midden, of in eenig gedeelte van zijn omtrek te knijpen, zagtjes te werk gaande om die niet te scheuren, of de baarmoeder niet te kwetzen: men maakt die los, dezelve buiten-

tenwaards brengende, om die gelijk in 't eerste geval, met de vliezen uit te halen.

Wanneer de navelstreng geheel van de moederkoek afgescheiden is, moet men zig gedragen zoo als wij nu beschreven hebben: het onderscheid dat er in deze twee gevallen is, komt, dat men in het laatste de streng niet tot leidsman heeft, maar moet de plaats van de baarmoeder zoeken waar er zig de moederkoek aangehegt heeft; op de dikste, de ongelijkste en de minst gevoelige plaats, vindt men dit ligchaam gemeenlijk.

Wanneer de moederkoek aan de rechter zijde der baarmoeder gehegt is, brengt men de rechterhand in dit ingewand, en de linkerhand wanneer die aan de linker zijde zit.

V. Wat verstaat men door een besloten moederkoek en hoe moet men te werk gaan wanneer dit plaats heeft, om er de vrouw van te verlossen?

A. Men noemt de moederkoek besloten, wanneer de baarmoeder zig zoo ongelijk heeft zamengetrokken, dat zij inwendig verscheide holligheden uitmaakt, en dat dit ligchaam zig in een derzelve bevind.

Om de vrouw in dit geval te verlossen, zoo de koek door genoegzaam met de streng te trekken niet volgt, of dat de navelstreng te zwak of afgebroken is, moet men de hand in de baarmoeder brengen. De holte in welke de hand het eerste komt is eng, men vind er een min of meer groote opening, door welke

de streng in of doorgaat wanneer die nog aan de moederkoek vast is; men brengt de vingers in deze opening, en men verwijdert die tot dat de hand tot in de bovenste opening kome, en in welke men den moederkoek gemeenelijk vindt; wanneer men dezelve erkend heeft, maakt men die los, haalt die als gewoonelijk uit; vervolgens acht gevende dat de baarmoeder zig gelijk zamentrekke, en niet meer dan een enkele holligheid uitmake.

V. Hoe moet men zig gedragen wanneer de moederkoek zoo vast aan de baarmoeder gehegt is dat er geen hoop is om die anders als met stukken te kunnen afhalen?

A. Zoo de vrouw in dit geval geen bloedstorting heeft, zoo als zulks plaats kan hebben, moet men de moederkoek in de baarmoeder laten: die zal zig zelfs naar mate dat die verslapt van zelfs losmaken, en op den moedermond neervallen, waar na men die met de vingers naar buiten zal kunnen brengen.

Dezen weg inslaande, moet men de vrouw van tijd tot tijd onderslaan, om op te merken wanneer de moederkoek op den moedermond gevallen is, om hem dan uit te halen. Men kan ook inspuitingen van gerstewater of andere soortgelijke in de baarmoeder doen, om de loswording van den moederkoek te bevorderen, en de bedorven stoffen die er in zouden kunnen vertoeven, uit te voeren.

Indien de moederkoek zig niet los maakt, kan die in de baarmoeder verdroogen en er blijven, zonder de vrouw ongemak aan te brengen, en zelfs zonder aan de bevrugting hinderlijk te zijn, ingevolge de waarnemingen, welke men van diergelijke gevallen bijbrengt.

V. Hoe moet men zig gedragen wanneer de moederkoek zig op den moedermond heeft vast gehegt.

A. Dat is een moeilijk geval, om dat het ons dikwijls noodzaakt de vrouw voor de negen maanden te verlossen, om de merkelijke bloedstorting welke er komt, wanneer de hals der baarmoeder zig begint uit te zetten, of dat de moedermond zig begint te openen. Men heeft voorgeseld om in dit ongelukkig toeval den moederkoek met de vingers te doorboren, of de vliezen aan deszelfs omtrek te gaan breken, om dus het water te ontlasten; waar door de baarmoeder gelegendheid krijgt om zig te zamen te trekken, en het welk zomtjids voldaan heeft om de bloedstorting te stillen: maar is het wel mogelijk om den moederkoek met de vingers te doorboren wanneer deszelfs middelpunt over den mond der baarmoeder legt, en dat die nog een zekere dikte heeft? Is het zelfs wel mogelijk in dit geval om de vliezen aan den omtrek van dat lichaam te gaan breken? Men stelt zig bloot in beide gevallen, om de bloedstorting te vermeederen, door een grooter gedeelte van de moederkoek los te

maken. Deze handelwijze is niet voordeelig, dan wanneer de mond der baarmoeder wijd genoeg is om de hand door te laten; want in deze omstandigheden kan men niet alleen de vliezen aan den omtrek scheuren, maar het kindaanstonds bij de beenen vatten om de verlossing te voleindigen (1).

V. Wat

(1) *In alle de gevallen daar een sterke bloedstorting plaats heeft, in plaats van de vliezen scheurende, het water te ontlasten, zoo als het de beste konstoeffenaars aanbevolen hebben, geloof ik dat men beter zou doen, indien de moedermond nog hard en gesloten zij, de holligheid des zeeltenbeks en der schede op te vullen, gelijk als Smellie gedaan heeft, in de eerste maanden der zwangerheid, Indien dit middel niet lukt om het bloed te sluiten, door gelegendheid te geven, dat zig bloed-propen vormen, zoo wel in de groeven of holligheden der baarmoeder, welke de losgewordene moederkoek gapende laat, als in die van de moederkoek zelfs, die aan de voorgaande beantwoorde, dan zal men de vliezen kunnen breken, maar deze scheuring moet niet als het uiterste middel zijn, om dat dat de vrouw doet verlossen, om 't even op welke tijd der zwangerheid zulks geschiede.*

Wanneer het midden des moederkoeks met den mond der baarmoeder overeenstemt, welke eenigzints verwijderd is, en er een hevige bloedstorting plaats heeft, kan men ook beproeven, om de schede met vlas, plukzel, of kowitz op te vullen; wanneer de bloedstorting niet ophoudt, zal men het water moeten ontlasten: maar in dat geval geloof ik dat het beter zou wezen, de moederkoek met een troisquarts die met omzigtig-

V. Wat moet men doen wanneer de moederkoek in de baarmoeder is na gebleven na de ontlasting eener vrugt in de eerste maanden der zwangerheid?

A. Indien de vrouw geen bloedstorting heeft, moeten men wagten tot dat de zamentrekking der baarmoeder denzelven tot in de scheede gedreven hebben, dan grijpt men die met twee vingers, en haalt die naar zig: de navelstreng ontbreekt in alle deze gevallen, of is zoo zwak, dat die van geen dienst is.

Indien de vrouw een geringe bloedstorting heeft, moet men de baarmoeder aanzetten, op dat die zig dikwijler zamentrekke: tot dat einde brengt men eenen vinger in de opening van dit ingewand, en de andere hand plaats men op den buik der vrouw. Wanneer de moederkoek een weinig in de scheede gevorderd is, vat men die met twee vingeren, dezelve zagtjes bewegende, en men tragt die naar zig toe te halen. Indien de bloedstorting ophoud laat men de vrouw rusten en men wagt:

Wanneer de bloedstorting sterk is, is het geval
zorg-

tigheid tot in de baarmoeder bestierd is, te doorsteken, en het water door deszelfs pijp te laten afloopen, dan dezelve met den vinger te doorboren, of zelfs te willen beproeven om de vliezen te willen scheuren; 't welk niet geschieden kan, zonder den moederkoek verder los te maken, en meerder holligheden of groeven te openen.

zorglijk en gevaarlijk: 't is onmogelijk de moederkoek mede uit te brengen, om dat de navelstreng ontbreekt of te teder is; en dat behalven dat de moedermond niet genoegzaam verwijderd is. In zulk een geval moet men de baarmoeder met minder omzigtigheid als in het voorgaande geval aanzetten; en indien onaangezien dat alles de bloedstorting blijft voortgaan, moet men naar het voorbeeld van eenige konstoeffenaars den mond der baarmoeder zelfs, zoo wel als de scheede met plukzel vlas, enz. opvullen, 't welk men met de vingers er in brengt, en daar na verzorgt dat het er niet uitkome, voor dat de baarmoeder zig genoegzaam samengetrokken heeft, en de pijnen der moeder zoo sterk niet meer zijn. Men moet opmerken dat dit middel om bloedstortingen te stillen welke de verlossing van het kind volgen, niet moet aangewend worden, dan in die van de drie of vier eerste maanden der zwangerheid, na dien tijd zou die gevaarlijk kunnen worden.

V. Wanneer de vrouw van meer dan een kind zwanger is, moet men dan de nageboorte afhalen na dat het eerste kind geboren is?

A. Neen: men moet wagten tot dat al de kinderen uit de baarmoeder gekomen zijn; zoo men de nageboorte eerder afhalen wilde, zou men de vrouw aan een min of meer sterke bloedstorting bloot stellen, en bij gevolg de kinderen, die in de baarmoeder na
ble-

bleven aan een bijna zekere dood; om dat er mees- tentijds maar een moederkoek voor al de kinderen is; of indien er meer zijn, zijn zij door de aderagtige en celagtige vliezen aan elkander vereenigd. Wanneer de kinderen geboren zijn, en zig dit ingewand wel zamen trekt, neemt men al de strengen in eene hand mij malkander, men brengt twee vingers van de andere hand in de scheede, en men haalt die als gewoonelijk af.

V. Wat is er nog te doen na dat men de nageboorte afgehaald heeft?

A. Men brengt eene hand op den buik der vrouw, om de baarmoeder aan te zetten, zig meerder zamen te trekken; deze zorg moet men vooral niet verzuimen, wanneer er een bloedstorting hoe gering ook geweest is; men beveelt de vrouw het zelfs te doen, wanneer zij het bloed zelfs voelt afloopen; men legt haar zindelijk en droog, door schoon linnen onder haar te steken, en het natte er uit te trekken; men plaatst haar dijen bij malkander, haar zwaarder of lichter naar het jaargetij is, toedekkende, men beveelt haar stilte, en verhindert haar te slapen; zoo zij dorstig is, geeft men haar een weinig wijn en water, enz. men kan haar zelfs een weinig ligt vleeschnat geven; zorg dragende, dat zij niets heel warm, of iets dat geestrijk is gebruikt, uit vrees van een gevaarlijke bloedstorting te veroorzaken.

V. Moet

V. Moet men de vrouw langen tijd op het kraambed leggen laten, na dat zij verlost is?

A. Men moet haar ten minsten een kwartier of een half uur laten leggen. Gedurende deze tijd onderzoekt men het kind, en bakert het.

IV. A F D E E L I N G.

*Van de zorg die men voor 't kind moet hebben,
eer men 't bakert.*

V. Wat moet men doen eer men 't kind bakert?

A. Men moet eerst onderzoeken of het niet het een of ander lid ontwrigt of gebroken heeft, of het den tongriem heeft 't geen men ontdekt door den pink in den mond te steken, zoo het daar met gemak aan zuigt, heeft het den tongriem niet. 't Is insgelijks goed zig te verzekeren of de aars en pispijp open zijn; of schoon men zonder ongemak vierentwintig uren kan wagten, indien het kind voor die tijd niet watert en afgaat. Na dit onderzoek kan men de smeerige korst welke het op het lijf heeft weg nemen; om zulks maklijk te doen, maakt men die vloeibaarder door het kinds ligchaam op de plaatsen daar men die ontmoet met een doekje in olij gedoopt te besmeren, waar na men zulks met een drogen doek afvrijft, of men wast het kinds gantsche ligchaam indien men 't nodig oordeelt: men bind de navelstreng op nieuws af,

af, om dat de eerste afbinding doorgaans met geen genoegzame zorg geschied, en het bloed zou kunnen laten loopen wanneer het kind gebakerd is.

V. Hoe geschied de afbinding op deeze tijd?

A. Men neemt vijf of zes draden van zeven a acht duimen lang, welke men door wasch gehaald hebbende vereenigt, vervolgens omwindt men de streng omtrent anderhalve of twee duimen van den navel, met een omwinding welke men met een knoop bevestigt, men maakt een tweede omwinding, welke men wederom met een knoop bevestigt, daar na een derde omwinding welke men met twee knopen verzekert: hier na vouwt men het einde der streng bij deze afbinding dubbeld toe, en maakt daar een dubbele omwinding welke men met twee knopen verzorgt; terwijl men het einde der navelstreng met de eerste afbinding weg snijdt en de navelstreng met een band op den buik des kinds verzorgt.

ZEVENDE HOOFDDEEL.

Van de verlossingen van het tweede soort, of van die gene welke men niet aan de zorg van de natuur kan overlaten, maar alleen door de hand kunnen voleindigd worden.

V. **W**elke zijn de verlossingen die men niet aan de kragten der vrouw alleen moet overlaten?

A. Alle die gene voor welke de kragten der natuur niet voldoende zijn, of voor welke het zoo wel voor de moeder, als het kind gevaarlijk zou zijn haar die aan te betrouwen. In 't gemeen kunnen alle de deelen van het kinds ligchaam op den moedermond komende daar aanleidinge toe geven; ja zelf het bovenste ovaal of de kruin van het hoofd, in de allergunstigste gesteldheid tot de natuurlijke verlossing, wanneer er toevallen bijkomen, of dat het hoofd geen goeden weg volgt; maar dit gedeelte uitgezondert, en dat zonder toevallen, moet de vroedvrouw wanneer zig eenig ander deel voordoet, haar handen gebruiken om de verlossing te volvoeren; zoo als men in 't vervolg zien zal.

I. A F D E E L I N G.

Op wat wijze men de vrouw plaatzen moet in de verlosfingen van het tweede foort; en van de voorzorge die men gebruiken moet met de hand in de baarmoeder te brengen.

A. Hoe moet men een vrouw plaatzen, eer men een moeilijke verlosfing onderneemt?

A. Men legt de vrouw op een, op de volgende wijze toebereid bed: men plaatst het bed midden in de kamer, op die wijze dat men er onverhindert rondom zijn zaken doen kan; men legt eenig vast ligchaam, een plank bij voorbeeld, onder 't einde der matras, ten einde de vrouw te vaster legge; en zij met haar billen niet inzinke; dit bed verzorgd hebbende, spreid men er een laken over, 't welk aan 't voeten-einde tot de grond toe afhange; en men plaatst de kufens midden op het bed.

Op dit bed legt men de vrouw in diervoegen, dat zij op 't onder-einde maar half rust, er haar beenen door twee medehulpen ondersteund worden, of haar voeten op twee van elkander verwijderde stoelen, steunen, ten einde de vroedmeester zig tusfchen beide kan plaatzen; in dit laafte geval houden de twee hulpen de beenen en kniën vast, om te beletten dat de vrouw die niet bij elkander brengt. De fchou-
ders

ders en het hoofd rusten op de kussens, welke minder zijn moeten dan in een gewoone verlossing: om dat, hoe meer de vrouw waterpas legt, hoe gemaklijker het werk zal kunnen verrigt woden. Twee andere hulpen houden de vrouw aan de schouderen vast, om voor te komen dat zij niet oprijze, nog afschuive. De vrouw dus geplaatst zijnde, dekt men haar met een enkel laken, of deken, naar het jaargetij, in diervoegen, dat het laken tot op de beenen hange, ten einde zij niet bloot gesteld zij voor 't gezigt der hulpe, of zelfs voor de persoon die 't werk verrigt.

V. Welke voorzorgen moet men gebruiken met de hand in de baarmoeder te brengen, om 't kind te keeren?

A. Men moet voor eerst zoo de rok wijd genoeg is de mouwen opflaan, anderzints die uit doen; dat egter zoo goed niet is voor de vrouwen, welke dikwijls verschrikt worden, op 't aanzien van den toefstel die zommige menschen maken, welke haar klederen uittrekken, haar armen tot aan de schouderen naakt maken, een voorschoot voorbinden, enz. Dat schouwspel heeft eenige vrouwen in gevaarlijke stuipepen doen vallen: men moet zulks vermijden, te meer wijl het meeste dier voorzorgen onnodig zijn. 2. Voor dat men de hand in de baarmoeder brengt, moet men die met *pomade*, ongezoute boter, of olie besmeeren. 3. Begint men alleen met de toppen van eenige
vin-

vingers in de opening der schede te brengen, die zagtjes verwijderende, om er vervolgens de andere vingeren in te kunnen brengen, zeer langzaam met de hand voortgaande, zonder dezelve om schielijker voortgang te maken, te draaijen. 4. Wanneer deze hand tot in de schede gekomen is, brengt men de vingeren een voor een in den mond der baarmoeder, of wel alle te gelijk, naar de verwijdering die men ontmoet. 5. Men tragt alleen om in de tuschenpozing der weeën, den moedermond te verwijderen. 6. Wanneer de hand tot in de baarmoeder zal gekomen zijn, moet dezelve plat op het ligchaam van het kind, de vingers dicht bij elkander gevoegd, geplaatst worden. 7. Men vordert met de hand alleen in de tuschenpozing der weeën, zeer kleine bewegingen makende, uit vrees van de weeën aan te zetten. 8. Gedurende deze handgreep, plaatst men de andere hand, of die van een hulp op het bovenste van den buik der vrouw, om dus de baarmoeder vast te bepalen. 9. De gene die de hand in de baarmoeder brengt, moet zig dus plaatzen, dat die met den elleboog op een zijner knieën kan rusten. 10. Hij moet acht geven de hand niet in te brengen, dan na alvorens zijn nagels wel gekort te hebben, om het weefzel der baarmoeder niet te beledigen: eindelijk moet hij nog acht geven iets onder zijn voeten te leggen, op dat hij vast zitte, indien de omstandigheden zulks vereisfchen: om dezelve

rede vermeid men de vrouw te plaatzen op een bed daar rolletjes of wieltjes onder zijn, zoo men een ander krijgen kan.

II. AFDEELING.

Van de Verlosfingen in welke 't kind met de voeten vooruit komt; en de manier om de vrouwen in dit geval te helpen.

Wij hebben elders aangetoond, op wat wijze men de voeten in den mond der baarmoeder staande, konde erkennen; wij hebben daar te gelijk aangemerkt, dat haar gesteldheid tot vier hoofdplaatzen konde gebragt worden; de eene in welke de hielen naar de schaambeenderen der moeder zijn, die wij hier de eerste noemen zullen; een ander waarin de hielen naar het heiligbeen gekeerd zijn, die de tweede zijn zal; die gene, in welke de hielen links gekeerd zijn, zal het derde zijn; en de tegenovergestelde plaatsing de vierde.

V. Kan men de vier verschillende soorten van verlosfingen, waar in het kind met de voeten vooruit komt, niet aan de kragten der moeder alleen overlaten?

A. Er zijn veele gevallen waar in men het zoude kunnen doen, en men zou er regt toe schijnen te hebben door de waarnemingen van vrouwen, die in zulke omstandigheden, zonder hulp verlost zijn; egter is het zelfs in de allervoordeeligste omstandigheid nuttiger, de vrouw te helpen: wanneer zij eenige toe-
val-

vallen krijgt, moet men haar altijd helpen, en zomtjids is men zelfs verplicht om haar te verlossen, zonder iets van haar eigen kragten te verwagten.

V. Welke toevallen verplichten ons, om een vrouw in de verschillende plaatsingen der voeten, te verlossen?

A. De uitputting van haar kragten, herhaalde flauwten, sterke bloedstorting, of het uitvallen van den navelstreng, enz.

V. Wat moet een Vroedvrouw doen wanneer die toevallen plaats hebben?

A. De mond der baarmoeder heel zagt en verwijderd zijnde, moet zij de vliezen scheuren, zoo die nog niet gebroken zijn; de hand inbrengen om de voeten te krijgen, en die naar buiten te brengen; indien de moedermond niet genoegzaam geopend is, moet zij zagtjes te werk gaan, om die meer te verwijderen, en de voeten grijpen, zoo als in 't eerste geval.

Indien de navelstreng uitgevallen is, is het gevaar alleen voor het kind: zoo de mond der baarmoeder niet genoegzaam verwijderd is, en die nog hard is, moet men de vrouw op die wijze doen nederleggen, dat deszelfs bekken een weinig lager is als haar borst, en de streng zagtjes alleen tot in de schede terug te brengen, op dat die niet aan de lucht bloot gesteld zij, maar den omloop des bloeds onderhouden

worde; wanneer de mond der baarmoeder daar na wijder en agter zal geworden zijn, brengt men de hand in, om de voeten te grijpen, en de verlossing uit te voeren.

V. Wat moet men doen wanneer het kind maar met een voet vooruit komt?

A. Indien de vrouw geen toevallen krijgt, wagt men tot het been buiten het ligchaam der moeder gekomen is wanneer men daar aan trekt om het kind te halen; het andere been zal zig op den buik en borst van het kind kunnen plaatsfen, en op die wijze geen het minste hinder aanbrenge in de verlossing. Indien men veel moeite heeft, om het buiten 't ligchaam zijnde been, te doen vorderen, brengt men de hand langs de agterzijde van het been en dije, in de schede, en vervolgens in de baarmoeder, om het andere been te gaan zoeken, en met het eerste te gelijk uit te brengen.

V. Moet men wanneer de vrouw geen toevallen heeft, de voeten aan den mond der baarmoeder gaan halen?

A. Neen; in dat geval moet men wagten tot dat de voeten buiten 't ligchaam zijn, of ten minsten reeds tot in de schede gevorderd zijn.

EERSTE GESTELDHEID DER VOETEN.

V, Wat moet men in dit geval doen, de voeten buiten 't ligchaam gekomen zijnde?

A. Men vat die in eene hand, met een zagten droogen doek; de wijze hoe men die houd is onverschillig, als men die maar kan doen nederkomen: men trekt er aan, die teffens naar agter brengende, ten einde de billen te maklijker in de bovenste engte te doen gleijen; wanneer de knieën nu uitgekomen zijn, grijpt men de beenen boven dezelve vast, en men gaat voort in dezelve directie te trekken, tot dat de billen tot in de bovenste engte gevorderd zijn.

V. Wat moet men doen wanneer des kinds billen tot in de onderste engte gekomen zijn?

A. Dan moet men de dijen van het kind zoo dicht aan de schamelheid der vrouw vast vatten, als mogelijk is, en aan dezelve, terwijl men ze in deze engte doet gleijen, een schuinsche plaatsing geven; dat is te zeggen, eene der heupen van het kind, onder den steel van 't schaambeen en 't zitbeen der eene zijde brengen, op dat de andere zig ter zelve tijd omtrent de zitbeens - keep der tegenovergestelde zijde plaats. Door deze schuinsche plaatsing komt men voor, dat het hoofd niet met zijn grootste lengte, in de kleinste wijde van deze engte valle. Wanneer men deze plaatsing aan de billen gegeven heeft,

brengt men dezelve uit, door aan de dijen min of meer sterk te trekken, naar den tegenstand die men ontmoet.

V. Waar moet men op letten, wanneer de billen geheel uit gekomen zijn, voor dat men die verder doet nederdalen?

A. Wanneer de billen tot in de schamelheid, of geheel daar buiten gekomen zijn, is de inplanting van den navelstreng aan den buik reeds tot in de scheede gevorderd; dan is de streng door den mond der baarmoeder, op het ligchaam van het kind, min of meer gekneld; somtijds staat de navel zelfs gespannen of getrokken; in dit oogenblik moet men het gedeelte van de romp van het kind dat buiten is, met de eene hand ondersteunen, en eenige vingers van de andere hand in de scheede brengen, volgende den buik van het kind, tot dat men de streng een weinig boven deszelfs inplanting kan vatten, om er een gedeelte van uit te halen, en daar door de spanning van den navel, of wel deszelfs geheele afscheuring voor te komen: men moet dezelve oplettendheid van tijd tot tijd gebruiken, naar mate dat het ligchaam van het kind vordert.

Wanneer men de streng een weinig uitgehaald heeft vat men het ligchaam van het kind, het digste bij de schamelheid der vrouw als mogelijk is, door de vingers der beide handen, op 't voorste gedeelte van het
kind

kind en de duimen boven deszelfs billen te plaatzen; terwijl men het kind bestendig met een doek vast houdt: dan trekt men, terwijl men de onderste ledematen beurtwijze regts en links bestiert, maar teffens ook van boven, nederwaarts, en van beneden opwaarts; dat is te zeggen, dat wanneer men door de eerste beweging die deelen naar de plooi der regter lies van de vrouw brengt, dat men de tweede die aan de eerste strijdig moet wezen, bestiert in een lijn die onder de linker dije der vrouw zou doorgaan; en deze bewegingen herhaalt men over en weder; terwijl men de handen van tijd tot tijd dicht aan de schamelheid der vrouw vervat, tot dat de schouders zig uitwendig beginnen te vertoonen wanneer men de armen uithaalt.

V. Is 't noodzakelijk om de armen van 't kind uit te halen, en op wat wijze doet men zulks?

A. Over de noodzakelijkheid van het uithalen des kinds armen komen alle Vroedkundigen niet over een; de eene prijzen zulks aan, terwijl de andere het verbieden, en deze voorzorg niet alleen als onnut, maar zelfs als gevaarlijk beschouwen; dan het gevoelen dezer laatste op niets, dan een ingebeelde vrees rustende, verdient niet dat men er acht op geve. 't Is altijd voordeelig dat men die uithaale, offchoon het niet altijd noodzakelijk is.

Wat nu de wijze betreft om zulks te doen, begint men altijd met den genen die 't verfte gevorderd is:

wanneer het den genen is, welke onder de vereeniging der schaambeenderen zit, brengt men het ligchaam van het kind naar agter en een weinig op zijde, men ondersteunt het met eene hand, te weten met de linker zoo 't voorste gedeelte van het kind links gekeerd is, en met de regter hand, wanneer het regts gekeerd is; vervolgens trekt men met den voorsten vinger en duim van de andere hand aan de schouder, om die lager te doen dalen, daarna brengt men den voorsten en middelsten vinger in de schede, om de toppen derzelve in de bogt van den elleboog te plaatsen, welke men door daar op te drukken doet nederdalen en uitkomen (1).

V. Wat moet men doen na dat de armen van het kind uitgehaald zijn?

A. Men

(1) Men moet in 't doen dezzer handgreep acht geven den arm over de borst van het kind keerende, uit te halen, en aie niet naar den rug van het kind toe wenden: insgelijks moet men vermijden de vingers, die wij zeggen in de schede te brengen, tusfchen den hals van het kind, en den arm die men uitbrengen wil, te doen doorgaan; wijl men meer moeite zou hebben, en den opperarm ligtelijk zou kunnen breeken.

Wanneer men den arm die naar agter of naar het heiligbeen is, wil uithalen, brengt men het ligchaam van het kind een weinig naar boven en op zijde, men ondersteunt het met eene hand, terwijl men met de andere dezelve handgreep verrigt, als omtrent den eersten gezegd is.

A. Men onderzoekt naar de gesteldheid van het hoofd in de holligheid van het kleine bekken; gemeenlijk blijft het aangezigt op zijde, 't welk men in de bogt van het heiligbeen moet brengen, op dat de grootste lengte van het hoofd tusfchen het staartbeen, en de vereeniging der fchaambeenderen valle: om deeze voordeelige plaatsing aan het hoofd te geven, brengt men wanneer het aangezigt van het kind naar de regter zijde der moeder gekeerd is, de vier vingeren der regter hand in de fcheede, tusfchen deszelfs agterfte gedeelte en de zijde des kinds hoofd dat daar legt; men brengt die vervolgens verder naar de regter zijde, om die over het aangezigt van het kind te buigen, 't welk men daar na naar het heiligbeen toe haalt, terwijl men met de andere hand de romp van het ligchaam draeit, om des kinds rug naar boven, en deszelfs nek onder de vereeniging der fchaambeenderen te brengen. Wanneer het aangezigt van het kind naar de linker zijde van het bekken gekeerd is, bedient men zig van de linker hand om de beschreeve handgreep te verrigten.

Na deze plaatsing aan het hoofd gegeven te hebben, plaats men aan ieder zijde der neus een vinger, terwijl men het ligchaam van het kind, op het binnenste van die hand, en den voor-arm in een doek omwonden laat rusten, plaatsende de andere hand op den rug van

't kind; dan ligt men de romp van het kind een weinig naar den venus-heuvel op, dezelve vervolgens nederwaards brengende, en met de vingers die aan de zijden der neus geplaatst zijn, een weinig trekkende, om de kin buiten te brengen: terwijl het ligchaam van het kind nu op die wijze gebogen is, vat men deszelfs hals tusfchen den voorften en middelften vinger van die hand welke op den rug geplaatst was, dan ligt men de romp op, die beurtelings regts en links bewege-
gende, daar aan trekkende tot dat de voorhoofds knob-
bels uitgekomen zijn, op welke men dan de vingers die aan de zijden der neus geplaatst waren stelt, om het hoofd geheel uittebrengen.

V. Kan men wanneer het hoofd van het kind tot in de holligheid van het kleine bekken gekomen is, niet een of twee vingers in den mond van 't kind brengen, in plaats van die aan de zijde der neus te plaatzen?

A. Het grootste gedeelte der Vroedkundige prijzen het aan; maar die manier kan gevaarlijk worden wanneer er moeite is om het hoofd te verlossen.

TWEEDE GESTELDHEID DER VOETEN.

V. Wat moet men doen wanneer de voeten van het kind in die gesteldheid zijn uitgekomen, dat de

tee-

teenen naar de schaambeenderen der moeder gekeerd zijn?

A. De bijzonderste oplettenheid die men gebruiken moet, is om naar mate dat de voeten uitkomen de teenen naar onder te bestieren, ten einde men het aangezicht van het kind naar de linker of regter zijde van het bekken brengt, om dus voor te komen dat de kin niet op de vereeniging der schaambeenderen stuite; daar na eindigt men de verlosning als in de eerste gesteldheid.

V. Hoe gedraagt men zig wanneer in de tweede gesteldheid der voeten de billen reeds uitgekomen zijn?

A. In deze omstandigheid waar in de buik naar boven is, moet men aanstonds tragten die naar beneden en een weinig op zijde te brengen; zoo als in de eerste gesteldheid; ten einde de verlosning op dezelve wijze te kunnen volvoeren. Om dit te verrigten brengt men de vier vingers der beide handen in de scheede, de eene op de buik van het kind, en de andere boven deszelfs billen, daar na haalt men de romp van het kind een weinig nederwaarts, 't welk men ook aanstonds zoo ver te rug duwt, als men het uitgehaald heeft: deeze bewegingen herhaalt men eenige rijzen agter malkander, eer men beproeft om den buik naar de aangeweze plaats te bestieren; vervolgens voortgaande brengt men den buik naar de regter zijde van het bekken en een weinig agterwaarts,
en

en men eindigt de verlossing zoo als boven gezegd is (1)

V. Wat moet men doen wanneer de kin van het kind op het schaambeen der moeder haakt en te rug gehouden wordt, en deszelfs agterhoofd op het bovenste gedeelte van het heiligbeen rust?

A. Dat geval is doorgaans ongelukkig voor het kind, inzonderheid wanneer men reeds met het lichaam getrokken heeft om het hoofd te doen nederkomen. Men moet eerst beginnen met deszelfs plaatsing te veranderen: om daar toe te komen brengt men de linker hand in de scheede, doende dezelve langs het agterste gedeelte van den hals des kinds inglijen, tot dat de toppen der vingeren onder het agterhoofd gekomen zijn, 't welk men aanstonds zoo veel als mogelijk is, weg stoot, om de vingers vervolgens op de linker zijde van het hoofd te brengen, en het naar de regter zijde der moeder te schuiven; indien men ondertuschen gewaar wierd, dat men het agterhoofd gemaklijker naar de linker zijde der vrouw kon brengen, behoort men zulks te doen, door de vingeren op de regter zijde van het hoofd te plaatzen. Gedurende deze handgreep, moet men wel zorg dragen,

(1) Na deze handgreep moet men den arm van het kind, welke naar onder is, altoos het eerste uithalen.

gen van dezelve beweging aan het ligchaam van het kind te geven, die men aan het hoofd geeft.

Wanneer men het hoofd in deze goede plaatsing gebragt heeft, eindigt men de verlossing als voren. (1)

V. Zou men deze kwade plaatsing van het hoofd niet kunnen veranderen door het ligchaam van het kind dat buiten is alleen om te draeijen?

A. Die handgreep moet men niet eens beproeven, want men zou zig ligtelijk kunnen bedriegen, door de gemaklijkheid met welke men het voorste gedeelte van het kind naar onder zou brengen, indien men zig inbeelde, dat het hoofd denzelven weg gevolgd was. Deze dwaling zou aanleiding geven, om den romp van het hoofd af te scheiden; waar door een vrij moeilijker omstandigheid te weeg gebragt zou worden.

DERDE GESTELDHEID DER VOETEN.

V. Wat heeft men op te merken in het halen van een kind, welkers hielen naar de linker zijde van het bekken gekeerd zijn?

A. Deeze plaatsing heeft minder oplettenheid nodig dan de twee voorgaande. Wanneer de billen uitgekomen zijn, bestiert men de heup, welke on-

(1) Deze handgreep is zeer moeilijk om uit te voeren; zij is pijnlijk voor de moeder, gevaarlijk voor het kind, zoo het leeft, en afmattende voor de gene die ze verrigten moet.

onder de vereeniging der schaambeenderen is, een weinig op zijde, en naar den steel van 't regter schaambeen; vervolgens eindigt men de verlossing naar gewoonte.

VIERDE GESTELDHEID DER VOETEN.

V. Hoe verrigt men de verlossing wanneer de hiel en naar de regter zijde van het bekken gekeerd zijn?

A. Men houd het zelve gedrag als in de derde gesteldheid, met dat onderscheid, dat men de heup, welke onder de vereeniging der schaambeenderen zal uitkomen, naar de linker zijde van dezelve vereeniging bestiert.

III. A F D E E L I N G.

Van de Verlossing wanneer het kind met de knieën vooruit komt.

V. Hoe onderscheid men de knieën aan den moedermond?

A. In dit geval vind men een of twee ronde gezwellen in den mond der baarmoeder. Wanneer er niet meer als een knie is, kan men die ook voor den elleboog van het kind beschouwen, maar op dat men zig in dit geval niet bedriege, brengt men een vinger zoo diep in, tot dat men andere deelen ontmoete, zoo als de voeten, of de teeldeelen.

V. In

V. In hoe menigerlei gesteldheden kunnen zig de knieën in den mond der baarmoeder voordoen?

A. Men kan vier hoofd-gesteldheden onderscheiden, waar toe alle de overige kunnen gebragt worden.

In de eerste, zijn de beenen van het kind agter de schaambeenderen der moeder, en het voorste gedeelte der dijën naar het heiligbeen gekeerd.

In de tweede, zijn de beenen naar het heiligbeen, en het voorste gedeelte der dijën, naar de schaambeenderen.

In de derde, rusten de beenen op de linker zijde van het bekken der moeder, en het voorste gedeelte der dijën naar de regter zijde gekeerd.

In de vierde zijn de beenen naar de regter zijde, en het voorste gedeelte der dijën naar de linker zijde toe.

V. Kan de verlosfing door de kragten der moeder alleen geschieden, wanneer het kind met de knieën vooruit komt?

A. Ja, en bijna zoo gemaklijk als wanneer het met de voeten vooruit komt: maar niet tegenstaande dat moet men de verlosfing niet aan de kragten der moeder overlaten.

V. Hoe moet een Vroedvrouw zig dan in dit geval gedragen?

A. Indien de vrouw geen toevallen heeft, wanneer zig de beide knieën aan den mond der baarmoeder voordoen, wagt men zoo lang tot dat de knieën bui-

ten het ligchaam, en de voeten uitgekomen zijn; om de verlossing op dezelve wijze te eindigen, als of deze laatste voor uit gekomen waren.

V. Komen de knieën altijd makkelijk naar buiten?

A. Neen, zij stuiten somtijds op het onderste gedeelte van het heiligbeen, en zelfs somtijds op den bilnaad: wanneer men ze in dit geval niet buitenwaarts bestiert, word haar uitgang moeilijk, en zelfs gebeurt het wanneer het bekken wijd is, dat zig de voeten het eerste den weg banen. Om het uitkomen der knieën te verhaasten, wanneer die tot in de scheede nedergedaald zijn, moet men er geduurende eenige weeën twee vingers onder brengen, en dezelve naar de vereeniging der schaambeenderen bestieren.

V. Zoo er zig maar een knie in de scheede bevind, moet men dan de tweede gaan zoeken om de verlossing te eindigen?

A. Dit moet men niet doen ten zij men veel moeite heeft om de eerste te doen nederdalen, wjl het mogelijk is de verlossing uit te voeren door alleen aan die eerste te trekken. Indien men moeite krijgt, brengt men eene hand in de baarmoeder, de binneste zijde der dije die reeds in den mond van dit ingewand staat, volgende; dan ontmoet men de andere knie of voet aanstonds, welke men dan mede uitbrengt.

V. Wanneer de vrouw een geweldige bloedstorting heeft; of dat zij herhaalde flauwtens, of stuipen krijgt,

of

of wel dat de navelstreng uitgevallen is, moet men dan nog wagten om de vrouw te helpen, gelijk het eerste geval?

A. Wijl het minste uitsfel in alle deeze gevallen gevaarlijk zou kunnen worden voor de moeder, of voor het kind, en zomtjids voor een en ander te gelijk, moet men de vrouw op het allerspoedigste verlossen: tot dat einde brengt men eene hand in de scheede, men plaatst de vingers zamen vereenigd aan de buiten zijde van de knie en dije, van de eene zijde, en den duim op de andere knie; men beweegt die zagtelijk om dezelve tot in de scheede mede te nemen, en vervolgens buitenwaards te brengen. Wanneer men veel moeite heeft om zulks met eene hand uit te voeren, brengt men een strik in de kneep van het een been om dus een vaster greep te hebben.

V. Op wat wijze legt men dien strik?

A. Men neemt een gaarne lint van ongeveer een el lang en een duim breed, 't welk men dubbel toevoud; men plaatst de punt van den voorsten vinger in de plooi op die wijze, dat er den top des vingers door gedekt is; dan brengt men de hand in de scheede en steekt den vinger tuschen het been en de dije, in de kneep van het been door, wanneer het uiterste des vingers tot aan de andere zijde der knie gekomen is; houd men het lint daar met den duim vast, die men daar gereed heeft; daar na trekt men den voor-

ften vinger te rug, met welken men vervolgens het lint in de kneep van het been voortstoot, zoo lang tot dat men het van de andere kant met een ander vinger en den duim vatten en uitbrengen kan: daarna neemt men de beide einden van het lint in de eene hand, om dus aan de knie te trekken, terwijl men de andere knie met twee vingers der andere hand vat, en na zig haalt.

Wanneer men de knieën op die wijze uitgebragt heeft, en de voeten mede uitgebragt zijn, behandelt men het overige der verlossing ingevolge de gesteldheid der voeten welke plaats heeft.

Deze handgreep kan men in de vier onderscheidene gesteldheden der knieën, wanneer het vereischt wordt verrigten.

IV. A F D E E L I N G.

Van de verlossing wanneer het kind met de billen vooruit komt.

V. Uit welke teekenen weet men dat het kind met de billen voor komt?

A. Wanneer dit gedeelte voorkomt vind men op den mond der baarmoeder een zagt gezwel, dat door eene diepe groef in tweeën verdeeld is, in welke men den aars, en de teeldeelen kan onderscheiden.

V. Hoe veel onderscheidene gesteldheden der billen hebben er op den moedermond plaats?

A. Men

A. Men kan er hoofdzakelijk vier stellen, waar toe alle de overige kunnen gebragt worden.

In de eerste is de rug van het kind tegen de voorste deelen der baarmoeder; en de buik naar de agterste.

In de tweede is de buik naar voren; en de rug naar agter.

In de derde is de rug naar de linker zijde der baarmoeder; en de buik naar de regter zijde gekeerd.

In de vierde is de rug naar de regter zijde; en de buik naar de linker zijde gekeerd.

V. Hoe moet zig een Vroedvrouw gedragen, wanneer het kind met de billen voor uit komt?

A. Zij moet door de vrouw te onder slaan, tragten te ontdekken, of de billen van het kind met betrekking tot de ruimte van het bekken, groot zijn of niet. Indien dezelve klein zijn, en merklijk neder dalen, moet zij wagten tot dat die op de onderste engte, of zelfs buiten gekomen zijn, in 't eerste geval, in welke zij maar tot op de onderste engte gevorderd zijn, brengt de Vroedvrouw de twee voorste vingers van ieder hand in de scheede, plaatsende dezelve op de heupen van het kind, om die dus tot in de schamelheid en naar buiten te helpen, tot dat zij die met de beide handen in een doek kan vatten: deze dan in de eerste gesteldheid zijnde, bestiert zij den buik, naar de linker of regter zijde, zoo als wij 't in de eerste gesteldheid der voeten aangeprezen hebben.

Indien de billen in de tweede gesteldheid zijn, moet de Vroedvrouw tragten zoo dra die uitgekomen zijn, om den buik van het kind naar onder en een weinig op zijde te draeijen, gelijk als in de tweede gesteldheid der voeten.

Het zelve moet zij doen wanneer zij die in de derde, en vierde gesteldheid uitgebragt heeft. (1)

Wanneer de billen groot zijn, en men zig door 't onderflaan daar van verzekerd heeft, moet men zulks niet aan 't werk van de natuur overlaten; maar in dat geval, zoo als ook wanneer de vrouw toevallen krijgt, het kind met de voeten halen.

V. Moet men zoo dra men ontdekt heeft dat de billen heel groot zijn, het kind met de voeten gaan halen?

A. Neen; in dat geval moet men wagten, tot dat de mond der baarmoeder en de uitwendige deeldeelten geschikt zijn, tot het maklijk inbrengen der hand, en dat die behalven dat door haar spanning geen tegenstand bieden aan den uitgang van het kinds ligchaam,

en

(1) *In alle deze gevallen moet men zig wagten van te beproeven om de voeten uit te halen, zoo dra de billen buiten gekomen zijn, en men den vinger tusfchen de dijen en den buik van 't kind kan inbrengen: men moet wagten tot dat het ligchaam zoo ver gevorderd is, dat de voeten zig van zelfs los maken.*

en vooral van het hoofd. Zommige Vroedkundige zeggen dat zoo dikwijls als de billen voor komen, men de verlossing moet *dwingen* (*), maar dien raad is niet genoegzaam overwogen, en men behoort zig wel te wagten, die te volgen.

Wanneer er toevallen zijn, kan het minder uitstel lijden als in het eerste geval.

V. Op wat wijze haalt men de voeten in de eerste gesteldheid der billen?

A. Men brengt de rechterhand (bij voorkeuze) in de scheede, de vingers tusfchen de dijën van het kind, en het agterfte gedeelte der baarmoeder in glijende; tot dat men de voeten, welke op het onderfte gedeelte der borst gebogen zijn, bereikt; waar van men er een vast grijpt, en in de scheede brengt: daarna haalt men den tweeden op dezelve wijze; of men eindigt de verlossing met het eerste been; dit kan men des te geruster doen, om dat het andere been over den buik en borst uitgestrekt legt, en dus weinig hinder toebrengen zal.

Men kan de voeten nog krijgen door de hand langs de heup van het kind die aan de linkerzijde der baarmoeder legt, in te brengen; naar mate deze hand dieper in komt, drukt men de billen naar den rechter
darm-

(*) BRUSQUER.

darm-beens put, terwijl men door met de andere hand op den buik der vrouw te drukken, den bodem der baarmoeder links doet overhellen; daar na laat men de eerst genoemde hand langs de dije van het kind glijen, tot men aan den voet komt, die men gelijk in het eerste geval haalt.

V. Op wat wijze haalt men de voeten, en hoe verrigt men de verlossing in de tweede gesteldheid der billen?

A. In deeze gesteldheid kan men zig insgelijks van de regter hand bedienen, men brengt die tusfchen de linker zijde der baarmoeder en het kind in, drukkende de billen boven de bovenste engte, en te gelijk, naar mate de hand dieper inkomt, naar den regter darm-beens put; vervolgens loopt men met de vingers over de dije van het kind, die op den buik, en onder het voorste gedeelte der baarmoeder uitgestrekt legt: wanneer men tot aan den voet gekomen is, vat men die, en brengt die in de scheede, acht gevende, om de billen van tijd tot tijd weg te drukken, om die daar door des te meer te verwijderen; daar na haalt men den tweeden voet, of wel vergevoegt men zig met den eersten, zoo als wij in de eerste gesteldheid aangemerkt hebben.

Deze handgreep kan men nog maken, door de vrouw op de linker zijde te doen leggen; of om zoo dra men den voet gevat heeft, de baarmoeder met de

de andere hand naar de linker zijde over te drukken.

V. Hoe haalt men de voeten in de derde en vierde gesteldheid?

A. In de derde gesteldheid brengt men de linker hand in de baarmoeder, tusschen de regter zijde van dit ingewand, en het agterste gedeelte der dijën voortgaande; en men drukt de billen naar de linker darmbeens-put der vrouw: de voeten bereikt hebbende, vat men er een, of beide te gelijk, en haalt die in de scheede; acht gevende om de billen van tijd tot tijd met het agterste der hand weg te drukken.

In de vierde gesteldheid brengt men de regter hand tusschen de linker zijde der baarmoeder, en de dijën van het kind in, men drukt de billen naar de regter darmbeens-put; voortgaande met de vingers over de dijën en beenen, tot als men de voeten, 't zij beide te gelijk, of ieder afzonderlijk kan vatten, om die in de scheede te brengen; dezelve oplettenheid gebruikende als in de derde gesteldheid, om de billen van tijd tot tijd weg te drukken.

In de vier gesteldheden welke wij verhandeld hebben, moet men de verlossing verder verrigten, zoo als er in de afdeeling in welke het kind met de voeten voor uit komende beschreven is.

V. AFDEELING.

Van het kind met de kruin voor komende, en van de oorzaken welke verpligten de verlossing te doen door het kind met de voeten te halen.

V. Door welke teekenen onderscheid men de kruin op den mond der baarmoeder, en in hoe veelërlei gesteldheden kan die zig daar voordoen?

A. Die teekenen zijn elders verhandeld; het zijn de naden, fontanellen, enz.

De gesteldheden in welke de kruin zig aan den moedermond kan voordoen, kan men wederom tot vier voorname brengen.

In die welke wij de eerste noemen staat het agterhoofd agter de vereeniging der schaambeenderen, en het voorhoofd naar het heiligbeen.

In de tweede, is het agterhoofd naar het heiligbeen, en het voorhoofd naar de schaambeenderen gekeerd.

In de derde is het agterhoofd naar de linker zijde van het bekken, en het voorhoofd regts gewend.

In de vierde is het agterhoofd regts, en het voorhoofd links.

V. Welke redenen verpligten ons om het kind te keeren, of het met de voeten te gaan halen, wanneer het de kruin voordoet?

A. Voor

A. Voor eerst de groote zwakheid der vrouw; 2. zoo zij herhaalde flauwtens krijgt; 3. sterke bloedstorting; 4. stuipen; 5. 't uitvallen van den navelstreng; 6. zomtjids ook om dat er tweelingen zijn, vooral wanneer het tweede zoo geplaatst is dat het het uitkomen verhindert aan dat gene 't welk met de kruin voorkomt; 7. zoo ook nog de engte van het bekken, en het vast gehegt zijn van den moederkoek op den mond der baarmoeder enz.

V. Kan men de voeten altijd krijgen wanneer deze toevallen plaats hebben?

A. Neen; 't is maar alleen mogelijk in die gevallen in welke het hoofd nog niet tot in de schede gekomen is (1); want wanneer het tot in de schede gevorderd is, kan men het als buiten de baarmoeder zijnde, niet meer boven de bovenste engte terug duwen, zonder zig bloot te stellen om onherstelbare wanorders te begaan; indien in dat geval het hoofd niet schielijk neder komt, is de tang het geschiktste middel, om de verlossing te eindigen.

E E R-

(1) Men moet opmerken dat het hoofd van het kind, ofschoon reeds op de anderste engte, egter nog in de baarmoeder kan zijn; in dit geval kan men het nog terug brengen, en met de voeten halen.

E E R S T E G E S T E L D H E I D.

V. Hoe moet men te werk gaan om de voeten te halen, en de verlossing te eindigen in de eerste gesteldheid des hoofds?

A. Men bediene zig van de regterhand, welkers vingers men vereenigd in de schede brengt, op die wijze dat derzelver rug of buitenste zijde naar onder of naar het heiligbeen gekeerd zij, en de inwendigste zijde naar het schaambeen, men plaatst derzelver toppen op de knobbels van het voorhoofd, welke op het heiligbeen rusten; men verheft die tot boven de bovenste engte; vervolgens gaat men voort met de hand op dezelve in te brengen, tot dat die op het aangezicht gekomen is, dan drukt men het hoofd naar de regter zijde, acht gevende om het met die hand met welke men het vast heeft zoo te draaijen dat het aangezicht een weinig naar de linker zijde van het bekken gekeerd is. Wanneer men deze plaatzing aan het hoofd gegeven heeft, loopt men met de vingers langs de zijde van het kind welke tegen het agterste gedeelte der baarmoeder geplaatst is, tot dat men de heup bereikt heeft; van waar men langs de buitenzijde der dije, voortgaat tot aan de knie op welkers inwendigste gedeelte men den duim plaatst, terwijl men met de andere vingers tot aan den voet voortgaat, om die naar den mond der baarmoeder te
breu-

brenghen, 't geen men doet met zoo dra men den voet gevat heeft, de hand terug te halen.

Wanneer men den eersten voet naar den mond der baarmoeder gebragt heeft; brengt men de hand voor de tweede reis in de baarmoeder, het agterste gedeelte van het been en dije des nedergebragten voet volgende, tot dat men den anderen voet met de vingers kan vatten, om die mede naar den mond der baarmoeder te brengen daar men den eersten gelaten heeft; dan trekt men met de beide beenen te gelijk, om die verder te doen nederdalen; indien men moeite krijgt laat men de beenen los om het hoofd eerst weg te duwen en 't zelve van de bovenste engte te verwijderen, daar na tragt men op nieuws om de voeten nederwaards te brengen, en indien dezelve zwarigheden nog plaats hebben, duwt men het hoofd voor de tweedemaal weg: wanneer de voeten tot buiten 't ligchaam gekomen zijn, legt men indien 't nodig is om een derzelve een strik, dan brengt men de linker hand tot aan den mond der baarmoeder om voort te gaan met het hoofd van de bovenste engte te verwijderen, terwijl men door middel van den strik bij de voeten trekt: wanneer men op deze wijze te werk gaat zal men de billen van het kind tot in de bovenste engte neder brengen, zonder de beentjes eenig geweld aan te doen; en daar na eindigt men de verlossing als in die gevallen in welke het kind met de voeten vooruit komt.

V. Op wat wijze legt men den strik om 't been?

A. Wanneer de voet buiten is, of in de schamelheid staat, is 't makkelijk om van gaarne lint een strik om 't been te leggen, door de lis of strik om den voet te doen: maar wanneer die nog in de schede is, trekt men die met de eene hand nederwaarts, terwijl men er met de andere hand den strik omdoet.

TWEEDE GESTELDHEID.

V. Op wat wijze haalt men de voeten in de tweede gesteldheid?

A. De regter hand in de schede brengende dawl men het hoofd boven de bovenste engte, beginnende met het voorhoofd, 't welk op de schaambeenderen der moeder rust; vervolgens brengt men de hand langs die kant van het aangezicht die aan de zijde der moeder geplaatst is, in, om dus het hoofd op de regter darmbeens-put te brengen, het aangezicht een weinig links bestierende, en acht gevende om de vingers wel zamengevoegt te houden: wanneer men nu deze plaatsing aan het hoofd gegeven heeft, brengt men de hand verder op de heup en dije die naar onder is; men drukt op die dije, terwijl men de vingers weg trekt naar de knie, ten einde om dezelve geheel op den buik te buigen; men brengt den duim op de binnen zijde der knie, terwijl men de andere vingers op den voet plaatst om die naar den mond der baarmoeder te brengen;

ver-

vervolgens brengt men de hand op nieuws in, om den tweeden te halen, en de verlossing zoo als in de eerste gesteldheid te eindigen.

D E R D E G E S T E L D H E I D .

V. Op wat wijze haalt men de voeten in de derde gesteldheid?

A. Deze gesteldheid die veel gemeender dan een der voorgaande is, is ook de maklijkste ter uitvoering van de nodige handgreep om de verlossing te doen; maar men moet acht geven dat men de linker hand in de baarmoeder brengt; wijl het moeilijk zijn zou, om de voeten met de regter te vatten: 't zou zelfs zomtjids onmogelijk zijn, indien het water reeds lang afgelopen was geweest.

In deze gesteldheid drukt men het hoofd, de linker hand in de baarmoeder brengende, boven de bovenste engte, en vervolgens naar de linker darmbeens-put; men bestiert deze hand tusfchen de regter en eenigzints de agterste zijde der baarmoeder, en de linker zijde van het kind, die daar legt: wanneer de vingers tot op de heup en dije gekomen zijn, brengt men dezelve naar den voet, om die naar den mond der baarmoeder te halen, vervolgens haalt men den tweeden voet; en men verrigt de verlossing; acht gevende, op het gene wij in de eerste gesteldheid gezegd hebben.

V I E R .

VIERDE GESTELDHEID.

V. Verschilt de wijze van verlossen in de vierde gesteldheid veel van die wij in de derde beschreven hebben?

A. Het grootste onderscheid legt daar in, dat men deze handgreep met de regter hand moet verrigten; om dat men zomtjids in die met de linkerhand te willen doen, onoverkomelijke zwaarigheden zou ontmoeten.

Naar mate dat men met de regter hand in de baarmoeder vordert, duwt men het hoofd terug, het zelve te gelijk naar de regter darmbeens-put der moeder bestierende; daar na de regter zijde van 't kind, die onder is, volgende, haalt men de voeten, en verlost de vrouw als in de eerste gesteldheid.

V. Moet men zoo dikwijls als men een kind met de voeten zal halen, beginnen met die het eerste uit te brengen, welke tegen het agterste gedeelte der baarmoeder legt?

A. Men moet in de vier gesteldheden welke wij verhandeld hebben, den weg welke wij beschreven hebben volgen in 't uitbrengen der voeten: maar wanneer het gebeurt dat het been 't welk tegen het agterste gedeelte der baarmoeder legt, tuschen het andere been en dije wordt belemmerd of tegen gehouden, moet men met den voet van 't laatstgenoemde been beginnen.

VI. AFDEELING.

Van de verlossing waar in het kind met het aangezicht voor komt.

V. Hoe erkent men het aangezicht wanneer zig dat op den mond der baarmoeder voordoet?

A. Wanneer men de vrouw onderflaat na dat de vliezen gebroken, en 't water afgelopen is, (en zelfs te voren) ontdekt men aan den mond der baarmoeder een ongelijk gezwel, waar op men de neus, den mond, den rand der oog-holtens, de kin, enz. onderscheid.

V. In hoe veel gesteldheden komt het aangezicht voor?

A. Voornamentlijk in vier.

In de eerste is het voorhoofd van het kind op de schaambeenderen der moeder, en de kin naar het heiligbeen geplaatst.

In de tweede, is de kin op de schaambeenderen, en het voorhoofd op het heiligbeen,

In de derde, is het voorhoofd naar de linker zijde van 't bekken, en de kin naar de regter.

In de vierde is het voorhoofd regts en de kin links.

V. Kan de verlossing door de kragten der moeder geschieden, wanneer zig 't aangezicht op den mond der baarmoeder voordoet?

A. Neen, ten zij het hoofd des kinds met betrekking tot het bekken zeer klein zij: anderzints moet men de hand gebruiken.

V. Moet

V. Moet men het kind altijd met de voeten halen wanneer het aangezigt voorkomt?

A. Neen, indien 't water maar zedert kort afgelopen is, de vrouw vlug en sterk is, en dat zij geen toevallen heeft, kan men de kruin van het hoofd in een goede gesteldheid brengen, en de rest aan de zorg van de natuur overlaten. De handgreep is in der waarheid zomtjids moeilijk; maar men moet het altijd beproeven, en zoo het niet lukt, haalt men het met de voeten.

E E R S T E G E S T E L D H E I D,

V. Hoe moet men te werk gaan om in de eerste gesteldheid van het aangezigt, de kruin van het hoofd in eene goede plaatsing te brengen of om het kind met de voeten te gaan halen?

A. Men brengt de vier vingers van de regter hand in de schede, derzelve toppen aan de zijden der neus plaatsende, om de kin boven het heiligbeen te duwen, vervolgens haalt men die terug, en plaatst die op de voorhoofds knobbels, om dezelve mede terug te duwen, waar mede men voortgaat, tot dat de vereeniging van den pijl en winkel-naad, bovenden mond der baarmoeder zig vertoone, waar na men de verlossing aan de kragten der moeder overlaat.

Wanneer deze handgreep te moeilijk is om uit te voeren, of dat de vrouw door de langduurigheid van

den

den arbeid reeds verzwakt is, of eindelijk dat zij toevallen krijgt, moet men het kind met de voeten halen.

Om dit te verrigten brengt men de rechte hand in de baarmoeder, tot dat de vingers onder de kin van het kind gekomen zijn, dan verwijdert men de vingers een weinig van malkander, om het aangezicht met des te meer vastigheid te kunnen vatten, en het hoofd naar de rechte darmbeens - put der moeder te brengen: in het hoofd dus te verplaatzen geeft men acht de hand op die wijze te draaijen dat de duim voor de vereeniging der schaambeenderen komt, en dus raakt het aangezicht door deeze beweging naar de linker zijde der moeder gekeerd; vervolgens brengt men de hand op het zijdelijke gedeelte van het kind, 't welk op het agterste gedeelte der baarmoeder rust om aan de heup te geraken, van daar aan de knie en voet welke men naar den mond der baarmoeder brengen wil. Na dat men de beide voeten gehaald heeft, eindigt men de verlossing zoo wel als wij elders gezegd hebben.

T W E E D E G E S T E L D H E I D.

V. Wat moet men doen om de verlossing in de tweede gesteldheid van 't aangezicht te verrigten?

A. De zwaarigheid om het hoofd in een voordelige plaatsing te brengen, wanneer het aangezicht zig in de tweede gesteldheid voordoet, zelf in het oogen-

blik dat het water zig ontlast moet ons altijd aanzetten om het kind met de voeten te halen: tot dat einde brengt men de regter hand in de baarmoeder, men plaatst die aan de zijde van het hoofd welke tegen de linker zijde van dit ingewand legt, ten einde men het hoofd naar de regter darmbeens-put schuiven kan; vervolgens loopt men met de vingers over de borst van het kind, van daar op de regter heup enz. om de voeten zoo als in de eerste gesteldheid te halen, en de verlossing op dezelve wijs te verrigten.

D E R D E G E S T E L D H E I D .

V. Hoe verrigt men de verlossing in de derde gesteldheid des aangezichts?

A. Wanneer die plaats heeft, en de vrouw geen toevallen heeft, kan men beproeven om het hoofd in een voordeelige plaatsing te brengen: tot dat einde begint men met de kin die boven de knobbelagtige uitwas van het regter zitbeen rust, weg te duwen; daar na het voorhoofd, tot dat de vereeniging van den pijnnaad met den winkel-naad, naar de knobbel des linker zitbeens gedaald is, waar na men het overige aan de kragten der moeder kan overlaten. Om deeze handgreep uit te voeren bediene men zig van de linker hand. Indien men in 't uitvoeren dezer handgreep niet slaagt, of dat de staat der vrouw 't niet meer toelaat om de verlossing aan de kragten van de

natuur over te laten, moet men het kind met de voeten halen. In dat geval brengt men de linker hand in de baarmoeder, het hoofd boven de bovenste engte drukkende, vervolgens op de linker darmbeensput, en men schikt zig in 't halen der voeten, gelijk als in de derde gesteldheid van de kruin des hoofds.

VIERDE GESTELDHEID.

V. Hoe gedraagt men zig om de verlossing van de vierde gesteldheid des aangezigts te eindigen?

A. Men gedraagt zig even als in de derde gesteldheid, dat is te zeggen men moet tragten om het hoofd in een voordeelige plaatsing te brengen, of de verlossing uitvoeren door het kind met de beenen te halen, na dat de omstandigheden zijn die met den arbeid verzeld gaan, en den staat is, waar in zig de vrouw bevind. Om het hoofd in een voordeelige plaatsing te brengen, duwt men de kin die naar de linker zijde van 't bekken legt, aanstonds te rug, en daar na het voorhoofd, tot dat de vereeniging van den pijlnaad met den winkelnaad naar den knobbel van het regter zitbeen nedergedaald zij, en daar na laat men het overige aan de natuur over.

Wanneer 't noodzakelijk word om het kind met de voeten te halen, begint men het hoofd, boven de bovenste engte te duwen, van daar, op de regter darmbeens-put, en men haalt de voeten op dezelve wijze als in de vierde gesteldheid der kruin bevolen is.

Om deze twee handgrepen te verrigten bedienen men zig van de regter hand.

VII. AFDEELING.

Van de verlossingen in welke het kind het voorste van den hals voordoet.

V. Is het makkelijk te onderscheiden wanneer het kind het voorste van den hals voordoet, en hoe komt men daar toe?

A. Neen; 't is zelfs zeer moeilijk om dit gedeelte voor de ontlasting van het water, en dat maar door het behulp van eenen vinger te onderscheiden, 't welk men de reeds beschrevene deelen doen kan: meestentijds moet men wagten tot dat de deelen der vrouw wel verflapt zijn, de mond der baarmoeder zeer verwijderd is, en tot dat de vliezen gebroken zijn; in dit oogenblik plaats men de vrouw op het kraambed, men onderflaat dezelve, en wanneer men dan het deel 't welk het kind voordoet niet kan onderscheiden met een enkele vinger, bedient men zig van meer, en zelfs van de geheele hand; dan vind men op den mond der baarmoeder, een zagt gezwel, de kin aan de eene zijde, en de borst aan de andere zijde geplaatst.

V. In welke gesteldheden kan dit deel van het kind zig aan den mond der baarmoeder voordoen?

A. Men kan die wederom tot vier gesteldheden brengen.

In de eerste rust de kin op de schaambeenderen der vrouw, en de borst boven het heiligbeen.

In de tweede is de kin op het bovenste gedeelte van het heiligbeen, en de borst boven het schaambeen.

In de derde is de kin naar de linker zijde van het bekken, en de borst op de regter darmbeens-put.

In de vierde is de kin naar de regter zijde, en de borst op de linker darmbeens-put.

V. Moet men de verlossing aan de kragten der moeder overlaten, wanneer het kind 't voorste gedeelte van den hals voordoet?

A. Neen; men moet altijd in alle die gesteldheden, het kind met de voeten halen.

E E R S T E G E S T E L D H E I D .

V. Op wat wijze moet men in de eerste dezer vier gesteldheden, de voeten gaan halen?

A. Men brengt de regterhand tusfchen het agterste gedeelte der baarmoeder, en de borst van het kind in, op die wijze, dat het binnenste der hand op dat gedeelte van het kind geplaatst zij; wanneer men acht geeft om met het omdraeijen van de hand, het kind op zijn regter zijde te keeren, terwijl men te gelijker tijd het onderste gedeelte van deszelfs ligchaam, naar de regter darmbeensput duwt; na deze eerste bewegingen bestiert

men de vingers naar de heup die van onder is, ten einde men de knie en voet bereike, welke men naar den mond der baarmoeder brengt: vervolgens haalt men den tweeden, en eindigt de verlossing als in de eerste gesteldheid der kruin.

TWEEDE GESTELDHEID.

V. Op wat wijze haalt men de voeten in de tweede gesteldheid?

A. Men brengt de regter hand op de zijde van 't kind, welke tegen de linker zijde der moeder legt; men drukt het hoofd zoo veel men kan naar de regter darmbeens-put, terwijl men met de andere hand die buiten is, den bodem der baarmoeder, naar de linker zijde doet overhellen; vervolgens bestiert men de vingers op de borst van het kind, en van daar op de regter heup, om aan de knie te geraken, en den voet te halen, zoo als in de gesteldheden der kruin.

DERDE GESTELDHEID.

V. Hoe haalt men de voeten in de derde gesteldheid?

A. In deze brengt men de linker hand in de baarmoeder, men bestiert die naar de regter zijde van dit ingewand, alwaar het voorste gedeelte van het kind legt; wanneer men met deze hand op de borst gekomen is, drukt men het onderste gedeelte van de romp naar de linker zijde, om de voeten gemaklijker

te kunnen halen; vervolgens glijd men met de vingers over de heup van 't kind, die naar onder is, om de voeten te vatten, en de verlosfing even als in de derde gesteldheid des aangezigts, uit te voeren.

VIERDE GESTELDHEID.

V. Hoe verlost men een vrouw, in de vierde gesteldheid van het voorste gedeelte des hals?

A. Wanneer die plaats heeft moet men de voeten met de regter hand gaan halen, en de verlosfing verrigten als die van de voorgaande gesteldheid. Men brengt deze hand over de borst van 't kind, welke aan de linker zijde der baarmoeder legt; men verwijdert het onderste gedeelte der romp een weinig van de linker darmbeens-put, die naar de regter brengende, vervolgens gaat men met de vingers over de heup, die naar onder is naar de voeten, welke men een voor een, naar den mond der baarmoeder brengt, om de verlosfing naar gewoonte te doen.

VIII. AFDEELING.

Van de verlosfingen in het welk het kind met de borst voorkomt.

V. Uit welke teekenen besluit men dat het kind met de borst voor den mond der baarmoeder is?

A. 't Is vrij moeilijk om dat deel voor 't breken van

't water te erkennen; men moet derhalven wagten tot dat zulks afgeloopen is, wanneer men de vrouw onderstaat, en indien men dan met een vinger niet in staat is om het deel 't welk het kind voordoet te onderscheiden, bedient men zig van verscheide. De borst op den moedermond zijnde, voelt men een breed gewel, waar op men de hardigheid van 't borstbeen, en 't voorste gedeelte der ribben onderscheid.

V. In hoe veel gesteldheden kan zig de borst voordoen?

A. Men kan gelijk van de voorgaande deelen, niet meer als vier stellen, waar toe al de overige kunnen gebracht worden.

In de eerste is de hals van 't kind op 't schaambeene der moeder geplaatst, en de buik op 't agterste gedeelte van 't bekken.

In de tweede is de hals op 't agterste gedeelte van 't bekken, en de buik boven de schaambeenderen.

In de derde is de hals van 't kind op de linker zijde van 't bekken, en de buik op den regter darmbeensput.

In de vierde is de hals op de regter zijde, en de buik op den linker darmbeens - put.

V. Hoe verrigt men deze vier soorten van verlosfingen?

A. Men moet de verlosfing van de vier gesteldheden der borst op dezelve wijze verrigten, als die der vier gesteldheden van den hals.

IX, A F D E E L I N G.

Van de verlossing wanneer het kind met den buik voorkomt.

V. Op wat wijze verzekert men zig dat het kind met den buik voorkomt?

A. Men wagt tot de baarmoeders-mond wel verwijderd is, en de vliezen gebroken zijn, dan onderflaat men de vrouw door verscheide vingers aan den mond der baarmoeder te brengen, zoo een niet voldoende is: men vind een breed zagt gezwel, waar op men de inplanting van den navelstreng onderscheid, den kraakbeenigen rand der ribben, 't voorste uiteinde van den kam des darmbeens, enz.

V. Hoe veele gesteldheden heeft de buik des kinds op den mond der baarmoeder?

A. Vier voornamelyc. In de eerste rust de borst van 't kind op de schaambeenderen der moeder, en de dijen op 't agterste gedeelte van 't bekken.

In de tweede zijn de dijen op de schaambeenderen, en de borst boven 't heiligbeen.

In de derde rust de borst op den linker darmbeensput, en de dijen op den regter.

In de vierde is de borst op den regter darmbeensput, en de dijen op den linker.

V. Op wat wijze geschied de verlossing, wanneer het kind met den buik voorkomt?

A. Men eindigt die door 't kind met de knieën, of met de voeten te halen; zoo als wij in de verhandeling dier twee gedeeltens aangeprezen hebben.

E E R S T E G E S T E L D H E I D.

V. Hoe krijgt men de knieën, wanneer de buik zig in de eerste gesteldheid voor den mond der baarmoeder aanbied?

A. Dan, wanneer het gunstigste oogenblik tot de verlossing gekomen is, brengt men de rechter, of de linker hand, in de baarmoeder, het voorste gedeelte der dijen van het kind volgende, tot dat men met de toppen der vingers over de knie gekomen is, wanneer men die op het voorste gedeelte der beenen plaatst; dan haalt men de knieën naar zig toe, terwijl men met de andere hand op den buik der vrouw drukt, om de voorover gezakte baarmoeder, welke in de eerste gesteldheid opmerklijk zijn moet, eenigzints te verminderen. De knieën in den mond der baarmoeder gebragt zijnde, eindigt men de verlossing even als in de tweede gesteldheid derzelve.

Indien men in deze gesteldheid de voeten wilde halen, moet men te werk gaan als in de eerste gesteldheid van de borst, en van den hals.

T W E E D E G E S T E L D H E I D.

V. Op wat wijze moet men in de tweede gesteldheid de voeten of knieën gaan halen?

A. Wan-

A. Wanneer men het kind met de knieën wil halen, moet men eene hand in de baarmoeder brengen, en het voorste gedeelte der dijen volgen tot dat men de knieën vatten kan, om dezelve in den mond der baarmoeder te brengen, en de verlosfing even gelijk in de eerste gesteldheid der knieën, te volbrengen. Om deze handgreep uit te voeren, begrijpt men, dat men de hand op die wijze moet inbrengen, dat deszelfs rug naar de vereeniging der schaambeenderen gekeerd zij, en die bijgevolg sterk agterover gebogen worde.

Wanneer men de voeten halen wil, brengt men de regter hand op de heup van 't kind, die naar de linker zijde van 't bekken der vrouw gekeerd is; daar na bestiert men de vingers naar de lenden en billen, om de voeten die daar op liggen, te vatten. Wanneer men die vast heeft, duwt men het onderste gedeelte van het kind naar de regter zijde, om het te gemaklijker uit te kunnen brengen, en men eindigt de verlosfing op de gewoone wijze.

DERDE GESTELDHEID.

V. Hoe gedraagt men zig wanneer de buik zig in de derde gesteldheid voordoet?

A. Indien men in dit geval de knieën krijgen wil, brengt men de linker hand in de baarmoeder, tot op het voorste gedeelte van de dijen van het kind, welke op den regter darmbeens-put rusten; wanneer de vingers

nu tot op de knieën gekomen zijn, haalt men die na zig, even als in de eerste gesteldheid, en men volvoert de verlossing op dezelve wijze.

Wanneer men het kind in deze derde gesteldheid met de voeten wil halen, moet men de hand tusfchen het agterfte gedeelte der baarmoeder, en de zijde van het kind doorsteken; de vingers vervolgens naar de lenden en billen bestieren, om de voeten daar te krijgen, naar mate men nu aan dezelve trekt om die in de schede te brengen, drukt men de heup met het agterfte van de hand zoo veel mogelijk is terug, om de verlossing des te gemaklijker uit te voeren,

VIERDE GESTELDHEID.

V. Hoe eindigt men de verlossing der vierde gesteldheid?

A. Wanneer men het kind met de voeten wil halen moet men zig even als in de voorgaande gesteldheid gedragen,

Wanneer men de knieën wil halen moet men de regter hand in de baarmoeder brengen, de dijen van het kind welke op den linker darmbeens-put zijn, volgen, tot dat de vingers over de knieën gekomen zijn, welk men haalt, om de verlossing als in de derde gesteldheid te eindigen.

X. AFDEELING.

*Van de Verlosfingen in welke het kind de teel-
deelen, of 't voorste gedeelte van 't bek-
ken, en der dijen voordoet.*

A. Op wat wijze onderscheid men, of het kind het voorste gedeelte van 't bekken, en der dijen aanbied?

A. De vrouw onderflaande na dat de vliezen gebroken en 't water afgelooopen is, onderscheid men de teeldeelen van het kind, de zachte zwelling welke het onderste gedeelte van den buik vertoont, de dijen, en de tusfchen ruimte welke haar verdeelt.

V. In welke gesteldheid kunnen zig deze deelen voordoen?

A. Die zijn vier voornamelyc. De eerste heeft plaats wanneer de buik van 't kind, op het fchaambeen der vrouw rust, en de knieën op het agterste gedeelte van den rand van 't bekken.

In de tweede zijn de knieën op het fchaambeen geplaatst, en de buik boven 't heiligbeen.

In de derde is de buik op den linker darmbeensput der moeder, en de knieën op den regter rand van het bekken.

In de vierde zijn de knieën op den linker rand van het bekken, en de buik op de regter zijde.

V. Hoe verrigt men de verlosfing in deze gesteldheden?

A. Men

A. Men moet de verlossing ganschelijk op dezelve wijze verrigten, als in de vier gesteldheden van den onderbuik; 't welk van deze veel gemaklijker kan worden uitgevoerd, dan van de voorgaande.

XI. AFDEELING.

Van de verlossingen in welke het kind met het agterhoofd voorkomt.

V. Op wat wijze onderscheid men of het kind het agterhoofd aanbied?

A. Wanneer men de vrouw onderslaat, vind men aan den mond der baarmoeder een hard gezwel, waar op men den winkelnaad onderscheid, de vliezige tusschen ruimtens welke men aan deszelfs uiterstens vind, zijn zamenkomst met de pijlnaad, of de agterste fontanel enz.

V. Hoe veel gesteldheden hebben plaats voor dit deel?

A. Vier voorname:

In de eerste is de kruin van het hoofd naar agter, of op het heiligbeen der moeder, en het agterste van den hals op het schaambeen.

In de tweede rust de nek op het bovenste gedeelte van het heiligbeen, en de kruin, op het schaambeen.

In de derde is de kruin naar de regter zijde van het bekken, en de nek naar de linker zijde.

In

In de vierde is de kruin naar de linker kant, en de nek rust aan de regter zijde op den rand van 't bekken.

V. Hoe verrigt men de verlosfing in deze verschillende gesteldheden?

A. Het agterhoofd zig nauwkeurig op de bovenfte engte aanbiedende, moet men indien de vrouw geen toevallen heeft, de verlosfing alleen aan de kragten van de natuur over laten. Deze vier gesteldheden komen met die der kruin over een, zoo als wij daar van handelende aangemerkt hebben, dat de verlosfing alleen in zoo verre gemaklijk was, als het agterhoofd het eerste zijn weg vorderde.

De tweede gesteldheid van het agterhoofd moet op dezelve wijze behandeld worden, gelijk wij van de tweede gesteldheid der kruin hebben gesproken.

Indien het agterhoofd zig maar gedeeltelijk op de bovenfte engte vertoonde, moet men er eenige vingers op of agter brengen, om het in het middelpunt dezer engtete brengen; zoo als men doen moet voor het agterfte van den hals.

V. Moet men in de verlosfing van deze vier gesteldheden zig op dezelve wijze gedragen, wanneer die met eenige toevallen verzeld zijn?

A. De vrouw toevallen krijgende, zoo als merkelijke bloedstorting, stuiptrekking, menigvuldige flauwrens, enz. of dat de navelstreng uitgevallen is, moet

men

men de verlossing eindigen, door het kind met de voeten te halen; ten ware het hoofd reeds geheel in de scheede was, want dan zou 't gevaarlijk zijn het kind met de voeten te willen halen: in dit geval moet men zijn toevlugt tot de Tang nemen, zoo als wij in de verhandeling van de gesteldheden der kruin aangemerkt hebben.

Wanneer men in de verschillende gesteldheden van het agterhoofd verpligt is, het kind met de voeten te gaan halen, moet men zulks geheel op dezelve wijze verrigten, gelijk wij van de gesteldheden der kruin aangewezen hebben.

XII. AFDEELING.

Van de verlossing in welke het kind met het agterste van den hals, of den nek voorkomt.

V. Hoe weet men of het kind met het agterste gedeelte van den hals, zig op den mond der baarmoeder vertoont.

A. Men erkent dat deel, door de graatwijze uitsteekzels der halswervelen, door den hoek van de onderkaak, de ongelijkheden van den rug, en van 't bovenste gedeelte der schouderbladen.

V. In welke gesteldheden kan zig dit deel voordoen?

A. Men stelt er vier.

In

In de eerste rust het agterhoofd op 't schaambeent der moeder; en de rug boven 't heiligbeen.

In de tweede is het agterhoofd op het bovenste gedeelte van 't heiligbeen; en de rug boven 't schaambeent.

In de derde is 't agterhoofd op den rand van 't bekken aan de linker zijde; en de rug op den regter darmbeens-put.

In de vierde is het agterhoofd regts; en de rug op den linker darmbeens-put.

V. Op wat wijze verrigt men de verlossing in deze bijzondere gevallen?

A. Indien de vrouw in 't geheel geen toevallen heeft, kan men het agterhoofd op de bovenste engte brengen en aar het zelve een voordeelige plaatsing verzorgen; maar zoo zij eenige toevallen heeft, moet men het kind met de voeten halen.

E E R S T E G E S T E L D H E I D.

V. Deze gesteldheid plaats hebbende hoe verrigt men de verlossing?

A. De zwaarigheid die men vind om het agterhoofd in een voordeelige gesteldheid te brengen, om de verlossing aan de kragten der moeder te kunnen over laten, moet ons altijd aanzetten, wanneer het in deze gesteldheid met den nek voorkomt, om het kind met de beenen te gaan halen. Om dit te verrigten,

M

brengt

brengt men de regter hand in de baarmoeder, die tusschen de linker zijde der moeder, en de zijde van 's kinds hals inbrengende; wanneer men met de hand tot op de borst van 't kind gekomen is, ligt men het ligchaam van 't kind op, hetzelfde een weinig naar de regter zijde der vrouw draaijende; daar na loopt men met de vingers tot op de regter heup, om een der voeten magtig te worden; vervolgens den tweeden, om de verlossing even als in de eerste gesteldheid van de kruin te eindigen.

TWEEDE GESTELDHEID.

V. Hoe verrigt men de verlossing in de tweede gesteldheid van 't voorkomen des neks?

A. Indien de vrouw geen toevallen gewaar word, zal men in dit geval kunnen beproeven om 't agterhoofd op den mond der baarmoeder te brengen, om de verlossing vervolgens aan de natuur over te laten. Indien er toevallen plaats hebben, verrigt men die aanstonds met de voeten.

Om het agterhoofd in een voordeelige plaatfing te brengen, brengt men de toppen der vingers van de eene hand, tusschen het agterste gedeelte der baarmoeder, en het hoofd van het kind in, 't welk men met de hand op de bovenste engte, en den mond der baarmoeder brengt, om de verlossing daar na, aan de natuur over te laten.

Indien men 't hoofd op deze wijze niet kan meester worden, of dat men om dat er toevallen zijn, 't kind met de beenen halen wil, brengt men de regter hand op de zijde van het kinds hoofd in, men duwt het zelve op de regter darmbeens - put der moeder; gedurende deze tijd brengt men de andere hand op den buik, ten einde om den bodem der baarmoeder naar de linker zijde te doen overhellen; vervolgens met de hand die in de baarmoeder is, over een der zijde van het kind loopende, haalt men de voeten met die voorzorgen welke te voren aangewezen zijn. Na dezelve in de scheede gebragt te hebben, duwt men het hoofd te rug, het zelve van de bovenste engte verwijderende, en men voert de verlossing uit, gelijk wij in de gesteldheden van de kruin des hoofds gezegd hebben.

DERDE GESTELDHEID.

V. Hoe eindigt men de verlossing wanneer de derde gesteldheid plaats heeft?

A. Men kan het agterhoofd op den mond der baarmoeder brengen, en de verlossing daar na, aan de kragten der moeder overlaten zoo er geen toevallen zijn; maar die plaats hebbende, haalt men het kind met de voeten.

Om de eerste handgreep te verrigten, brengt men de vingers van de regter hand tusfchen de linker zijde der baarmoeder, en het agterhoofd in, 't welk men

met zig trekt, zoo lang tot dat de zamenkomst des pijls en winkelnaad op het midden des bekkens, of daar ontrent zij, wanneer men het werk, na de vrouw een weinig op de linker zijde te hebben doen leggen, aan de natuur kan over laten.

Wanneer men het kind met de voeten halen wil, 't geen men doen moet zoo dra de vrouw eenige toevallen krijgt, dan moet men de regter hand tusfchen het agterfte gedeelte der baarmoeder, en het kind inbrengen; vervolgens brengt men de vingers naar de regter zijde der moeder, tot als men de heup van het kind berijkt, om de voeten de een na de ander te halen: wanneer men die tot in de fcheede gebragt heeft, laat men die daar een weinig met rust, op dat zig het hoofd van de bovenfte engte verwijdere, en men verrigt de verlossing als in de gesteldheden der kruin.

VIERDE GESTELDHEID.

V. Kan men de verlossing in de vierde gesteldheid van den nek, op dezelve wijze uitvoeren, als in de derde gesteldheid?

A. Ja: men kan het agterhoofd op den mond der baarmoeder brengen, of het kind met de beenen gaan halen.

De eerste handgreep verrigt men, door de linker hand tusfchen het regter gedeelte der baarmoeder,

en het agterhoofd in te brengen, 't welk men dan op den mond der baarmoeder brengt, om daar na de verlosfing aan de kragten der vrouw over te laten, aan dezelve aanbeveelende zig een weinig op de regter zijde te leggen.

Wanneer 't noodzakelijk is het kind met de voeten te halen, om de verlosfing korter of fchielijker te doen, brengt men dezelve hand tufchen het agterfte gedeelte der baarmoeder, en de zijde van 't kind in, de vingers naar de linker zijde der vrouw beftierende, om de heup en voet, welke men uithalen wil te bereiken; na die in de fcheede gebragt te hebben, haalt men den tweeden, en men verrigt de verlosfing als in de gefeldheden der kruin.

XIII. A F D E E L I N G.

Van de verlosfing wanneer het kind met den rug voor komt.

V. Welke teekenen doen ons den rug van 't kind onderscheiden?

A. Wanneer men de vrouw na het breken der vliezen, en zomtjids zelfs te voren, onderflaat, vind men op den mond der baarmoeder een breed ongelijk gezwel, waar op men de fchouderbladen, de ribben, en de graatagtige uitfteekfels der wervelbeenderen enz. onderscheid.

V. In hoe veel bijzondere gesteldheden kan zig de rug voor doen?

A. In vier voorname.

In de eerste is de nek van 't kind op 't schaambeender vrouw, en de lenden boven 't heiligbeen.

In de tweede is de nek op het heiligbeen, en de lenden boven 't schaambeender.

In de derde rusten de nek en het hoofd op den linker darmbeens-put, en de lenden op den rechter.

In de vierde zijn de lenden op den linker darmbeensput, de nek en het hoofd op den rechter.

V. Op wat wijze moet men de verlossing verrijgen?

A. Men moet het kind altijd met de voeten halen. De manier om zulks te doen en de vrouw te verlossen, is volmaakt gelijk aan die geene, die van de vier bijzondere gesteldheden des neks aangewezen zijn.

XIV. AFDEELING.

Van de verlossing, wanneer het kind met de lenden voor komt.

V. Op wat wijze weet men dat het kind de lenden voordoet?

A. Dit deel zig aanbiedende vind men op den mond der baarmoeder een vrij breed gezwel, waar op men de

de graatagtige uitsteekfels der wervelbeenderen, den kam der darmbeenderen, en de zachte tusfchenruimten, welke de zijdelingse deelen of de flanken vertoonen, de bastaard ribben enz. onderscheid.

V. Hoe veel gesteldheden bieden de lenden aan?

A. Men moet er zoo als van de andere vierstellen.

In de eerste legt de rug van 't kind op 't schaambeene der moeder, en de billen naar het heiligbeen.

In de tweede is de rug boven 't heiligbeen, en de billen naar het schaambeene.

In de derde is de rug op den linker darmbeensput, en de billen op de rechter.

In de vierde is de rug op den rechter darmbeensput, en de billen op den linker.

V. Op wat wijze verrigt men in deze gevallen de verlosfing?

A. Het kind moet altijd met de voeten gehaald worden.

E E R S T E G E S T E L D H E I D.

V. Hoe doet men deze handgreep in de eerste gesteldheid?

A. Indien het water maar eerst afgelopen is, brengt men eene hand tusfchen het agterfte gedeelte der baarmoeder, en de billen van het kind in, voortgaande tot dat de vingers boven de voeten gekomen zijn; welke men vast grijpt, en in de fcheede haalt; ter-

wijl men met de andere hand, een weinig op den buik der vrouw drukt, om de schuinsheid der baarmoeder voorwaarts, of eigenlijk gezegd deszelfs voor overhanging te verminderen, en bij gevolg de handgreep op die wijze maklijker te maken.

Zoo het water reeds lange tijd afgeloopen is, is deze handgreep veel moeilijker te verrigten; niet te min kan men dezelve, of de volgende werktellig maken. Indien men de regter hand in de baarmoeder brengt, plaatst men die op de regter heup van het kind, om de billen op de regter darmbeens-put der vrouw te brengen, de voeten vervolgens te halen, en de verlossing te doen, even als die van de eerste gesteldheid, van den rug, en van den nek. Deeze handgreep kan ook met de linker hand geschieden.

T W E E D E   G E S T E L D H E I D .

V. Op wat wijze haalt men de voeten in de tweede gesteldheid?

A. Men brengt de regter hand tusfchen de linker zijde der baarmoeder, en het kind in, men duwt de borst en het hoofd naar de regter darmbeens-put der vrouw; daar na buigt men de hand naar de knieën en voeten, welke omtrent de fchaambeenderen leggen; men haalt de voeten een voor een, en men verrigt de verlossing even als in de tweede gesteldheid van den nek, en rug.

DER-

DERDE GESTELDHEID.

V. Hoe haalt men de voeten in de derde gesteldheid?

A. Zoo het water maar eerst afgeloopen is, brengt men de linkerhand tusfchen de regter zijde der baarmoeder, en de billen van het kind in, alwaar men de voeten vind; welke men beide te gelijk, of ieder afzonderlijk vat, in de fchede brengt, en de verlosfing op de gewoone wijze verrigt.

Indien in deeze zelve gesteldheid het water reeds lang afgeloopen is, brengt men de regter hand tusfchen het agterfte gedeelte der baarmoeder, en het ligchaam van het kind in, de vingers naar deszelfs heup uitftrekkende, welke men op de regter darmbeens-put der moeder vind, vervolgens naar de voeten, die men een voor een in de fchede brengt, om de verlosfing naar gewoonte te doen.

VIERDE GESTELDHEID.

V. Hoe haalt men de voeten in de vierde gesteldheid?

A. Men brengt de regterhand tusfchen de linker zijde der baarmoeder en de billen van het kind in, om de voeten te halen en in de fchede te brengen enz.

In deeze zelve gesteldheid kan men ook de regter hand tusfchen het agterfte gedeelte der baarmoeder, en het ligchaam van het kind inbrengen, de vingers naar het kinds heup beftierende, welke op den linker darmbeens-put der vrouw legt, om de voeten magtig te worden, en de verlosfing even als in de eerste gesteldheid te verrigten.

XV. AFDEELING.

Van de verlossing wanneer het kind een der zijde des hoofds of een der ooren voor doet.

V. Hoe weet men of het kind met de zijde des hoofds voorkomt?

A. Wanneer dit gebeurt vind men op den mond der baarmoeder, een rond en hard gezwel, op het welk men het oor, eenig bewijs van naden, en den hoek der onderkaak enz. onderscheid.

V. In hoe veel gesteldheden komt dit deel voor?

A. Ieder zijde van het hoofd kan zig in vier hoofdsteldheden aanbieden.

In de eerste is de kruin van het hoofd naar de schaambeenderen der vrouw, de hals en het lletje van 't oor naar het heiligbeen: indien het de regter zijde des hoofds is, is het aangezigt naar de linker zijde der vrouw gekeert; en wanneer het de linker zijde van het hoofd is, is het aangezigt regts.

In de tweede gesteldheid van de regter zijde, is de kruin naar het heiligbeen, de lel van het oor en de hals naar het schaambeen, en het aangezigt naar de regter zijde. In de tweede gesteldheid van de linker zijde des hoofds, is het aangezigt naar de linker zijde gekeert; en het overige als hier boven vermeld.

In de derde gesteldheid van de regter zijde, is de

kruin

kruin naar de linker zijde van het bekken, de lel van het oor en de hals zijn naar de regter zijde, en het aangezicht naar om laag, of naar het heiligbeen gekeert. De derde gesteldheid der linker zijde van het hoofd is hetzelfde, met deze uitzondering, dat het aangezicht naar boven, of naar het voorste gedeelte van het bekken gekeert is.

In de vierde gesteldheid is de kruin naar de regter zijde van het bekken, de lel van het oor naar de linker zijde, en het aangezicht is naar boven gekeert voor de regter zijde van het hoofd; en nederwaarts, wanneer het de linker zijde is.

V. Is het noodzakelijk om te onderscheiden of het de linker of regter zijde van het hoofd is, welke zig voordoet?

A. Dit onderscheid wordt van de grootste aangelegentheid, zoo dra men verplicht wordt om het kind te keeren, en het met de voeten te halen; inzonderheid wanneer het water reeds voor lang afgeloopen is, zoo als men hier na zien zal.

E E R S T E G E S T E L D H E I D.

V. Hoe moet men te werk gaan om een vrouw in de eerste gesteldheid van de zijde des hoofds te verlossen?

A. In-

A. Indien de vrouw geen toevallen heeft, kan men beproeven om de kruin op de bovenste engte te brengen; tot dat einde brengt men de vingers der eene hand in den mond der baarmoeder, men plaatst de toppen der vingeren op dat gedeelte van het hoofd, welk het naaste aan het heiligbeen der vrouw legt, dit gedeelte duwt men terug, om de kruin welke boven het schaambeen is te doen dalen.

Deze handgreep is makkelijk te verrigten, wanneer het water maar kortelings afgeloopen is, en zij is een en dezelve voor de linker, of regter zijde van het hoofd. Wanneer men de kruin voor den mond der baarmoeder gebragt heeft, geeft men de verlossing verder aan de kragten der vrouw over.

Indien er toevallen zijn, moet men het kind keeren en met de voeten halen. Zoo het de regter zijde van het hoofd is, die zig voordoet, brengt men de regter hand in de baarmoeder, het voorste en eenigzints het zijdelingsche gedeelte van het ligchaam van het kind volgende, om de voeten een voor een, magtig te worden, in de schede te brengen, en de verlossing verder te doen; achtgevende op het gene reeds bij herhaling aanbevolen is.

Wanneer het de linker zijde van het hoofd is, het welk zig voordoet, verrigt men dezelve handgreep; maar met de linker hand, om dat het voorste gedeelte

deelte der vrugt, aan de regter zijde der moeder legt (1).

T W E E D E G E S T E L D H E I D .

V. Op wat wijze verrigt men de verlossing in de tweede gesteldheid van de zijde des hoofds?

A. Men kan die ook aan de natuur over laten, wanneer men de kruin in een goede gesteldheid gebragt heeft. Om deze handgreep te verrigten, brengt men eene hand in de schede, de vingers tusschen het agterste gedeelte der baarmoeder, en den top des hoofds, die daar legt, inbrengende, om dezelve nederwaarts op de bovenste engte te trekken.

Zoo de noodzakelijkheid vereischt het kind te keeren, en met de voeten te halen, brengt men, wanneer het de regter zijde van het hoofd is welke zig voordoet, de linker hand in de baarmoeder op het aangezigt van het kind, men drukt het hoofd op de linker darmbeens-put; vervolgens strekt men de vingers naar een der heupen van het kind, de zijde van het kinds ligchaam volgende, om de voeten even als

in

(1) Dit onderscheid van de linker of regter hand, is volstrekt noodzakelijk waar te nemen, wanneer het water reeds lang afgeloopen is; want men zou niet wel te regt komen zoo men de voeten in deze gesteldheid met de regter hand halen wilde.

in de voorgaande gesteldheden magtig te worden, en de verlossing op dezelve wijze te verrigten.

Indien het de linker zijde van het hoofd is welke op den mond der baarmoeder legt, doet men een handgreep gelijk aan die wij zoo even beschreven hebben; men brengt de regter hand in de baarmoeder, men duwt het hoofd op de regter darmbeensput, men zoekt de voeten, eene der zijden van het kind volgende, even als in de voorgaande gesteldheid.

DERDE GESTELDHEID.

V. Wat heeft men in deze gesteldheid te doen?

A. Men kan de kruin in een goede plaatsing brengen, en daar na zoo lang er geen toevallen zijn, de natuur over laten. De uitvoering is wel een weinig moeilijker als in de twee voorgaande gevallen, niet te min kan zulks geschieden.

Indien zig de regter zijde van het hoofd voordoet, brengt men de regter hand in de schede, men plaatst de toppen der vingeren op dat gedeelte van het hoofd, welk het naaste aan het heiligbeen is, om het zelve een weinig boven dit been te verheffen, en men gaat voort met zulks te doen, tot dat de vereeniging des pijls en winkel naads, boven den mond der baarmoeder is.

Indien het de linker zijde van het hoofd is, brengt men de vingers van dezelve hand, tusschen het

agter-

agterfte gedeelte der baarmoeder, en het agterhoofd in, 't zelve met zig op den mond van dit ingewand halende.

Zoo er toevallen zijn moet men het kind met de voeten halen. Indien het de regter zijde van het hoofd is, die zig voordoet, brengt men de regter hand in de baarmoeder, tusfchen het agterfte gedeelte van dit ingewand, en het aangezigt van het kind in dier voegen in, dat het binnenfte van de hand, op het aangezigt van het kind geplaatst is, loopende met dezelve over de regter zijde der borst; en van daar op de heup en voet, om die in de fcheede te halen, en het overige der verlosfing na gewoonte te verrigten; zorg dragende om het hoofd van tijd tot tijd te rug te duwen, zoo als men in de gesteldheden van den kruin des hoofds opmerkt.

Indien het de linker zijde van het hoofd is die zig voordoet, brengt men de linker hand in de baarmoeder, op die wijze, dat de rug der hand van agter tegen de fchaambeenderen komt, en het binnenfte der hand naar het heiligbeen gekeerd is, en dus tusfchen het voorfte gedeelte der baarmoeder, en de borst van 't kind in, waarop men een weinig drukt, om het lighaam op die wijze eenigzints naar de linker zijde der moeder te brengen; het hoofd teffens met het agterfte der hand, weg drukkende; daar na gaat men met de vingers naar de linker heup van het kind, om de voe-

ten te halen, van welke men met den linker begint.

VIERDE GESTELDHEID.

V. Hoe verlost men een vrouw in de vierde gesteldheid?

A. Wanneer er geen toevallen zijn, kan men de kruin op de bovenste engte brengen, en de verlossing verder aan de kragten der vrouw over laten.

Om deze handgreep te doen, in het geval dat zig de regter zijde voordoet, brengt men de regter hand in de scheede, en de toppen van de vingers onder het agterhoofd, 't welk op het agterste gedeelte der baarmoeder rust, en hetwelk men dan naar zig op den moedermond haalt.

Indien het de linker zijde van het hoofd is, plaatst men de vingers op de zijde van het kinds voorhoofd bij het heiligbeen der moeder, en men duwt het aangezicht tot boven dat been, tot dat de kruin of de samenkomst van den pijl- en winkelnaad, boven den mond der baarmoeder zij, waar na men het overige aan de natuur overlaat.

Zoo er toevallen plaats hebben moet men het kind met de beenen halen. Wanneer het de regter zijde van het hoofd is dat zig voordoet, brengt men de regter hand tusschen het voorste der baarmoeder, en de borst van het kind, in dat ingewand; in diervolgen

gen dat het binnenste der hand op 't kinds borst geplaatst, en de rug van de hand agter de schaambeenderen der moeder zij; men drukt het hoofd en de borst naar de regter zijde der moeder; daar na strekt men de vingers naar de regter heup van het kind om de voeten magtig te worden, en de verlossing naar gewoonte te eindigen.

Wanneer zig de linker zijde van het hoofd aanbied in de vierde gesteldheid, brengt men de linker hand in de baarmoeder, dezelve onder 't kind doorstekende, en die naar de linker zijde der vrouw uitstreckende, om de voeten die daar leggen, te vatten, en de verlossing verder uit te voeren, als in de derde gesteldheid van de regter zijde van het hoofd.

XVI. A F D E E L I N G.

Van de verlossing in welke het kind met de zijde van den hals voorkomt.

V. Hoe weet men of het kind eene der zijde van den hals voordoet?

A. Wanneer de mond der baarmoeder wel verwijderd is, en men met eenen vinger het deel 't welk het kind voor doet niet kan bereiken, moet men er meer toe gebruiken; en dan ontdekt men een gezwel, waar aan men aan de eene zijde den hoek des onder-

kaaks, en aan de andere zijde, het bovenste der schouder gewaar word.

V. Is het noodig te onderscheiden of het de linker of regter zijde van den hals is die voor komt?

A. Dit onderscheid is even zoo noodzakelijk te maken, als dat waar in het kind met de zijde van 't hoofd voor komt.

V. Welke gesteldheden heeft dit deel?

A. Die zijn vier in soort.

In de eerste van de regter zijde van den hals legt het oor en 't hoofd, op het schaambeen der vrouw; de schouder op het heiligbeen, en het aangezigt naar de linker zijde.

De eerste gesteldheid van de linker zijde van den hals, is dezelve; uitgezonderd dat het aangezigt naar de regter zijde der moeder gekeerd is.

In de tweede gesteldheid is het hoofd en oor naar het heiligbeen, de schouder op het schaambeen, en het aangezigt regts gekeerd, wanneer het de regter zijde van den hals is: en links, wanneer het de linker zijde is.

In de derde gesteldheid rust het hoofd op de linker darmbeens-put der moeder, de schouder op de regter, en het aangezigt is nederwaarts gekeerd, wanneer het de regter zijde van den hals is: maar wanneer het de linker zijde is, is het aangezigt naar boven gedraaid.

In de vierde gesteldheid der regter zijde, is het hoofd op den regter darmbeens - put, de schouder op den linker, en het aangezigt naar boven, of naar de schaambeenderen gekeerd: maar wanneer het de linker zijde is die zig voordoet, is het aangezigt naar onder, of naar het heiligbeen gedraaid.

V. Hoe geschied de verlossing in de vier gesteldheden van de zijden des hals?

A. Men moet de verlossing altijd bevorderen, en niets van de kragten der vrouw verwagten, om dat de legging van het kind, den uitgang, zonder de hulp der konst onmogelijk maakt: om welke reede men het kind keeren, en met de voeten halen moet.

Men moet deeze vier gesteldheden ten aanzien van het kind, en het verlossen met de voeten, volstrekt op dezelve wijze behandelen, als die van de zijden van het hoofd.

XVII. A F D E E L I N G.

Van de verlossing wanneer het kind met een der schouderen voor komt.

V. Waar aan weet men dat een der schouderen voor komen?

A. Men vind op den mond der baarmoeder een rond, en bij naar gelijk gezwel, waar aan men het sleutelbeen, het bovenste gedeelte van 't schou-

derblad, en van den arm onderscheid: en wanneer de mond der baarmoeder sterk verwijdeid is, kan men er de ribben mede ontdekken. Het gebeurt ook zomtjids dat de hand uitkomt, zelfs tot buiten of in de schamelheid der vrouw.

V. Is men zeker wanneer de hand uitkomt, dat de schouder op den mond der baarmoeder is?

A. Neen: de hand kan uitgezakt zijn, en het hoofd teffens tot in het kleine bekken nederkomen: maar wanneer het hoofd daar ter plaatse niet is, verzekert de verschijning van de hand buiten het ligchaam, dat de schouder zig op den moedermond bevind.

V. Hoe veel gesteldheden geeft men aan de schouder?

A. Men kan er vier voor ieder schouder stellen.

In de eerste van de regter schouder, is het hoofd van het kind boven het schaambeek, de hals op dit beek rustende, de flank en heup boven het heiligbeek, en het voorste gedeelte der borst, is naar de linker zijde der moeder gekeerd.

In de eerste gesteldheid der linker schouder, is het ligchaam van het kind op dezelve wijze geplaatst, met dat onderscheid, dat deszelfs voorste gedeelte naar de regter zijde der baarmoeder gekeerd is.

In de tweede gesteldheid van de regter schouder, is het hoofd van het kind naar agteren; de hals rust op het agterste gedeelte der bovenste engte; het weeke
der

der zijde en de heup zijn op het voorste gedeelte, en de borst naar de regter zijde der baarmoeder.

De tweede gesteldheid van de linker schouder is dezelve, uitgezondert, dat het voorste gedeelte van het kind naar de linker zijde gekeerd is.

In de derde gesteldheid van de regter schouder, rust het hoofd op de linker darmbeens - put, de hals op den rand van 't bekken aan dezelve zijde; de heup op den regter darmbeens - put, en de borst tegen het agterste gedeelte der baarmoeder.

In de derde gesteldheid van de linker schouder, is de borst naar voren gekeerd; het overige zoo als in het voorgaande.

In de vierde gesteldheid van de regter schouder, is het hoofd van het kind op de regter darmbeens put; het weeke dier zijde en heup zijn op de linker, en de borst is naar vooren gekeerd.

De vierde gesteldheid der linker schouder is dezelve met dat onderscheid, dat de borst van het kind naar agter is.

E E R S T E G E S T E L D H E I D.

V. Op wat wijze verlost men in de eerste gesteldheid der schouder?

A. Men moet het kind met de voeten halen.

Om deeze handgreep te verrigten wanneer het de regter schouder is die zig voor doet, brengt men de

regter hand in de baarmoeder, de borst volgende; 't welk men vervolgens naar de regter zijde der moeder brengt; daar na plaatst men de vingers op de heup van het kind, die naar het agterste gedeelte der baarmoeder legt, en men haalt dien voet, en vervolgens den tweeden. Na dat men die beide in de scheede gebragt heeft, drukt men de schouder zoo veel men kan te rug, en men eindigt de verlossing als naar gewoonte.

In de eerste gesteldheid van de schouder der linker zijde, moet men de voeten met de linker hand halen, acht gevende op 't geen zoo aanstonds ten aanzien der regter hand beschreven is.

T W E E D E G E S T E L D H E I D.

V. Hoe geschied de verlossing wanneer de tweede gesteldheid der schouder plaats heeft?

A. Men moet het kind met de voeten halen. Indien zig de regter schouder aanbied, brengt men de linker hand in de baarmoeder, met welke wanneer die tot op het aangezicht van het kind gekomen is, men het hoofd naar de linker zijde van het bekken drukt; men brengt de vingers daar na naar de regter of linker heup van het kind, om de voeten naar gewoonte te halen en in de scheede te brengen; waar na men de schouder zoo veel als mogelijk is te rug duwt, en de verlossing zoo als hier voren eindigt.

Zoo

Zoo het de tweede gesteldheid der linker schouder is die zig voor doet, brengt men de regter hand in de baarmoeder, en door een soortgelijke handgreep als wij zoo even beschreven hebben, haalt men de voeten, en volvoert de verlossing.

DERDE GESTELDHEID.

V. Op wat wijze verlost men in de derde gesteldheid van de schouder?

A. Met de voeten: tot dat einde brengt men de regterhand in de baarmoeder, indien het de regter schouder is die zig voordoet; men brengt de hand tusschen het agterste gedeelte van dat ingewand, en de borst van het kind door, men bestiert de vingers naar het kinds linker dije, of naar de regter, naar dat men zulks het maklijkst bevind, men haalt de voeten, en verrigt de verlossing naar gewoonte.

De linker schouder in de derde gesteldheid zijnde, moet men de linker hand in de baarmoeder brengen, dezelve een weinig naar de regter zijde der vrouw brengende, tusschen het voorste gedeelte der baarmoeder en de borst van het kind doorgaan, in diervoegen, dat het binnenste der hand op het kind legt, en de rug naar het schaambeen gekeerd is, op die wijze voortgaande tot men met de vingers op een der heupen gekomen is, wanneer men zig van de voeten meester maakt, en de vrouw verlost.

VIERDE GESTELDHEID.

V. De schouder in de vierde gesteldheid zijnde, wat doet men?

A. Men haalt het kind wederom met de voeten.

Wanneer het de regter schouder is, brengt men de regter hand in de baarmoeder, in diervoegen dat de rug naar de schaambeenderen der moeder gekeerd is, ingaande tusfchen het voorfte gedeelte der baarmoeder en de borst van 't kind, die teffens een weinig links ftrekkende, om de heup van het kind te ontdekken, en de voeten als in de andere gevallen te haalen.

Wanneer het de linker schouder is die zig voor doet, brengt men de linker hand tusfchen het agterfte gedeelte der baarmoeder, en het ligchaam van het kind in; men beftiert die een weinig fchuins naar de vrouw's linker zijde, daar men de voeten vind, welke men een voor een haalt, en de vrouw als in de andere gevallen verlost.

XVIII. AFDEELING.

Van het uitkomen der hand; een verandering welke de vier bijzondere gesteldheden der schouder zomtjds bezwaarlijker maakt.

V. Wat moet men doen wanneer een der handen van het kind uitgekomen zijn?

A. Men

A. Men moet op de gesteldheid van den moedermond acht geven. Wanneer die heel zagt en zeer verwijderd is, moet men zig tragten te verzekeren welke schouder zig aan den mond voordoet, en hoe danig deszelfs legging is, om de voeten te halen in gevolge die wijze, welke de plaats hebbende gesteldheid vereischt.

Wanneer de mond der baarmoeder nog hard en gesloten is, moet men zoo lang wagten tot die verslapt en genoegzaam geopent is, om de voeten in gevolge de gesteldheid die er plaats heeft te gaan halen. De baarmoeder in dien staat zijnde, moet men egter niet altijd ledig bij de vrouw blijven zitten; wijl men de verzagting en de verwijdering van deze opening dikwijls kan verhaasten. Men vind zelfs gevallen waar in de konst alleen deze veranderingen kan te weeg brengen; zoo als in die gevallen, in welke de wederstand des moedermonds zoodanig is, dat de sterkste en menigvuldig herhaalde zamentrekkingen der baarmoeder, die niet heeft kunnen overwinnen; of dat die in een staat van een ontstekende spanning enz. is.

V. Wat moet men doen om den mond der baarmoeder zagter te maken, en de verwijdering te bevorderen?

A. Men moet vermijden de vrouw te dikwijls te onderflaan; en dus bij gevolg ook alle verwijderende

bewegingen: men moet de vrouw eens of tweemaal op den arm doen aderlaten, het geen volgens haar kragten, de hardigheid, spanning, hitte, en de gevoeligheid of pijnlijkheid des moedermonds moet bepaald worden: men kan zig insgelijks van een half bad bedienen, enz. De vettigheden welke in de schede of aan den moedermond gebragt worden, zijn in diergelijke gevallen van weinig nut, en konnen zomtjids zeer schadelijk zijn,

V. Zou men in zoo een geval het kind niet konnen halen door aan den arm te trekken, en den mond der baarmoeder zig doen verwijderen?

A. Men kan niet hoopen om het kind door het trekken met den uitgekomen arm te halen, vooral zoo het voldragen is; offchoon eenige waarnemingen hetzelve schijnen te bevestigen; die pogingen zijn niet alleen nutteloos, maar zelfs gevaarlijk, wijl zij de zwelling en verrotting van den arm verhaasten; en zelfs zomtjids deszelfs scheiding van het ligchaam ten gevolg hebben; daar en boven vermeerderen zij de spanning van den moedermond, en zelfs van het gantsche ligchaam der baarmoeder.

V. Kan men den arm niet weder terug brengen in de baarmoeder; of zou het niet geoorlooft zijn die af te snijden, of af te trekken, wanneer 't onmooglijk geworden is om die weder in te brengen, zoo als eenige vroedkundige gedaan hebben?

A. Er

A. Er zijn heel weinig gevallen, waar in het mogelijk zij om den arm en hand wederom in de baarmoeder te brengen. Men vind er heel veel in welke deze handgreep onmogelijk is; en mischien is er niet een, in welke zij nuttig kan zijn: want het is de arm van het kind niet, die de grootste hinderpaal voor de hand van den vroedmeester is om in de baarmoeder te komen, of die den uitgang van het kind verhindert.

Wat het afzetten of afdraaijen van den arm betreft, dat is iets waar van men moet ijsen, en dat niet dan tot schande van de konst, is gedaan geweest. Niets kan het gedrag van die geene, welke zulks gedaan hebben, en ten platten lande nog doen, verschoonen; offchoon zulks door zeer goede schrijvers aangeraden is.

V. Hoe bewijst men dat de arm van het kind, die uitgekomen, en in den moedermond gedrongen zit, de grootste hinderpaal niet is voor den vroedmeester, om met zijn hand in de baarmoeder te komen, of den uitgang van het kind belet?

A. Ik zeg dat de grootste hinderpaal in dat geval niet is, om dat het kinds arm in den moedermond is; maar die is toe te schrijven aan de hardigheid van die opening, aan deszelfs geringe verwijdering, en zelfs aan de geweldige drukking die de wanden van de baarmoeder op het kind oefenen. Men moet derhal-

halven dien staat van gevoelige prikkeling verminderen, zoo door aderlatingen op den arm, verzagende stovingen, en zelfs het bad, zoo als wij hier boven gezegd hebben.

Men kan ligt begrijpen dat de weinige verwijdering van den mond der baarmoeder, de grootste hinderpaal is voor het inbrengen van de hand des vroedmeesters, dewijl de omtrek of grootte van de hand, gevoegt bij den arm van het kind, zoo gezwollen zelfs als die met mogelijkheid wezen kan, nooit, of ten minsten zeer zeldzaam den omtrek evenaren van het kinds hoofd, 't welk doorgaans wanneer er niets is, dat de verwijdering dezer opening verhindert, met zoo veel gemak er door gaat.

Deeze waarheid moet bij alle vroedmeesters bekend zijn; wijl er niet een is die niet de gelegendheid gehad heeft, om terwijl het ligchaam, of zelfs het hoofd van het kind in den moedermond stond, de hand of verscheide vingers van de hand er in te steeken. 't Is dierhalven de arm van het kind niet die men terug brengen, of die men afzetten moet; maar 't is de mond der baarmoeder die men verflappen moet (1).

V. Waar

(1) Men vind de manier welke wij hier voorstellen reeds in het Journal de Medicine voor de maand van Maart 1774 aan-geprezen, en zelfs veel uitvoeriger als in dit kleine werkje. Ik zoude zonder dien schrijver eenig onregt aan te doen, mij
het

V. Waar blijft de arm van het kind die in de scheidde was, wanneer men 't kind met de voeten haalt?

A. Wanneer men 't kind bij de voeten gevat heeft, en men het ligchaam nederwaarts in de scheidde haalt, plaatst zig de arm zomtjids op het ligchaam zelfs, volgende de beweging die men daar aan geeft, en komt te gelijk met het ligchaam uit: op andere tijden keert de hand in de scheidde terug, en verheft zig naar mate dat het ligchaam uitkomt, het voorste gedeelte der borst in diervoegen volgende, dat de opper- en onder-arm op dat deel rusten, en dat de schouder zig voor de schamelheid vertoont, gelijk in al de andere gevallen, in welke men het kind met de voeten haalt. Er is nog een derde geval in 't welk de hand in de scheidde wederkeert, en zig op die wijze op de borst verheft, dat de elleboog op het een of ander gedeelte van het bekken stuit, en het ligchaam niet toelaat om met het zelve gemak als in de vorige gevallen neder te komen. Wanneer men deeze moeilijkheid gewaar wordt moet men eenige vingers in de scheidde brengen, om de hand van het kind te zoeken, en uit te brengen; door deeze

voor-

hetzelve in iemands naam kunnen toeëigenen. De waarnemingen welke hij uit de practijk van den Heer Solayres getrokken heeft, en waar op hij zijne leerstellingen bouwt, zijn valsch; en de andere schijnen verdragt.

voorzorge kan men een breuk van den arm voorkomen (1).

XVIII. AFDEELING.

Van de verlossing wanneer het kind een der eigenlijk gezegde zijden voordoet, met het gedeelte dat men de flanken of 't weeke der zijden noemt.

V. Waar aan weet men dat het kind met de zijde voorkomt?

A. Men vind op den mond der baarmoeder een gezwel, waar aan men de ribben, de kam van 't darmbeen enz. onderscheid.

V. In welke verschillende gesteldheden kan zig dit deel aan den mond der baarmoeder voordoen?

A. In vier voor ieder zijde.

De eerste van de regter zijde heeft plaats wanneer de schouder van 't kind, boven de schaambeenderen der moeder, en de heup boven het heiligbeen legt; en

(1) *In alle de gevallen waar in de hand uitkomt, zou men wel doen, er een strik om te doen, eer men het kind met de voeten haalt, zonder nochtans met dien strik te trekken om de hand te doen uitkomen, voor dat de billen reeds uitgekomen zijn. Deze voorzorge kan nooit nadeelig zijn, en zij kan in eenige gevallen zeer voordeelig wezen.*

en het voorste gedeelte van het ligchaam naar de linker zijde der baarmoeder gekeerd is. In de eerste gesteldheid der linker zijde van het kind, is deszelfs voorste gedeelte naar de regter zijde der moeder, en het overige als in de voorgaande plaatsing.

In de tweede van de regter zijde is de schouder op het agterste gedeelte van het bekken, de heup op het schaambeem, en het voorste gedeelte naar de regter zijde der baarmoeder. In de tweede van de linker zijde, is dit gedeelte van het kind naar de linker zijde der vrouw, en het overige als in die van de regter zijde.

In de derde van de regter zijde is de schouder op de linker kant van het bekken, de heup op de regter kant, en de borst op het agterste gedeelte der baarmoeder. In de derde gesteldheid der linker zijde is het kind op dezelve wijze geplaatst, met dat onderscheid, dat de borst naar het voorste gedeelte der baarmoeder gekeerd is.

In de vierde gesteldheid der regter zijde, is de schouder op de regter zijde van het bekken, de heup op de linker zijde, en de borst naar het voorste gedeelte der baarmoeder; terwijl dit laatste deel in de vierde gesteldheid der linker zijde, naar het agterste gedeelte van dit ingewand gekeerd is.

V. Op wat wijze verlost men een vrouw in deze vier bijzondere gesteldheden?

A. De

A. De verlossing geschied even eens als in de vier gesteldheden der schouderen.

XIX. A F D E E L I N G.

Van de verlossing wanneer het kind met de heup voorkomt.

V. Welke teekenen heeft men waaruit men opmaakt dat het kind met de heup voor den mond der baarmoeder is?

A. De mond der baarmoeder wel verwijderd en de vliezen gebroken zijnde, vind men op denzelfde wanneer men de vrouw onderstaat, een vrij hard gewel, op het welke men de kam van het darmbeen, en de laatste valsche ribben enz. gewaar wordt.

V. In hoe veel bijzondere gesteldheden kunnen de heupen voorkomen?

A. Ieder heup kan zig op vier onderscheide wijze voordoen.

In de eerste van de regter heup rust de zijde van het kind, op het schaambeen der moeder, de billen zijn boven het heiligbeen, en het voorste gedeelte van het ligchaam naar de linker zijde gekeerd. In de eerste van de linker heup, is het voorste gedeelte van het ligchaam naar de regter zijde der baarmoeder gekeerd, het overige zoo als hier voren gezegd is.

In

In de tweede is de zijde van het kind op het agterste gedeelte van het bekken, de billen naar de schaambeenderen, en het voorste gedeelte van het ligchaam, naar de regter zijde. In dezelve gesteldheid van de linker heup, is het voorste gedeelte van het kind naar de linker zijde van de vrouw gekeerd, het overige staat gelijk hier boven gezegd is.

In de derde van de regter heup, zijn de billen van het kind naar de regter zijde van het bekken, de zijde op de linker darmbeens-put, en de borst op het agterste gedeelte der baarmoeder. Dit laatste deel van het kind is naar het voorste gedeelte der baarmoeder gekeerd in de derde gesteldheid van de linker heup.

In de vierde gesteldheid leggen de billen van het kind naar den rand van de linker zijde van het bekken, en het voorste gedeelte van het kind naar de voorzijde der baarmoeder gekeerd. In de vierde gesteldheid van de linker heup is de borst van het kind naar agter gekeerd, enz.

V. Hoe verlost men een vrouw wanneer het kind met de heup voorkomt?

A. Men moet het kind altijd met de voeten of met de knieën halen.

V. Kan men de billen ook niet op de bovenste engte brengen en de verlossing van het kind dan aan de kragten van de natuur overlaten?

O

A. Men

A. Men zou dit kunnen doen, maar het is altijd beter de voeten te halen; want door de billen op de bovenste engte te brengen, kan men de vrouw aan een langwlijgen arbeid bloot stellen.

E E R S T E G E S T E L D H E I D.

V. Op wat wijze haalt men de voeten in de eerste gesteldheid der heup?

A. Men brengt de regter hand in de baarmoeder, die onder de billen van het kind, welke boven het heiligbeen der moeder leggen, door brengende; de voeten met de vingers bereikt hebbende, vat men die beide te gelijk, of ieder afzonderlijk en men brengt die in de scheede. Wanneer de voeten niet op de billen van het kind geplaatst zijn, het geen somtijds gebeurt, brengt men dezelve hand op het agterste gedeelte der dije, vervolgens op de beenen, terwijl men acht geeft om de billen naar de regter darmbeens-put te duwen; wanneer men met de vingers de voeten bereikt heeft, vat men die, om dezelve neder te halen enz.

Indien het de linker heup is, doet men de handgreep die wij beschreven hebben, met de linker hand.

T W E E D E G E S T E L D H E I D.

V. Op wat wijze haalt men de voeten in de tweede gesteldheid der heup?

A. Men

A. Men brengt de linker hand in de baarmoeder, men vat de knieën van het kind, welke men in de scheede haalt. Het is zeer moeilijk om in deeze gesteldheid der heup de voeten te krijgen, ten zij die op de borst van het kind gebogen leggen; en in dit geval zal men die, het agterste gedeelte van de dije en 't been volgende, ongetwijfeld ontmoeten; dan zal men die kunnen vatten en in de scheede brengen, waarnemende om dat gene te doen, 't welk wij voor de derde gesteldheid der billen aangepreezen hebben.

Men verrigt dezelve handgreep met de regter hand, in de tweede gesteldheid der linker heup.

DERDE GESTELDHEID.

V. Hoe doet men de verlossing in de derde gesteldheid van de heup?

A. Men brengt de regter hand in de baarmoeder, onder de billen van het kind door, om de knieën, of de voeten, indien die over de borst van het kind uitgestrekt leggen, te halen. In deeze gesteldheid kan men ook de linker hand in de baarmoeder brengen, en die naar de regter darmbeens-put strekken, alwaar de billen van het kind zijn; wanneer men de voeten ontmoet, vat men die met eenige vingers vast om die te halen, terwijl men de heup met den

duim een weinig verwijdert. Zoo men de voeten op die plaats niet vind, glijd men de hand langs de dije en 't been, om die te ontdekken.

In de derde gesteldheid van de linker heup, brengt men (bij voorkeuze) de linker hand in de baarmoeder, gaande onder het kind door, bestiert men die naar de regter darmbeens-put van de vrouw, daar de billen en voeten leggen; om de laatstgemelde te vatten, en in de scheede te brengen.

Indien de voeten op de borst van het kind leggen, brengt men de hand onder het voorste gedeelte der baarmoeder in, ten einde die te vatten en te halen, oplettende om de heup terug te duwen naar mate men die nederhaalt.

VIERDE GESTELDHEID.

V. Hoe verlost men een vrouw in de vierde gesteldheid der heup?

A. Men bediene zig van de regter hand om de voeten te gaan halen; men brengt die hand onder het kind door, in de baarmoeder, en bestiert die naar de linker darmbeens-put, daar de voeten gemeenelijk zijn, om dezelve te vatten, en in de scheede te halen. Wanneer men de voeten daarter plaatse niet vind, moet men deeze hand naar het voorste gedeelte der baarmoeder, en de borst van 't kind wenden, alwaar men die ontmoeten zal.

In

In de vierde gesteldheid van de linker heup, brengt men de regter hand in de baarmoeder, en naar den linker darmbeens-put, daar men de voeten van het kind zal ontmoeten. Indien die er niet zijn, zoekt men die op de borst, de hand onder het kind doende doorgaan, en men verlost de vrouw even als in de voorgaande gesteldheden.

 AGTSTE HOOFDDEEL.

Van de werkelijke verlossingen, of van die gene, die het zij voor de moeder, of voor het kind, niet gelukkig eindigen kunnen, zonder het behulp van werktuigen.

I. AFDEELING.

Van de oorzaken in het algemeen die het gebruik van werktuigen vereisfchen.

V. Om welke oorzaken is men verpligt werktuigen te gebruiken tot het doen eener verlossing?

A. Onder de gemeenste oorzaken zijn 1. de geklemdheid des hoofds; ten 2. de kwade gesteldheid die het hoofd neemt met in het kleine bekken neder te dalen; ten 3. zijn ongemeene grootte, met betrekking tot de wijdte van het bekken; ten 4. buik- of borstwaterzugt van het kind; ten 5. een wanstaltige gedaante van het hoofd of het ligchaam; ten 6. de scheiding van het hoofd van het ligchaam, waar van 't een of ander in de baarmoeder is nagebleven; ten 7. de

ge-

gebreken van het maakfel van het vrouwe bekken ;
 ten 8. zekere gezwellen der uitwendige teeldeelen ;
 ten 9. de ontvanging buiten de baarmoeder ; en de
 scheuring van de baarmoeder zelve.

II. AFDEELING.

Van het geklemde hoofd.

V. Wat is de geklemdheid ?

A. Men verstaat daar door dien staat in welke het
 hoofd van het kind in de bovenste engte , of reeds
 tot in het kleine bekken gezakt zijnde , daar zooda-
 nig gedrongen of geknepen zit , dat de allersterkste
 zamentrekkingen der baarmoeder , het niet verder
 kunnen doen vorderen , en dat het onmooglijk is
 om het met de hand te rug te kunnen brengen.

V. Hoe veel foorten van geklemdheden stelt men ?

A. De meeste vroedmeesters hebben twee foorten
 bepaald , en dat wel met betrekking tot de wijze op
 welke het hoofd te rug gehouden wordt. Volgens
 haar gevoelen , zou het hoofd zomtjids met alle
 punten van deszelfs omtrek , aan alle punten van de
 holligheid waar in het vast zit , raken ; of het raakt
 maar met twee van deszelfs punten ; het eerste foort
 hebben zij *ware geklemdheid* en het tweede *valsche*
geklemdheid genoemd. Maar wij gelooven dat die on-
 derscheiding onnodig is , wjl er geen geval is , waar

in alle de punten van den omtrek des hoofds, sterk geperst zitten tegen de omringende deelen, om op die wijze het eerste soort van geklemdheid uit te maken; en dat het hoofd onbepaald met kragt niet wordt vast gezet, dan door twee of meerder punten van deszelfs omtrek.

V. Wat zijn de oorzaken van de geklemdheid?

A. Die zijn toe te schrijven aan de naauwte van het kleine bekken der vrouw; aan de grootte van 't kinds hoofd; aan de hardigheid of vastheid der beenderen, die hetzelfde uitmaken; aan deszelfs gesteldheid; en aan de kragten der vrouw, want wanneer die zwak is, kan er geen klemming plaats hebben.

V. Door welke teekenen weet men dat het hoofd geklemd zit?

A. De onbeweeglijkheid van het hoofd, de zwelling van deszelfs hairagtig gedeelte, die van den mond der baarmoeder, der scheede, pispijp, en der uitwendige teeldeelen, zijn de teekenen die de geklemdheid verzellen (1).

V. Heeft

(1) Men moet acht geven dat men de schijnbaare onbeweeglijkheid van zommige gevallen, niet opgeve voor de wezentlijke onbeweeglijkheid die de waare geklemdheid uitmaakt: al zoo weinig moet men wanneer het hairagtige deel van het hoofd gezwollen is, verzekeren dat het hoofd geklemd zit; om dat deze zwelling meestentijds alleen afhangt van den
tegen-

V. Heeft men wanneer het hoofd geklemd is, het zij voor de moeder of het kind te vreezen?

A. Ja; om dat het voor de vrouw meestentijds onaangenaame en ongeneeslijke ongemakken nalaat; en het kind is er bijna altijd het slagtoffer van. Die omstandigheid is hachelijk; zo dra men het ontdekt heeft, moet men hulp aanbrengen; en de vrouw verlossen.

V. Hoe verlost men de vrouw wanneer 't hoofd geklemd zit?

A. Het hoofd wezentlijk geklemd zittende, moet men noodzakelijk werktuigen gebruiken: den staat van het kind moet de keus bepaalen van die gene die men gebruiken zal, Zoo het leeft moet men het met de tang halen. En al hoewel men, het kind dood zijnde, zig van dezelve kan bedienen, kan men te gelijk zulke werktuigen gebruiken die geschikt zijn om de hersfenpan te openen, en daar door de ontlasting van een gedeelte der hersfenen bevorderen; maar
men

tegenstand van den mond der baarmoeder; deze zwelling is is zeer gemeen, en de geklemdheid zeer zeldzaam. Men heeft het getal van de geklemdde hoofden van alle tijden buitengemeen vergroot; en zulk een verlossing welke door de tang, of een ander veel gevaarlijker werktuig verrigt is geweest, zou door eenvoudiger en veel geschikter wijze, tot roem der kunst, hebben kunnen geschieden.

men moet in 't gebruik der laatstgenoemde zeer omzigtig zijn, zo als men bij 't vervolg zien zal.

III. AFDEELING.

Van de kwade gesteldheid die het hoofd van het kind aanneemt, nederdalende in de holligheid van het kleine bekken.

V. Wat is de kwade gesteldheid die het hoofd zomtijds aanneemt, nederdalende in de holligheid van het kleine bekken?

A. Deze kwade gesteldheid heeft zoo dikwijls plaats als het hoofd zijn grootste uitgestrektheid, bij naar overdwars, op de onderste engte voordoet; in dier voegen dat de kin, welke dan zoo laag nedergedaald is als het agter-hoofd, zig boven den knobbel van het zitbeen aan de eene zijde terug gehouden vind, en dat gedeelte van het hoofd daar de pijl en winkelnaad te zamen komen, op den knobbel van de tegen overgestelde zijde.

V. Wat is de oorzaak van deze kwaade gesteldheid?

A. Die is bij na altijd toe te schrijven aan de schuinsheid der baarmoeder, naar die zijde van den buik, daar het agterhoofd van het kind legt; en zomtijds, maar zeer zeldzaam aan de schuinsheid der tegen overgestelde zijde. Bij voorbeeld, zo de baarmoeder sterk naar de linker zijde overhelt, in het geval

dat

dat het agterhoofd daar legt, zullen de zamentrekkingen der baarmoeder in dier voegen op het hoofd van het kind werken, dat de kin, eerder dan het agterhoofd in de holligheid van het kleine bekken nederdalen zal; het agterhoofd zal zig op den nek agter overbuigen in evenredigheid dat de kin nederdaalt, en die zig van de borst verwijdert; dan zal het hoofd dezen weg volgende in de holligheid van het kleine bekken gedreven worden, en zig op de beschreve wijze op de onderste engte voordoen.

Het zelve gebeurt zomtjids maar zeer zeldzaam wanneer de baarmoeder sterk naar de regter zijde overhelt, of schoon het agterhoofd van het kind naar de linker zijde van het bekken zij; het geen dan afhangt door dat dat gedeelte op den tegenovergestelde rand van het bekken steunt, en dus niet in de bovenste engte kan glijen; waar door de kin verplicht word het eerste neder te dalen (1).

V. Op

(1) *Ik heb gelegenheid gehad deeze kwade plaatsing van het hoofd te zien, in een geval daar de baarmoeder met deszelfs bodem naar de regter zijde overhelde, en het agterhoofd van het kind, tegen den rand van het kleine bekken aan de linker zijde een weinig naar voren, steunde. Dit geval is door vijftien a agttien personen gezien, die zoo wel in staat waren om er over te kunnen oordeelen als ik. Deeze kwade gesteldheid gebeurt bij naar ieder rij; dat de baarmoeder*

V. Op wat wijze onderscheid men of deze kwaade gesteldheid plaats heeft?

A. Men vind wanneer men de vrouw onderflaat de voorste fontanel op het middelpunt der onderste engte, of daar omtrent; men kan met den vinger den naad die van deze fontanel naar den wortel der neus loopt gedeeltelijk volgen, zoo ook een gedeelte van den kroon en pijnnaad; maar het is onmooglijk om de agterste fontanel te bereiken, of te komen aan den zamenloop des pijls- en winkel-naads.

V. Is het niet mooglijk deze kwade gesteldheid voor te komen?

A. Ja, en zelfs is het een zeer gemaklijke zaak, wanneer men van het begin van den arbeid geroepen is: ten dien einde moet men wanneer het agterhoofd van het kind naar die zijde van het bekken is, naar
wel-

der heel schuins is, aan die zijde daar het achterhoofd legt. De palen die wij ons in dit kleine werkje voorgesteld hebben, laten ons niet toe, in de noodige uitleggingen te treden, om de omstandigheden te verklaren waar door zulks geschied; of schoon het iets is dat van die aangelegenheid is, dat deze kwade gesteldheid aan verscheide kinderen het leven gekost heeft; dat die aan veele vroedmeesters onbekend is geweest; en dat die tot een grondslag dient voor eenige grondregels, die nadeelig zijn kunnen tot bevordering der kunst, en zomtjids gevaarlijk zijn om te volgen.

welke de bodem der baarmoeder overhelt, de vrouw op de tegen overgestelde zijde doen nederleggen; te weten, op de regterzijde wanneer het agter-hoofd naar de linker zijde van het bekken gekeerd is, en de bodem der baarmoeder naar dezelve zijde overhelt, en dus ook aan de tegen overgestelde zijde; men onderstaat de vrouw gedurende eenige weën, oplettende of het de agterste fontanel is die het meeste zakt, en in dat geval geeft men de verlossing aan de natuur over; maar zoo het de voorste fontanel is, duwt men die te rug, zoo als wij in de beschrijving van den weg die het hoofd moet volgen op dat de verlossing het gemakkelijkst geschiede, gezegd hebben.

V. Op wat wijze eindigt men de verlossing wanneer deze kwade gesteldheid van het hoofd plaats heeft?

A. Men is zomtjids zoo gelukkig om deze kwade gesteldheid alleen met de hand te kunnen veranderen: wij hebben de wijze om zulks te doen beschreven, sprekende van den onvoordeeligen weg die het hoofd in zekere gevallen volgt. Wanneer het niet lukt om het hoofd met de hand in een goede gesteldheid te brengen, moet men den hefboom tot deze handgreep gebruiken. Het gebruik van de tang zou mees- tentjids onvrugtbaar zijn voor het verrigten dezer handgreep, dierhalven moet men beginnen met het agterhoofd te doen nederdalen, en het voorhoofd te rug te duwen; daar na laat men de verlossing aan de

natuur over, of men haalt het hoofd met de tång; naar dat de omftandigheden zijn (1).

IV. AFDEELING.

Van de buitengewoone grootte van het kinds hoofd; met betrekking tot de openingen van het bekken.

V. Waar van hangt de buitengemeene grootte van het kinds hoofd af, met betrekking tot de openingen van het bekken?

A. Dit kan van het hoofd zelfs afhangen, of van het bekken; en zomtjids van het een, en het ander, te gelijk.

Het hoofd kan te groot zijn, om dat het kind zeer kloek

(1) Een der beroemfte vroedkundige geloof, dat men zig in diergelijk geval niet met de gefteltheid van het hoofd moet ophouden; dat de moeilijkheid van de verloffing daar niet van daan komt, maar van de gefteltheid der fchouderen op de bovenfte engte, en van de fchuinfe plaatsing van het lighaam der vrugt, in de holligheid der baarmoeder, en raad dierhalven de fchouderen te verplaatzen, wanneer men de verloffing wil uitvoeren; onaangezien het vertrouwen dat wij buiten dien in zijn leerftellingen hebben, en de hulde die wij hem, met gansch Europa doen, durven wij verzekeren, dat de hinderpaal voor den uitgang van het hoofd, niet anders als aan dezelfs plaatsing, en niet aan die der fchouderen legt.

kloek is, of om reede van een bijzondere ziekte die men hoofd-waterzugt (*a*) noemt: in het een en het ander geval, is de verlossing zonder de hulp der konst onmogelijk. Het zelve heeft plaats, wanneer het bekken te klein is, of schoon het hoofd maar van een gemeene groote zij; of wanneer het bekken te naauw, en het hoofd te gelijk te groot is.

V. Op wat wijze ontdekt men of het hoofd te groot is, of het vol waters is, of dat het bekken te naauw is?

A. Men kan zig alleen door het onderflaan verzekeren of het hoofd te groot, dan of het bekken te naauw is: daar en boven is het moeilijk de grootte van het hoofd juist te schatten; 't is alleen door de hardigheid der beenderen, de digtheid der naden, den wederstand die zij tegen de vingeren oeffenen, en hare lengte, dat men gissen kan dat het hoofd groot is.

Wanneer het hoofd waterzugtig is, en dat deze ziekte tot een zekere trap gevorderd is, zijn de naden breed, de fontanellen zeer uitgestrekt, en de beenderen zeer buigzaam, inzonderheid aan haar randen: wanneer men de vingers op de voorste fontanel brengt voelt men er de vloeijing en men merkt dat dit deel

(*a*) *Hydrocephalos.*

geduurende de weën gespannen word, ten naasten bij gelijk de vliezen eer dat die breeken.

Ten aanzien van de engheid van het bekken dat kan men kennen door de wijze die wij aangeprezen hebben, handelende van het onderzoek of een bekken wel of kwalijk zaamgesteld is.

V. Wat moet men in deze verschillende gevallen doen om een vrouw te verlossen?

A. Dat moet volgens den staat van het kind, en van de moeder verschillende zijn. 1. Wanneer het kind een hoofd-waterzugt heeft, 't zij dat het levend of dood zij, moet men een genoegzame opening in de hersfenpan maken, om aan het, in het binnenste van dit deel uitgestorte water, ontlasting te geeven. 2. Wanneer de grootte van het hoofd zonder waterzugtig te zijn, zeer opmerkelijk is, of dat het bekken heel naauw is om dat het gebrekkig is, of dat deze beide staten te gelijk plaats hebben, moet men zig verzekeren of het kind levend of dood is; wijl de vroedmeester alleen daar door moet verkiezen, hoedaignig hij te werk zal gaan om de vrouw te verlossen. Wanneer het kind levend zijnde, het bekken te naauw is om den doorgang te geeven, is de keizerlijke snede het eenigste middel om het in het leven te behouden. In dien het kind dood is, moet men het liever bij stukken halen als de keizerlijke snede te verrigten. In dit laatste geval opent men de hersfenpan en haalt er

de

de hersenen uit , om dus de grootte van het hoofd te verminderen. Men ziet dat men zig niet moet bepalen om het een of 't ander te doen , dan na zig van den staat van het kind wel verzekerd te hebben , wijl men in het eene geval hetzelfde van een snijden moet , en men in 't andere de vrouw in gevaar stelt , van door een niet min pijnlijke als gevaarlijke operatie om te komen

V. Welke teekenen geven ons te kennen of het kind in den schoot der moeder , levend of dood zij ?

A. In zommige gevallen is het zeer moeilijk uitspraak te doen of het kind levend of dood zij , vooral in den tijd van den arbeid , wanneer 't hoofd zedert verscheide uren geklemd heeft gestaan , of dat het water geheel is afgelopen. De swelling van het hairagtig gedeelte des hoofds , het geen schijnt te bewijzen dat de vogten nog omloopen , is geen zeker teeken dat het kind nog leeft ; het niet kloppen der fontanel , het niet zwellen van het hairagtig gedeelte des hoofds , wanneer het hoofd moeite heeft om door de bovenste engte te komen , de zagtheid van de beenderen der hersenpan , het bederf van 't hairagtige gedeelte dat boven den mond der baarmoeder staat , de groenagtige couleur van 't afloopend water , deszelfs kwaden reuk , de ontlasting van des kinds afgang , de bewegingloosheid zedert eenige tijd van het kind ; dit alles verzekert ons op geen onfeilbaare wijze dat het kind dood is. Het niet kloppen der navelslagade-

ren, de koude van de navelstreng, en de algemeene verrotting van het kind zijn teekenen die ons de minste twijfel van de dood overlaten, maar ongelukkig zijn die moeilijk om te ontdekken, ten zij de navelstreng uitgezakt is: hier uit ziet men dat men niet ligt moet besluiten om de keizerlijke snede te verrigten, of om de hersenpan te openen.

V. A F D E E L I N G.

Van de waterzugt des kinds, het zij in den buik of in de borst.

V. In wat geval kan een waterzugt, het zij van den buik, of van de borst, de verlossing onmogelijk maken, zonder de hulp van werktuigen?

A. Als de grootte van het kinds lighaam zodanig vermeerderd is door de menigte waters dat in de eene of de andere dezer holligheden uitgestort is; zo dat het kind met betrekking tot het bekken der vrouw, al te groot is, en deszelfs doorgang daar door onmogelijk word.

V. Hoe ontdekt men of het kind waterzugtig is?

A. Dit is vrij moeilijk als het kind met het hoofd voor uit komt: want wanneer de borst of de onderbuik de hinderpaal op de bovenste engte maken, en het hoofd nog niet geheel uit het bekken gekomen is, dan kan dat niet verder neder komen, nog laat niet

toe

toe dat men de hand inbrenge om te onderzoeken of het kind waterzugtig is. Het water in den buik uitgestort zijnde, vind men dit deel zeer uitgezet, en gespannen; zoo als ook wanneer zulks in de borst is. 't Is maklijker om te ontdekken of er een waterzugt plaats heeft of niet, wanneer de voeten vooruit komen, door de hand in de baarmoeder te brengen.

V. Hoe verlost men de vrouw wanneer er een menigte waters in de borst of buik verzameld is?

A. Men moet een opening maken, om het in deze holligheid uitgestorte water te ontlasten.

VI. A F D E E L I N G,

*Het hoofd van het ligchaam gescheiden zijnde,
en in de baarmoeder nagebleven.*

V. Hoe komt het hoofd van het ligchaam gescheiden, en in de baarmoeder nagebleven?

A. Dit toeval hangt af 1. van de ongemeene grootte van het hoofd, met betrekking tot de wijde van het bekken; 2. de verrotting van het kind; 3. het kwaad gedrag van den vroedmeester,

V. Hoe onderscheid men de ware oorzaak die tot dit geval aanleiding gegeven heeft?

A. 1. Indien het de grootte van het hoofd is dat aanleiding tot dit toeval gegeven heeft, kan men er zĳ van verzekeren door het onderzoek van het ligchaam

dat er aan vast geweest is; maar bijzonder door de hand in de baarmoeder te brengen, en de grootte van het hoofd te vergelijken, met de wijdte van de openingen van het bekken.

2. Men ontdekt of er de verrotting oorzaak van geweest is, door den staat van de afgescheide romp.

3. Men oordeelt dat dit toeval door den vroedmeester te weeg gebragt is, door te onderzoeken wat hij gedaan heeft, en de wijze hoe hij het kind behandeld en gehaald heeft; door vergelijking van de grootte van het kinds ligchaam; en eindelijk door een hand in de baarmoeder te brengen, om te onderzoeken of de grootste uitgestrektheid van het hoofd, niet in de kleinste ruimte van het bekken zit, en indien deze gesteldheid veranderd is, of het dan niet door deze holligheid zal kunnen doorgaan.

V. Wat moet men doen wanneer het hoofd in de baarmoeder nagebleven is?

A. Men moet het altijd uithalen en nooit aan de zamentrekkingen der baarmoeder overlaten, om dat die meestentijds buiten staat is, om er zig alleen van te kunnen ontdoen, en in de allervoordeeligste omstandigheid, te weten dat het hoofd heel klein zij, het niet kan uitdrijven als door een min of meer langwijligen arbeid; het geen voor de vrouw, de nabestaande, en voor den vroedmeester zelfs, ongerustheid baart.

Wan-

Wanneer het hoofd klein is kan men zulks met de hand alleen uithalen, door het in den zelveu weg te bestuuren als in die gevallen waar in men het kind met de voeten haalt. Wanneer het te groot is moet men de hersfenpan openen, in welk geval men zijn toevlugt tot werktuigen moet nemen.

VII. AFDEELING.

Het lighaam van het hoofd gescheiden, en in de baarmoeder nagebleven.

V. Wat kan aanleiding gegeven hebben tot het nablijven van het lighaam?

A. 1. De merkelijke grootte van het kinds lighaam het zij door waterzugt van borst of buik, of door eenige monsteragtige wangestalte, 2. de verrotting van het kind; 3. zomtjids het gedrag van den vroedmeester. Men onderscheid die verschillende omstandigheden door te letten op het geene in de voorgaande afdeeling gezegd is.

V. Wat moet men doen wanneer het hoofd van het lighaam gescheiden, en dit in de baarmoeder is nagebleven?

A. Men moet het lighaam uithalen. Wanneer de schouders niet te ver in het kleine bekken gevorderd zijn, kan men die te rug duwen, en de handen of de voeten gaan halen. Wanneer die te ver

gevorderd zijn moet men zig bedienen van strikken welke men onder de oxels doorsteekt, of van haken, na dat men het water alvorens ontlast heeft, zoo er in de borst of buik uitgestort is.

VIII. AFDEELING.

Van wanschepzels die de verlossing zonder hulp van werktuigen onmogelijk maken.

V. Welke wanschapheden, of gebreken in de eerste vorming kunnen de vrugt aandoen?

A. Dat getal is menigvuldig: eenige, zoo als het gebrek van hersenpan, van het geheele hoofd, of van de bovenste ledematen, schijnen de verlossing te begunstigen: andere zoo als wanneer er drie of vier armen zijn, moeten die eenigfins moeilijker maken; eindelijk men vind er zulke die de verlossing onmogelijk kunnen maken, zonder het gebruik van werktuigen; zoo als wanneer het kind twee welgeschapen hoofden heeft, de gewoone grootte nabij komende; twee ligchamen voor een enkel hoofd; of wanneer twee kinderen door een harer oppervlaktens, of zelfs maar door eenige deelen te zaam gegroeid zijn.

V. Wat moet men doen wanneer men de laatstgenoemde wanschepfels ontmoet?

A. Indien de twee te zaam vereende kinderen dood zijn,

zijn, moet men die zoo het doenlijk is, in de baarmoeder van een scheiden en die vervolgens met de voeten halen: zoo de twee kinderen maar in een kleine uitgestrektheid, of alleenig door de bekleedfelen vereenigd zijn, moet men, offchoon die levend zijn het zelfde doen: wanneer deeze vereeniging uitgestrekter is, en dat er deelen zijn die aan de beide kinderen gemeen zijn, zoo als de ruggegraat enz. durven wij op haar scheiding in de baarmoeder, zoo die nog in het leven zijn geen uitspraak doen, nog ook niet op de keizerlijke snede; om dat men door een dezer operatien de kinderen om 't leven brengt, en door de andere stelt men de vrouw bloot aan een bijna zekere dood, en dat alleen om uit haar ligchaam een wanschepsel te halen, dat zijn geboorte korte tijd zal overleven: het een of 't ander moet egter geschieden zal men de vrouw verlossen; wij laten het aan grooter meesters over om uitspraak te doen over de keus die geschieden moet.

Op dezelve wijze moet men zig gedragen omtrent een kind met twee hoofden (1).

IX. AF-

(1) *In het jaar 1763. heeft men te Amiens een kind gezien dat twee welgeschape hoofden had, en van een bijna gemeene grootte, met drie of vier armen, en zoo veel beenen, en andere verschillendheden meer; onaan gezien dit maakzel verlost de vrouw door de kragten van de natuur, of door den*

IX. AFDEELING.

Van de ziekten der zachte vrouwelijke teeldeelen welke de verlossing zonder het gebruik van werktuigen onmogelijk, of ten minsten zeer bezwaarlijk maken.

V. Welke ziekten of tegennatuurlijke gesteldheden der zachte teeldeelen, vereischen het gebruik van werktuigen om de verlossing te bevorderen?

A. Ontstokene gezwollen die verzweren, of verouderde gezwollen die haar zitplaats hebben in de deelen, die aan de vrugt haaren doorgang moeten geven; de zamengroeiing der groote lippen. Zomtijds de hardigheid van het maagden-vlies, de zamengroeiing der wanden van de schede, of van enkele plaatzen als banden in dezelve, hardigheid of celt die de verwijdering van dit deel belet, de verstoptheid van des baarmoeders mond enz. maken het gebruik van werktuigen noodzakelijk.

X. AF-

eenvoudigen bijstand eener vroedvrouw, en zelfs gemakkelijk; 't geen ons leert dat men in die gevallen zeer omzigtig moet zijn, en zijn oordeel niet ligtvaardig moet vellen, wijl er het leven van 't kind, of van de moeder van afhangt, en dikwijls den goeden naam van die de uitspraak doet.

X. AFDEELING.

Van de gebreken der zamenstelling van het bekken, die de verlossing zonder het gebruik van werktuigen onmooglijk maken.

V. Welke gebreken van het bekken verplichten ons om in het gemeen, gebruik van werktuigen te maken tot de verlossing?

A. Alle gebreken welke het bekken zoodanig vernauwen dat die den doorgang van het kind niet toelaten; zoo als den te kleinen afstand tusfchen de vereeniging der fchaambeenderen en het bovenfte gedeelte van het heiligbeen, wanneer die wijdte van de bovenfte engte van voor tot agter, veel minder is, als de grootte van het kinds hoofd van de eene van deszelfs zijde tot de andere; zoo ook de te kleine ruimte tusfchen de knobbels der zitbeenderen enz.; of merkelijke beenagtige uitwasfen (*a*) in de engtes of holligheid van 't kleine bekken enz.

V. Deeze ongelukkige omftandigheden plaats hebbende, wat moet men doen?

A. Men moet of de keizerlijke fnede verrigten, of de grootte van het kind, vooral van deszelfs hoofd verminderen, door het in verfcheide ftukken te verdeelen, of alleen door de hersfenpan ledig te maken.

De

(*a*) *Exostofis.*

De keizerlijke snede moet men niet doen ten zij men wel verzekerd is dat het kind nog in 't leven is, of dat het bekken der vrouw zoo eng is, dat het niet mogelijk is voor den vroedmeester om zijn hand in de baarmoeder te brengen. Wanneer het kind dood is, en men de hand in de baarmoeder kan brengen, moet men het verdeelen, de hersfenpan openen, en er de hersfenen uithalen.

XI. A F D E E L I N G.

Van de ontvanging en zwangerheden buiten de baarmoeder, en van deszelfs afscheuring.

V. Wat verstaat men door ontvanging en zwangerheid buiten de baarmoeder?

A. Men verstaat er zulke door, die elders als in de holligheid der baarmoeder geschieden, zoo als in de trompetten van de Fallopius, of in de holligheid van den buik enz. Deze zwangerheden zijn het gevolg van de ontvanging te dier plaats, en bij gevolg kan zig het kind in de trompetten van Fallopius, of in de holligheid van den buik bevinden.

V. Wat moet men in die gevallen doen?

A. Het zij dat het kind in de trompetten van Fallopius, of in de holligheid van den buik is, wordt de verlossing langs den gemeenen weg onmogelijk; men moet de bekleedfelen van den buik, en der vrugt door
frij-

snijden, wil men het er uithalen: maar moet men deze operatie doen, en welke is de geschikteste tijd daar toe? Weinige voorbeelden zoo er zijn, dat kunstoeffenaars zulks beproefd, of met een goeden uitslag in 't werk gesteld hebben; en de zwarigheden waar mede zulks kan verzeld gaan, moeten ons aanzetten die niet werkstellig te maken, als in die gevallen, in welke het verblijf van het kind, het zij dan levend of dood, aanleiding tot zulke toevallen geven, dat men voor het leven van de vrouw bedugt is.

V. Wat moet men doen, wanneer de baarmoeder gescheurd, en het kind in de holligheid van den buik gevallen is?

A. Men moet zoo dra men zulks ontdekt heeft, den buik even als in de keizerlijke snede openen, om het kind met de nageboorte te ontlasten; dat is het eenigste middel om het kind te behouden zoo het leeft, en om de toevallen voor te komen, die deszelfs verblijf daar ter plaatse, na zig slepen.

 NEGENDE HOOFDDEEL.

Over de valsche weeën, misdragt, vleesch-klomp, schuinsche legging der baarmoeder, en van het verlossen van verscheide kinderen.

V. **W**at verstaat men door valsche weeën?

A. Men geeft gemeenelijk dien naam aan pijnen welke eenige vrouwen gedurende den loop harer zwangerheid, in eenig gedeelte van den onderbuik gewaar worden zonder dat de baarmoeder pogingen doet, om het ligchaam dat zij bevat, uit te drijven. Men geeft ook den naam van valsche weeën aan wezentlijke arbeids-pijnen, wanneer die voor den gewoonen tijd komen, of dat die het gevolg van een toevallige oorzaak zijn, welke men kan bedaren.

V. Welke oorzaken geven aanleiding tot die pijnen, die de valsche weeën van het eerste soort uitmaken?

A. Die zijn zeer menigvuldig; zommige hangen af van de stoffen die in de baarmoeder bevat zijn, andere van de tegenswoordigheid van een steen in de nieren, in een der pisleiders, (a) in de galblaas enz.

V. Wel-

(a) *Ureteres.*

V. Welke geven aanleiding tot de valsche weeën van het tweede soort?

A. Behalven de reeds opgetelde oorzaken, de al te groote volbloedigheid; 't gebrek van 't noodige voedzel; scherpe of slepende ziekten; stooten; vallen; geweldige pogingen om iets te doen die de kragten te boven gaan; sterke gemoeds-driften; en in 't gemeen het onmatig gebruik der zes niet natuurlijke dingen.

V. Op wat wijze onderscheid men de valsche weeën van het eerste soort; van die van het tweede?

A. In de valsche weeën van het eerste soort, is de zitplaats der pijnen nu in 't eene gedeelte van den onderbuik en dan wederom in het andere; bij voorbeeld, de pijnen door een steen in de nieren veroorzaakt zijnde, zijn de pijnen omtrent die plaats, wanneer het colic pijnen zijn die de vrouw heeft, onderscheid men die door de eigenaartige teekenen dier ziekte: maar in alle deeze gevallen ondergaat de hals der baarmoeder, nog deszelfs opening, gedurende de aanhoudendheid der pijnen, geen de minste verandering; terwijl in de valsche weeën van het tweede soort de opening der baarmoeder zig toefluit, en deszelfs hals zig verhard gedurende de pijnen; de vliezen der vrugt worden meer gespannen op den mond der baarmoeder, en verflappen daar na; eindelijk de zitplaats der pijnen, is in het ligchaam der baarmoeder, en al de

teekenen van den wezentlijk arbeid nemen plaats: door 't onderflaan der vrouw wordt men dit alles gewaar.

V. Kunnen de valsche weeën kwade gevolgen hebben?

A. Ja; want behalve de gewoone gevolgen van een steen in de nieren of in de blaas, scherpe stoffen in de ingewanden enz. kunnen alle deeze dingen aanleiding geven tot valsche weeën die wij van het tweede soort genoemd hebben; welke, indien men die niet bedaat, een misdragt, of een te vroegtijdige geboorte kunnen aanbrengen.

V. Op wat wijze bedaat men de valsche weeën?

A. Men moet de oorzaak aanstonds onderzoeken, en die door geschikte middelen tegen gaan. Indien de pijnen door een steen in de nieren, of in de pisleiders worden voortgebracht, moet men aderlaten, baden gebruiken enz. Zoo het Colic pijnen zijn, moet men de daar tegen vereiste middelen aanwenden. Indien deeze pijnen reeds aanleiding gegeven hebben tot de valsche weeën van het tweede soort, zal men de eerste stillende, ook doorgaans den voortgang der tweeden bedaren, en de verlossing voorkomen. Wanneer dit laatste soort van valsche weeën door te grootte bloedrijkheid veroorzaakt worden, moet men de vrouw doen aderlaten, en haar tot een nauwer levenswijze bepalen. Indien zulks uit gebrek van 't noodige voedzel voorkomt moet men met spaarzaamheid haar
zulks

zulks in den beginne toedienen, 't zelve van tijd tot tijd vermeerderende.

II. AFDEELING.

Van de misdragt in 't gemeen.

V. Wat verstaat men door een misdragt?

A. De verlosfing welke voor den gewoonen tijd gefchied; maar wanneer die na de zevende maand der zwangerheid gebeurt, noemt men het een te vroegtijdige geboorte.

V. Welke oorzaken geven aanleiding tot een te vroegtijdige geboorte, of tot een misdragt?

A. Die zijn doorgaans de gevolgen van de valsche weeën van het tweede foort welke men niet heeft kunnen stillen, het zij om dat men er de oorzaak niet regt van heeft gekend, of dat men te laat is geroepen geweest. Deeze foorten van verlosfingen kunnen nog veroorzaakt worden door bloedstortingen, 't gebrek van buigzaamheid in de vezelen der baarmoeder, haar al te groote tegenftand, de zwakheid der vezelen van den hals van dit ingewand, eenige bijzondere ziekten, de dood van de vrugt enz.

V. Op wat wijze ontdekt men of een te vroegtijdige geboorte te vrezen is?

A. Wanneer de valsche weeën van het tweede foort
plaats

plaats hebben, wordt de vrouw met een te vroegtijdige geboorte of een misdragt gedreigt; en dit toeval zal gebeuren zoo men den arbeid zoo als wij in de voorgaande afdeeling aangetoond hebben, niet bedaart.

III. A F D E E L I N G.

Van den Vleeschklomp.

V. Wat is een vleeschklomp?

A. Het is een roodagtige, min of meer vaste, en min of meer groote zelfstandigheid, die zig in de baarmoeder vormt, zonder eenige inwendige vereeniging met dit ingewand te hebben; het geen te weeg brengt dat het geringste toeval deszelfs loswording veroorzaakt, en een minder of meerdere sterke bloedstorting voortbrengt, gelijk aan die geene welke door het los worden van een gedeelte des moederkoeks geschied,

Men geloofst gemeenelijk dat een vleeschklomp het gevolg is van een kwaade ontvanging, of van een die in zijn begin goed is geweest, maar ontaart is geworden, zoo als verscheide waarnemingen schijnen te bevestigen. Men vindt een soort die men blaasagtige noemt, en die niet van dezelve oorzaken als de voorgaande schijnt voort te komen.

V. Wat

V. Wat moet men doen wanneer een vrouw van een vleeschklomp zwanger gaat?

A. Men moet wagten tot dat de baarmoeder pogingen doet om zig te ontlasten; en wanneer de vrouw dan eenige bloedstorting gewaar wordt, moet men haar dezelve hulp toebrengen als in een gemeene bloedstorting; om dat men niet verzekerd is of zij wezentlijk zwanger is, dan of zij een vleeschklomp bij zig draagt. Indien het niet mogelijk is, deeze bloedstorting te stillen, zoekt men de ontlasting van het in de baarmoeder bevatte ligchaam te begunstigen, om de uitputting, in welke de vrouw door de menigte bloeds welke zij verliezen zoude, zoude vervallen, voor te komen. In deeze omstandigheid moet men zig gedragen, zoo als wij aangewezen hebben in de verhandeling van de wijze om een vrouw te verlossen in de misdragten die in de eerste maanden der zwangerheid gebeuren. Zie de derde afdeeling van het VI. Hoofddeel.

IV. AFDEELING.

Van de schuinsche legging der baarmoeder.

V. Wat verstaat men door een schuinsche legging der baarmoeder?

A. Men verstaat daar door den staat in welke de asch van dit ingewand, min of meerder tot een scher-

pen hoek toeneemt tot de asch van het bekken; het welk plaats heeft wanneer de bodem der baarmoeder naar de regter of linker zijde, of voorwaards overhelt; 't geen nooit agterwaards kan geschieden, ten zij er een bijzonder en zeer zeldzaam gebrek in de ruggegraat plaats heeft.

V. Wat veroorzaakt deeze bijzondere schuinsheden?

A. Men heeft de schuinsheid daar aan toegeschreven dat de moederkoek zig elders, als aan den bodem der baarmoeder gehegt had; en aan de gewoonte der vrouw om zig altijd op dezelve zijde, (slapen gaande) neder te leggen: maar deeze oorzaken worden door de daaglijksche ondervinding tegen gesproken. De schuinsheid der baarmoeder naar een der zijden, welke van de vijfde maand der zwangerheid begint, schijnt veel eer af te hangen van den regten darm, zoo wel ten aanzien van zijn legging, als aan deszelfs volheid, dat bij zwangere vrouwen als aan hardlijvigheid onderworpen zeer gemeen is; en eindelijk, aan de plaats die de dunne darmen in den verder gevorderden staat der zwangerheid neemen, met betrekking tot den bodem der baarmoeder. De schuinsheid voorwaards schijnt te weeg gebragt te worden door het voorwaards uitspringen van de colom der lendenwervelen, en het bovenste gedeelte van het heiligbeen, en wordt vervolgens begunstigd door de verflapping der buikspieren, en de bekleedzelen die haar dekken.

V. Kan

V, Kan de schuinsche legging der baarmoeder in het gemeen, de verlossing moeilijk maken?

A. Ja, offchoon zeldzaam, en alleen in eenige gevallen die wij aangetoond hebben, sprekende van de kwade gesteldheid die het hoofd in het kleine bekken nederdalende, kan aannemen. Zie de III. Afdeeling van het VIII. Hoofddeel. Maar het is niet moeilijk om hier voor zorg te dragen, door de vrouw op de tegenovergestelde zijde te doen leggen.

V. AFDEELING.

Van de tweelingen, of het verlossen van verscheide kinderen.

V. Op wat wijze zijn de tweelingen in de baarmoeder bevat?

A. Die hebben zomtijds gemeene omkleedzels, terwijl op andere tijden ieder kind zijn bijzondere vliezen heeft; het gebeurt ook dat deeze omkleedzels gedeeltelijk gemeen, en voor een gedeelte bijzonder zijn. In het eerste geval, is er niet meer als een enkele zak, waarin de kinderen bevat, en door het zelve vogt omringd zijn; en dikwijls is er niet meer als een moederkoek, uit welke de twee strengen, een voor ieder kind voortkomen; of meerder zoo het getal der kinderen grooter is. In het tweede geval heeft ieder

kind zijn eigen moederkoek, water en vliezen. In het derde geval is er dikwijls maar een aderagtig vlies, en een moederkoek voor de beide kinderen in 't gemeen, terwijl ieder kind zijn eigen lamvlies en water heeft.

V. Hoe ontdekt men of er meer als een kind in de baarmoeder is?

A. Dit is in de vijf of zes eerste maanden der zwangerheid zeer moeilijk, en zelfs nog na deze tijd; egter kan men er toe komen. De grootte van den buik merkelijker zijnde, als in de gewoone zwangerheden, de verdeeling in twee gezwollen door een langwerpige ingedrukte streep, de bewegingen die de vrouw in verscheide deelen van den buik te gelijk, of op eenmaal gewaar wordt, en die menigvuldiger en sterker als naar gewoonte zijn, zijn alle zeer twijfelagtige teekenen. men moet de vrouw onderflaan, en onderzoeken of men niet meer als een hoofd op de bovenste engte ontdekt, of indien men maar een ontdekt, of zulks groot of klein zij, beweeglijk of onbeweeglijk enz., wanneer de buik zeer dik is, schoon er maar een hoofd op de bovenste engte is, en dat dat klein en niet zeer beweeglijk is, heeft men alle redenen om te denken dat er twee kinderen in de baarmoeder zijn; want er is maar weinig waters in de baarmoeder, wanneer het hoofd van het kind dat men onderscheid niet zeer beweeglijk is; derhalven moet de buitengewoone grootte des buiks van een andere oorzaak afhangen, en

en welke zal die zijn, dan de tegenswoordigheid van twee kinderen? Egter moet men niet volkomen zeker zijn op deeze fluitrede. Zomtjids ontdekt men de twee kinderen door het onderzoek met de hand op den buik der vrouw.

V. Wat moet men doen bij een vrouw komende, die van tweelingen in arbeid is?

A. Het gedrag van den vroedmeester moet verschillende zijn, naar het deel dat de kinderen aan den mond der baarmoeder voordoen, en de omstandigheden zijn, die den arbeid verzellen.

Indien een der kinderen het hoofd in een goede gesteldheid aanbied, en dat zulks een goeden weg volgende nederdaalt, en de vrouw geen toevallen heeft, moet men zig gedragen als of er maar een kind was. Zoo er toevallen komen, haalt men het kind met de voeten, of men haalt het hoofd met de tang, wanneer zulks zo ver gevorderd is dat men het niet terug brengen, en het kind met de voeten halen kan.

Wanneer na de verlossing van het eerste kind, het tweede zig met het hoofd in een voordeelige gesteldheid aanbied, de vrouw genoegzame kragten en geen toevallen heeft, laat men de verlossing van het tweede kind, mede aan de natuur over: maar indien het hoofd zig niet aanstonds aanbied na dat het eerste kind verlost is, indien de vrouw verzwakt is, of dat zij eenige toevallen krijgt, moet men de hand in de baar-

moeder brengen, de vliezen van het kind breeken, zoo het eige vliezen heeft, en het met de voeten halen: maar men moet opletten om de baarmoeder naar mate men het kind uithale, te doen zamen-trekken, om daar door voor te komen dat deszelfs wanden niet te zamen vallen, haare veerkracht verliezen, en een bloedstorting veroorzaken, die er de gevolgen van zouden kunnen zijn.

Wanneer beide de kinderen met het hoofd voorkomen, rusten die op den rand van het bekken, en kunnen geen van beide in de bovenste engte komen, dan moet men een derzelve met de voeten halen, en na die in de scheede gebragt te hebben, moet men de beide hoofden te rug duwen, om de zelve van de bovenste engte te verwijderen, voor al dat van het tweede kind, op dat zulks de verlossing van het eerste niet verhindere. Na dit kind gehaald te hebben, kan men de verlossing van het tweede aan de natuur overlaten, zoo deszelfs gesteldheid het toelaat; of men haalt het met de voeten, dat nog beter is.

Een der kinderen met de voeten, en het andere te gelijker tijd met het hoofd voorkomende, moet men opletten dat men naar mate men het eerste met de voeten uithaalt, men het hoofd van het andere zoo veel als doenlijk is te rug duwe, om voor te komen dat die elkander op de bovenste engte

niet

niet belemmeren. Het eerste kind verlost zijnde, haalt men het tweede met de voeten.

Men kan ook dat geene 't welk het hoofd het eerste aanbied met de voeten halen, en de voeten van het tweede te rug duwen, indien zij nog niet te verre gevorderd zijn; hier door zal men voorkomen dat de beide hoofden elkander niet op de bovenste engte ontmoeten.

Zoo de kinderen alle beide met de voeten voorkomen, moet men die wel onderscheiden welke tot een derzelve behoort, op dat men die niet beide te gelijk in de geboorte brengt.

De navelstreng van een der kinderen uitgezakt zijnde, moet men dat kind waar aan die behoort het eerste halen; het zelve moet men ook doen wanneer een derzelve de hand aanbied.

Men vind een oneindig aantal van andere te zamen gestelde gesteldheden, die verveelende en zelfs onnuttig zouden zijn te beschrijven; die geene welke wij voorgesteld hebben zijn voldoende om aan te toonen wat men in de andere doen moet.

De kinderen verlost zijnde, wagt men de tijd af wanneer men de nageboorte moet afhalen, het geen men verrigt zoo als wij elders aangeprezen hebben.

